

Soela

bron

Soela. W. Salm / Bureau Volkslectuur, Paramaribo 1962-1964

Zie voor verantwoording: http://www.dbnl.org/tekst/_soe001soel01_01/colofon.htm

© 2006 dbnl

[soela 1]

dit eerst

Er gebeuren in Suriname wonderen: Er wordt meer poëzie gelezen, er wordt meer poëzie geschreven. Vooral dit laatste geeft reden tot verheugenis, niet in de laatste plaats omdat het mede een indicatie vormt voor de autonome zelfwerkzaamheid van literair-creatief Suriname.

In ons na-oorlogs land zijn wij in een soort opbouw- en uitbouwroes gevangen. Allerwegen werd geponeerd dat wij ‘uit een lange slaap’ waren ontwaakt en nu eindelijk waren begonnen te leven. Men hoeft het met deze ‘lange slaap’, die een gevleugeld woord schijnt te zijn geworden, niet eens te zijn, vooral niet wanneer men bedenkt dat er een tweespalt kan hebben bestaan tussen sociale behoefte en historische gegevenheid, gewoner: tussen wens en werkelijkheid. Hetgeen echter minder, zoal in het geheel niet aanvechtbaar moet worden geacht, is de indruk dat de kunstbeoefening geen gelijke tred houdt met de economische en technische ontwikkeling. Voor ontwikkelingslanden is deze tendens gevaarlijk genoeg om de vrees te rechtvaardigen dat gen stormachtig materialisme op den duur de doodsteek toebrenkt aan de wezenlijke waarden die de mens naast zijn stoffelijk bestaan in stand behoort te houden en te kultiveren.

Maar, gelukkig, er komt verandering, er is beweging: Suriname is niet langer tevreden met zijn traditionele rol van kunstconsument, het ontwikkelt zich tot kunstproducent.

Deze beweging in de kunstproductieve sektor heeft zich aanvankelijk ietwat schuchter aangediend, doch schijnt vooral de laatste tijd over te slaan tot tumultueuze manifestaties. Om een voorbeeld te geven: Binnen twee jaar tijds - 1959/61 - verschenen niet minder dan 6 dichtbundels: ‘Kans op Onweer’, ‘Jachtgebied’ en ‘Dans op de Vuurgrens’ van Corly Verlooghen, ‘Sarka’ van Asjantenoë Sangodare ‘Moesoedé’, ‘Kren Klim’ van Eugene Rellum, het proza nog buiten beschouwing gelaten.

Echter niet alles wat geproduceerd is, heeft zich in de stroom van gedichtenbundels geconsolideerd of het gewaagd zich met de soela te laten meevoeren naar de bewoonde wereld van de lezer. Dit laatste is te wijten aan het ontbreken van een geëigend tijdschrift, een forum waarop men kan verschijnen wanneer men iets te zeggen heeft.

Dit tekort wordt dan met het verschijnen van dit tijdschrift opgeheven. Zoals een rivier in haar bovenloop tal van stroomversnellingen heeft, die tenslotte dat ene brede water vormen, zo wil dit tijdschrift als een soela aan het begin staan van die brede stroom die straks onze letterkundige cultuur zal uitmaken. In de buurt van een soela is het rumoerig en bruisend. Wij schuwen dit niet omdat wij weten dat een paar kilometers verder een rustige bedding wacht.

Iedereen is het voorbehouden aan dit tijdschrift mede te werken en wij zien dan ook gaarne geregeld inzendingen tegemoet. Wij bieden immers een forum voor zowel de aankomende als volwassen dichters, wier werk een voorwaarde kan scheppen voor de bevordering en vorming van een literaire i.c. poëtische traditie in Suriname.

Wij stellen echter eisen bij de beoordeling van wat in Soela zal worden opgenomen. Wat wij nodig hebben is niet zozeer kunst als de mentaliteit van kunstenaars, voor wie kunst meer is dan spel of tijdverdrijf. Hierover kan in de eerste plaats zijn produkt ons inlichten. Primair zal dus gelet worden op de existentiële waarde van het gedicht en niet zozeer op de literair-aesthetische formulering.

Er doet zich in ons land een merkwaardige situatie voor op het stuk van de literaire kunst. De meertaligheid van onze maatschappij doet vragen rijzen als: welke taal dient als uitsluitend medium te worden beschouwd voor letterkundige arbeid? Het antwoord luidt kort: geen enkele!

Soela moge inzake deze aangelegenheid duidelijk zijn standpunt uiteenzetten. Produkten in elke door Surinamers vanwege hun kulturele overtuiging of ethnische afkomst gebruikte taal komen in aanmerking voor publikatie. Waar de redactie het ten gunste van een uitgebreider kommunikatiemogelijkheid wenselijk en nodig acht, zullen tegelijkertijd vertalingen in het Nederlands worden gepresenteerd.

De omvang van Soela's activiteiten zal niet beperkt zijn tot de literaire ontwikkeling in het eigen land. Wij zullen niet schromen een oordeel te geven over Suriname's kulturele progressie in het algemeen, doch ook ons oog gericht houden op het Caraïbisch gebied, Latijns-Amerika en de gehele wereld. Immers het water van een soela spoelt tot aan de kusten van de vijf continenten. In dit opzicht belijden wij dus de overtuiging dat de ontwikkeling van een nationale kultuur mede bepaald wordt door internationale componenten. Zouden wij zulks over het hoofd zien, dan was ons tijdschrift van nu af aan reeds gedoemd te lijden aan een vernauwd provincialisme. Dichters van Suriname, aan U is thans het woord!

Werpt U in de Soela en laat U meesleuren. Een avontuur? Ja, een avontuur!

Redaktie.

shrinivasi

svagat

Vasanti sari men
 Tu meri preyasi
 Sham ke sone path par
 Tu upasthit hai

Uthit gaya dil mera
 Nili dhundhalai men
 Anona varshon
 Khali svapna ke sadrish
 Mere jivan men
 Ullikhita the

Vasanti sari men
 Tu meri preyasi
 Sham ke sone path par
 Tu upasthit hai

Teri shakti se
 Chur hui tivra dukh ke bandhan

Mere desh ke mohar men
 Gale gale se
 Hriday hriday se
 Tu ne aj lagaya

Path! anupam mohini
 Nij akath shuchi prem
 Apne hath parhaya

Sham ke sone path par
 Tu Samami devi
 Svagat kamal-naya men
 O vasant-kusum kali

welkom

In het lente-kleed
 Jij, mijn geliefde
 Op het gouden pad van de avond
 Ben je aanwezig.

Opgesprongen is mijn hart
 In de blauwe schemering
 Smakeloze jaren
 Gelijk een lege droom
 In mijn leven
 Waren neergeschreven.

In het lente-kleed
 Jij, mijn geliefde
 Op het gouden pad van de avond
 Ben je aanwezig.

Door jouw kracht
 Werd uiteengereten de band van
 het scherpe verdriet
 In de ingang van mijn land
 Wang tegen wang
 Hart tegen hart
 Heb je vandaag gedrukt.

Path! Unieke schone vrouw
 Eigen onuitsprekelijk reine liefde
 (Heb je) eigenhandig onderwezen
 Op het gouden pad van de avond
 Jij Surinaamse godin
 Welkom in de lotus-ogen
 O, lente-bloesemknop.

Het gedicht Svagat (Welkom) geeft weer de belevens ondergaan bij mijn aankomst op Zanderij. Een welkom aan mij bereid. Ik zie in Suriname niet alleen mijn Vaderland, maar vooral ook mijn Moederland. Geheiligd als de grond voor ons is en daarbij ook aangeduid wordt als Moeder Aarde (Mata-Bhumi), wordt in dit gedicht de ontvangst en de verwelkoming gezien als een gebeurtenis waarin het vrouwelijke wezen centraal staat. Daar staat ze dan op de gouden weg, de gouden treden van de middag. Zij die niet werkt met voor en tegens; die niet spitsvondig is en argumenteert; niet dorzakelijk wikt en weegt; die je niet mathematisch uitpelt, maar..... die in haar schoonste kledij - Vasanti sari men - in haar matgele sari aanwezig is.

Voor haar is mijn afwezigheid geen verraad, noch vlucht geweest. Geen benarde tijd misschien, want ze telt niet, maar is lankmoedig en alleen bereid te geven. Uthit gaya dil mera - Nili dhundhalai men

Opgesprongen is mijn hart in de blauwe schemering, van grote blijdschap. De smakeloze jaren (anona varshon); al wat in mijn hart geworden was tot een donkere overwoekering (Khali svapna ke sadrish) als een menigte onrijpe, niet tot wasdom gekomen dromen, heeft zij door haar Shakti (kracht) te niet gedaan. In haar

oranje-kleurige sari staat zij - mijn Beminde - op de gulden weg van de middag en wacht (Vasanti sari men etc. functioneert hier als een refrein).

Daar staat zij dan in het kleet van de lente (Vasanti sari men). Niet in het semi-rouwkleed van de herfst, maar in het kleet van de lente - in die van de jonkheid en de luister, de openheid en de blijde verwachting, die de lente bezit en aan mij openbaart. Staande in de poort, de ingangdeur van mijn Land (Mere desh ke mohar men) heeft zij zich niet geschaamd mij te verwelkomen. Haar wangen tegen mijn wangen leggende gale gale se) haar hart tegen mijn hart drukkend (hriday hriday se) is de welkomstgroet geweest. En in dit enorme ogenblik van haast onbegrijpelijk geluk vraag ik (Path. Anupam Mohini etc) Waarom? Schone Geliefde hebt Gij vandaag mij de schone en zuiverende Liefde onderwezen?

Maar ze zegt niets. Ik sta in de stilte. Een stilte boordevol aan geluk.

Daar staat zij de Sarnami devi (de Surinaamse godin) met in haar ogen (nayan men) de tedere wit-ontloken lotus van het welkom (svagat-kamal). Kan ik dan nog spreken bij zoveel schoons; bij zoveel goeds en zo'n overtuigende op mij toestromende waarheid?

Een blijde uitroep ontsnapt mij - mijn onvolkomenheid niet verbergend als ik het uitzing in de laatste zin: O vasant kusum kali

O Gij tedere bloesemknop van de ontluikende zegevierende lente.

Zo heb ik dus mijn Land gezien - als de schone liefallige de Sarnami Devi; als de hoogste en de begenadigste.

De geefster en de mediatrix van hemels genot, troost en overstelpende vreugden. Mijn land heeft mij niet eenzaam laten staan op de drempel van mijn aankomst, maar mijn hart vervuld met een warme dankbaarheid, dat in dit gedicht zijn wederliefde weergeeft.

sint annabaai

Het water was immers-helder en diep en draden licht weefden onder de spiegelgladde groene deining een onherkenbaar patroon.

Uit de dradenwirwar van vloeibaar licht schiep de op- en neergaande golving figuren: smyrnapatronen, schepen; een expressionistisch landschap en dan plots een dat ondefinieerbaar en veelarmig ontstaat bij een nieuw waterbeweeg.

Maar... wat weeft weer dit water bij een nieuwe glans en drift van die donkerte voor mij?

Wat ligt er daar zacht en onbreekbaar, één met het wiegend-ruisende water?

Surujkali, die wenkt, en wier trekken, wier gezicht mee op en neer gaan in dit dansende water.

‘Morgen! Morgen!’ roept zij. ‘Zul je het niet vergeten?’ En dan trilt de stem wit-kringelend door de ongedurige golving.

Meedeinend spreken de ogen als blauwgroene zonnen. Ik kijk erdoorheen. Helder zuiver en onaangerand zijn ze. Nog ongerept en zonder schaduw van vroeger leed. Ze knippert met haar beweeglijke waterwimpers...

‘Ik kom, maar hoe - los uit dit mij omarmende water?’

Een milde golfslag doet haar in een bellenwolk onderduiken.

Daar komt ze weer omhoogzweven naar ik vermoed, maar nieuwe schaduwpartijen weven onophoudelijk een nieuw patroon. Een diafaan kledingstuk dat zij mij achterlaat.

Boven de zee koepelt de lichtblauwe hemel en traag op een lauwe wind zweven zwarte puntvleugelige vogels almaar puzzelend op en neer. Willen zij ook de schone nimf ontdekken? Misschien dat deze schuldlozen het voor mij verborgen geheim ongesluisder aanschouwen en daarom gefascineerd in een dobberende luchtzak boven het levende water blijven hangen.

Rode accacia's gloeien in de middagzon en de meeldraadwimpers gaan open en dicht. Zo zijn ook Surulkali's ogen. Zo is zij in haar heerlijke verlegenheid.

Plechtig bloeien de blanke sterke jasmijnbloemen tussen donker groene sterke bladeren van een jonge struik.

Jong en krachtig deinend in de golvende bries wenkt ze en ik zie de onuitgesproken wens en de vaste overtuiging in haar verknochtheid met de sierlijke tak die ze lichtvingerig omvat heeft.

‘Waarom, waarom Surulkali?’

‘Omdat ik..... omdat ik nog leef van het bloed, waaruit ik ben gevormd’. ‘Maar pluk mij, pluk mij morgen..... wanneer de wind moegespeeld is om de bergen en de ruggen van de dividivi's heeft warm gestreken’. ‘Wanneer een klein druppelveld mijn blaadjes bedekt’. ‘Dan vul ik deze struik met al mijn zoete geuren’.

‘Wanneer de zon de heuveldaken in goud zet, bevrijd mij dan uit dit leven en plant mij dan in de koele aarde van jouw hart, licht en vol groeizaamheid, warm en rijk aan levenskracht’.

Het water is als een bloem en dan weer als een donkere massa zweverig haar. Krullen om de slapen van een blankbruin hoofd en donker deinende op de tedere schouders van dit fascinerende wezen.

‘Kom, en kam mijn haar met de harpzoete kam van je liefde’.

Mijn handen worden zacht en water met het water, waarin zij zichtbaar wiegt. En ik voel, meedeinend in het ongrijpbare water, de golvende lijnen van haar haren. Vochtig en zacht tegen haar bloeiend lichaam. Ze kijkt niet, noch spreekt, maar lacht met een bruising die alleen dit donkerhelder water oproepen kan. Het doorhuivert mijn trillende vingers en haar haren vormen in zoet beweeg een glinsterende bol. Glimmende watersmaragden sieren dit donkerdonzige haar.

Hoe alles gebeurd is weet ik niet, doch ook mij loste het water gaandeweg op en één met de koelte van zijn donker lichaam dreef ik voort; en in en om mij de hemelzoete zindering van de heldere nimf, die ik Jalnidhi begon te noemen. Soms was ze een golfdal en zag ik haar opklimmen tegen een blinkende waterrug; dan weer dook ik weg in de boezem van de deinende zee en zag ik haar met een schuimenkam tronen op de top van een neerstortende golf. Ik zag vooral haar ogen..... weëig en vol tederheid.

‘Wanneer?’ ‘Wanneer zullen wij hoger opgaan ver van deze benauwenis?’

En ik troostte en ik zei: 'Wie weet morgen al, als je bij mij blijft'. En ze knikte en haar ogen gaven zekerheid en blonken van rijpende liefde.

In de hete middag toen duizende lichtjes als een feestelijke diwali op de rug van de zee dansten, stegen wij op in een kramp van baringspijnen, die ons wezen doorstriemden als een uitbranden, als vuurtongen om droog hout - onzichtbaar voor elkaar en nauwelijks afscheid kunnende nemen.....

Toen lag er een koele doek op mijn hoofd en verdween alle pijn. Als een wolk schoof ik boven de gloeiende aarde onder mij.

Waar was mijn beminde?

In, om en naast mij lag zij en keek me warm aan.....

Zacht met een koele warmte. En ik rook weer de geur van de blanke opene jasmijn.

Voort dreven wij, zingende boven de donkere aarde, terwijl zij bloosde 'Je staat in gloei', zei ze. Zij was doorzichtig en toch sterk om mij zo hoog en zo veilig vast te houden.

'Ben je bang?' vroeg ik. En haar glimlach week niet evenals de rose waas op haar wangen. 'Neen', zei ze voor zich uit sprekend: 'Jij zal nooit schenden of pijnen'. 'Het is alsof altijd je beschermende armen om mij zijn geslagen'. Zie eens hoe wij nu zijn in deze reis'.

En ik zei niets als om dit prille geluk in ons niet te breken. En ik sprak niet, maar keek naar haar en naar de blijde glans in haar ogen. Net zwarte zonnen waren ze. Tintelend en een zacht licht uitstralend. Glinsterende kreken van mijn land of de glimmende donkerte van hertenogen. De blos verdween van haar in de naderende avond en ze droeg een paarse jurk en dan stak ze zich weer in een avondtoilet. Onnoembaar werd de wereld om mij heen. Ze nestelde zich in de koele avond dicht tegen mij aan en ik zag in de wondere ogen mezelf! Was ik het wel waardig in de poorten van de hemel te staan. Doch de kille avond sloot ons dicht bij elkaar in de wolkendekens onder de sterren, die om en boven ons krioelden,

Toen weer licht vloeiende over de zichtbare einders, trok ze haar trouwkleed aan, die glinsterde van kleine diamanten. Haar rode lippen zongen een ingehouden hymne. Haar ogen blonken in de vochtige dageraad. Toen daalden wij de trappen van de hemel af en werden een met de dauw gekoelde wachtende aarde. Onze liefde schoot wortel in de dorstende grond en aan de takken van mijn lichaam bloeide het leven van mijn jonge bruid etgroenend en bloesemend open!

In de mistig stille morgen opent zij haar ogen en de geur van haar lichaam hangt over de aarde welriekend als sandelhout. Ik sta beschermend met mijn armen om haar bruine hals, als de zon blinkerend en onheilspellend langs de hemel brandend voortstapt.

Maar als de avond snel valt zoek ik haar ogen, zo teder en zo vol wijsdomspannen liefde.

bea vianen

berm '56

Rook van brandhout in mijn neus
 Een koppige woudreus
 Wij voor het eerst zo bij elkaar
 Stond ik niet met wilde haar
 dicht tegen je aan? Onze mond
 zocht... en vond, ik stond niet nee
 Geknield, koppig als de woudreus
 Rook van verlangen in mijn neus
 Willoos wild en wild haar
 Liggend, hijgend, zo bij elkaar
 En gras zoveel gras
 Tot ik weer verten in de ogen las.

virgo '57

Waar ging hij naar toe?
 Nu ik het zwerven moe
 tot jou ben teruggekeerd
 bezeert mij zijn gezicht
 die ik kuste in het licht
 van lichte onbezonnenheid.
 Wat, voor vergankelijkheid
 van een kus, een streling
 Yo te quiero aan de railing
 Deinende tussen lucht en oceaan
 Aan boord van dromen naar de maan.

afspraak

Morgen als de zon oranje is
 Om half zeven, denk dan even
 denk dan even aan het begin
 Zo wordt het donker zo wordt
 het donker en haar verte heeft
 geen zin.

hart

Wat blijft er van een veelbewogen nacht?
 H A R T ?

Leegte nietwaar? En als ik toch wacht?
 H A R T ?

Oude wanhoop. En als ik toch hoop.
 H A R T ?

Lied van het woord. En als zijn schim mij stoort?
 Geen schim maar Muze voor een lied
 H A R T

Maar dat wil ik niet
H A R T ? Zwijg.

Binnen alle tijd
Is een keer haten vast genoeg
De kamer een kamer een kamer
Slaap wil er nooit te vroeg
Opdat ik zou vergeten
Dan had ik al je hondse beten
in mijn ondergoed vergeten
die kussen heetten, het zoveel debet
van ons samenzijn. Maar buiten mij is er geen wet
Ik ben het recht voor ons waarvoor ik vecht
Het laatste woord is nog niet gezegd
Wanneer er aan de kamerwand behalve jouw gezicht
gegrifd daaronder letters zullen staan: 'Er is gericht...'

m. marius**aan een maagd**

Ik heb je mijn gedichten laten lezen
 Ik deed 't, daar ik eenzaam was,
 Om meer vertrouwd met jou te kunnen wezen.

Jij las ze en je bloosde diep
 Om 't blijflijke dat was neergeschreven;
 Als maagd, die in haar vlees nog sliep
 Was je ontzet; de hartstocht riep.

Ik heb je mijn gedichten laten lezen
 Ik deed 't daar ik eenzaam was
 En jou toch niets zou kunnen laten lezen
 Dat niet reeds in jouw gedachten was.

voorschrift

Maak betekenissen vrij
 Vermink woorden
 Smeed oude klanken
 Tot nieuwe accoorden.

Rangschik ontzinde
 En zinloze ellipsen
 Tot geosynclinaal
 En lichtringeclipsen.

onmacht

Opgesloten binnen de nauwte
 Van een strak getralied hok
 Hamert steeds de oudwens
 Ik wil, ik wil.....
 Maar in de nacht
 Verroest de wens tot ouddroom
 En vertraagd slaat dan het hart
 Ik zal, ik zal.....

woman

A woman
 like a lesson
 unexplained
 Like a concerto
 sleeping
 in the black
 nots of a page
 Sleeping, dreaming
 Unaware.....
 Till some powerful maestro
 Trembling, ardent
 With infinite tenderness

With one long and soft caress
Wakes the power in her flesh.

loulou van buren duizend levende ratten nodig

Harold wist het precies te vertellen. Zijn moeder had het voorgelezen uit de krant niet alleen, maar alles uitgelegd aan Madame en Harold. Bovendien was ‘de film’ HET onderwerp van gesprek en discussie wanneer Oom op bezoek kwam. Madame, de dochter van een Franse deporté vindt het ongehoord dat een filmster meer verdient dan de president van Amerika. Mama vindt het jammer dat ze net iets te bruin is om als figurante op te treden. Met haar grote grijsgroene ogen kan ze moeilijk voor een javaanse doorgaan.

Wanneer Harold iets vertelde werd dit door het groepje met een zeker gezag aangenomen. Hij wist alles, ging ‘overall’ naar toe, was beter gekleed, had meer speelgoed en was gul met de zakjes snoep, die Oom meebracht. Hij had alleen geen Vader.

Dit ontnam hem in zekere zin het overwicht, de anderen hadden wel een Vader.

Die van de tweeling is zelfs al naar de hemel. Hij was ‘militair’ en had zich met het gemak, waarmee het koloniale leger zich vermengde met de burgerij tot tweemaal toe een jonge bruid gekozen.

Met de moed van de jeugd, het kleine pensioentje, haar inkomen als verpleegster en de sporadische hulp van de kinderen uit het eerste huwelijk weet de weduwe haar achtal in zekere zin een onbezorgde jeugd te geven. Het zijn kernegezonde kinderen, mulatjes met donkere ogen en blond haar. Zij kennen de ongebonden vrijheid van kinderen met een werkende moeder. Door haar opvoeding hebben zij een zuiver kinderlijk onvolgroeid begrip van goed en kwaad, zijn ruig in de mond, agressief en vlug met de vuisten.

Zij hebben al twaalf ratten gevangen, vier gulden en twintig cent zullen ze er voor krijgen. Nog drie ratten en zij mogen de bal houden.

Als Lodewijk niet zo suf geweest was, waren die van Baas Lode aan top. Hij had de eerste exemplaren opgeborgen in een oude Javaanse mand. De volgende morgen, toen hij de doorknaagde mand zag, waren er een paar traantjes gevallen. Moeder had toen als lokaas in plaats van restjes zoutvlees een stuk kaas gegeven. De troost was groter dan de winst. Muizen uit schoolboekjes bleken grotere liefhebbers van kaas dan Surinaamse rioolratten.

De vader van Lodewijk heeft een transportbedrijf. Net als zijn vrouw is hij van huis uit plantage-mens. Als kind kwam hij naar de stad, waar hij bij familie inwoonde. Hij heeft daar zijn hoofd en handen heel goed leren gebruiken en trok later naar de Antillen. Door hard werken en met geluk bij het speculeren wist hij een kapitaaltje te vormen, waarmee hij in Suriname zijn bedrijf begon.

Het oude huis, dat hij voor een prik kocht, heeft hij uit eigen middelen vergroot en gemoderniseerd.

De moeder van Lodewijk is zoals de meeste gegoede Creoolse kraakzindelijk. Zij mist de vlotte zwier van de steeuse, is weinig spraakzaam en traag in haar bewegingen. Voor degene die vlug beoordeelt missen zij beide enkele heel aantrekkelijke ‘Creoolse’ eigenschappen. De Vader de al te grote vrijgevigheid, de moeder de meeslepende warmte en open vriendelijkheid. Zij zijn bekend als door en door eerlijk, sober levend, godsdienstig en mild voor de armen. Zij missen de gecompliceerde culturele ballast van de intellectueel. De kinderen zouden broertjes en zusjes kunnen zijn van Porgy, die argeloos vragende oogopslag, dezelfde trouwhartige glimlach.

Li-On heeft nog niets gevangen. Hij en Harold hebben een echte val. De anderen doen het met zelfgemaakte, van takken en twijgen, stukjes hout en oud gaas.

Het schijnt, dat de Vader en Moeder van Li-On meer op de val letten dan de jongen zelf. Op een zondagmiddag bijvoorbeeld kon men Vader Li onder de boom op het erf zien zitten. In zijn witte onderbroek en dito Chinese borstrok, ritmisch een gevlochten waaier bewegend en filosofisch voor zich uitstarend, lijkt hij wel een figuur uit een Chinese vertelling. Opeens wordt zijn aandacht getrokken door een geritsel bij de val, die zijn zoon bij de afvoer heeft opgesteld. Een blik en Vader Li danst de woning binnen met passen een opera-ster waardig onder het voortbrengen van geluiden, die eveneens regelrecht uit een Chinese opera schijnen te komen.

Madame vindt de rattenvangerij een vieze, griezelige bezigheid. Als zij alleen de zeg had, werd er een stokje voor gestoken.

Harold heeft toch al een bal, waarmee het groepje buurvriendjes het trottoir of zelfs de rijweg onveilig maakt.

Het verschil tussen een gewone bal en een echte ‘noto’ ziet Madame niet. Zij is de grootmoeder van Harold. Zij zorgt voor de huishouding en doet iets aan de opvoeding van het kind van haar dochter, waarvan zelfs zij de Vader niet kent. Haar opvoedings-methode bestaat uit vleien, schelden, slaan en bidden. Het laatste doet zij voor het naar bed gaan in het Creoolse Frans uit haar kinderjaren, terwijl zij voorover ligt neergeknield, het achterdeel bovenwaarts.

Ook Harold moet van Madame bidden. Vooral voor zijn Moeder ‘opdat God haar niet zal uitspuwen’. Hoe God tot zoiets in staat kan zijn is voor

Harold onbegrijpelijk. Zijn moeder is zo mooi en lief, ze weigert nooit iets, slaat niet en ruikt altijd lekker.

Oom zegt, dat hij niet kan leven zonder zijn engel en Madame heeft toch zelf gezegd aan de moeder van de tweeling, dat men Mammie niet meer kan missen op kantoor.

Op zijn kinderlijke manier heeft Harold beslist, dat ook dit wel 'een van die gekke dingen van Madame' zal zijn.

Zij heeft wel meer eigenaardigheden. Zo wil ze bijvoorbeeld nooit iets van Oom aannemen. Mama zegt dat Madame zeker naar de hemel gaat, en dan een zak goud van Onze lieve Heer krijgt om op te zitten.

Madame reageert meestal niet op dit soort grapjes, eens heeft zij gezegd, dat ze desnoods op een zak broko-batra wil zitten, als het maar dicht bij God zal zijn.

Wanneer zij tien gulden bij elkaar hebben, zal de moeder van de tweeling meegaan om de bal te kopen. Een echte voetbal van de centen voor de spiralroad-ratten.

eugene w. rellum
se nanga lobi n'e kenki

naar een novelle

van M. Rellum-van Hoogland vrij bewerkt in het Surinaams

‘Wanten mi ben sabi a fesi baka’.

‘A srefi wan, di ben de koti faja; ma pisroetoe den ai mi memre, den ai, so moi, so foeroe nanga sari-ati-foe libisma. Den di ben de brenki lek' pis-pis gowtoe’.

‘Wan bigi ati-prisiri seki mi, di a bigin foe taki safri-safri:.....

Ma mek' mi fritter a tori foe a bigin; a wondroe tori disi, pasa aladé-sani so, dat mi no kan feni wan solisi foe en te tide.

A ben bigin wan moi mofo-neti, a baka di a son ben saka g'we, in wan gowtoe prodo.

Mi ben prisiri foe si den moi krroe na hemel, di ben mek' joe prakseri a kondre foe Jana-se.

Ibri ten mi si so moi mofo-neti, m'e firi wan gran respeki foe En, di meki grontapoe so moi.

Doengroe ben de kon esi-esi èn a no ben tek' langa moro ef neti ben tapoe alasani nanga blaka fluweel sribikrosi.

Na é, stari ben monjo na hemel èn wan foeroe moen ben mek' a presi gersi wan er-tin-tin tori.

Mi saka a trapoe foe mi balkon go na mi djari.

Den blad foe den bon ben de seki safri-safri en moenkenki ben de mek' den gersi sofroe w'wiri.

Drape mi tan tanapoe, mi ede foeroe nanga prakseri.

En na drape mi si a fesi foe a fos' lesi.

So wan switi èn boen-ati a ben de sori, dat mi fasi pe mi ben de tanapoe en nanga opo mofo mi tan e loekoe.

So krin mi ben kan si a moi koti foe a fesi èn den moi ai, di ben de brenki lek' stari.

A w'wiri ben de lontoe a fesi lek' wan sorfoe lijst.

Mi ati ben de naki boen tranga èn mi ben bigin foe firi lek' mi ben wan fraw.

Ma pikinsomoro a eri sani g'we èn ini a djari, alasani ben de baka so lek' fa a ben de bifo.

Mi ati wawan no ben de a srefi moro. Wan bigi switi prisiri-firi ben kon foeroe en.

Dati mi memre te tide.

Safri-safri mi waka g'we na mi oso baka; ma a eri neti mi ben de feti nanga mi srefi foe froestan, dat noti bisondroe ben pasa èn dat' na a moenkenki nanga ala tra sani moro ben pot' a wondroe-prakseri na in mi ede.

Ma in mi ati mi ben sabi, dat dati no ben de troe.

Den tradé, wroko èn sorgoe-foe-libi no gi mi ten foe prakseri a tori disi moro.

Wan toe, dri moen na baka, mi g'we go njan fakansi nanga wan boen mati foe mi di ben de libi na wan presi na se-kanti.

Den ben skrif' mi wan brifi.

'Felicia', den ben skrifi, 'kon tan nanga wi pikinso. A se sa doe joe boen èn a sa mek' joe frigiti joe broko-edede. Kande a sa ler' joe foe ori pasensi toe'.

Mi ben bréti, dat den ben kar' mi kon tan, bika a presi drape ben moi sref-srefi.

Wanwan presi na a sekanti moi bigiston-ipi ben de èn trapresi ben abi moi wet' santi.

Ibri dé mi ben e go swen in a krin se-watra èn prisiri in a son.

Foeroe tron, mi ben go nanga trawan makandra, ma sontrom mi ben feni wan pasi foe go mi wawan go soekoe a tiri èn tan nanga mi lobi-prakseri wawan, bika a gersi, dat a se abi a makti foe mek' sorgoe lib' joe, lek' dede w'wiri e fadon na bon.

En so mi fakansi ben de grati p'sa nanga rostoe èn switi prisiri.

Wan foe den laste dé, mi g'we go koiri wan bakadina na sekanti. Mi no ben wan go toemsi fara èn mi soekoe wan boen presi na wan ipi bigiston. Mi go s'don drape foe loekoe na a blaw se. A krin sowtoe loktoe ben de switi foe smeri.

A son ben de saka moro èn moro.

Wanten mi si, dat wan fini dow-krosi ben de saka kon na tap' a watra.

'O sortoe sani na dati', mi ben denki, 'a gersie dat dampoe e opo kon. Dan a betre mi drai baka'.

En dan a sani pasa.

Lek' a rèis komoto na a watra mi si a moi-moi sani. Fini dampoe ben lontoe en, ma a ben de en; sondro mankeri!

Moro-moro a kon krosbé, so krosbé, dat mi ben kan si krin a gowtoe faja in en ai èn a sorfoe brinki foe en ede-w'wiri.

Mi ori mi bro èn tan wakti.

Ala sani ben de so tiri. A safri woegoe-woegoe foe a se-watra nanga a naki foe mi ati wawan ben de foe jere.

Dan a opo en ai loekoe mi èn mi jere fa a taki:

'Felicia, lobi gersi a bigi, bradi se. Sonten en fesi kan kenki ma na insé a'e tan a srefi. Troe-troe lobi èn a bigi se e tan den srefi in den dipi, te tégo'.

'Loekoe dja', a taki, en a opo en anoe sori mi wan moi peri di ben e brenki lek' wan sofroe dropoe', te joe kon froestan san mi taigi joe, dan joe prakseri sa tron lek' a peri disi'.

A langa en anoe èn poti a peri in di foe mi.

Mi no ben kan poer' mi ai na a moi goedoe in mi anoe, a peri di ben e sori redi-redi now in a leti foe a son, di ben e saka g'we.

Mi tap' mi anoe stéfi, bika mi ben frede foe loes' a peri.

Di mi poer' mi ai opo loekoe, a sani ben g'we, a sref' so wondroe- fasi lek' a ben kon.

Mi ben firi lek' wan sma, di djompo na sribi; foe tak' troe a ben de lek mi ben de in wan dren ete, èn mi no ben dorfoe foe opo mi anoe.

Nono, moro stéfi mi ben de sroto en.

En so mi lon esi-esi go na oso.

A eri pasi mi ben de taki safri: 'mi dren wan wondroe dren, di opo mi kra, ma a no ben de not moro lek' wan dren'.

Di mi kon na oso, mi waka langa-langa go na mi kamra.

En lek' wan marki foe krin insé-krakti a peri ben didon ini mi anoe.

A ben de wan troe-troe peri; troe lek' lobi; troe, so lek' a se bradi èn dipi èn bigi.

trapoe

J'e trap' mi
 m'e tjar' joe;
 j'e kren na é,
 m'e tan didon
 èn
 te joe kon
 na pe joe wani,
 j'e switi-switi
 g'we na insé
 èn mi,
 j'e lib' mi tan
 wawan,
 na doro-sé.

trap

Je trapt op mij,
 ik draag je;
 je klimt omhoog,
 wijl ik blijf liggen
 en als je komt
 waar jij beoogt,
 dan ga jij
 ziels-tevree naar binnen
 en laat mij
 eenzaam
 buiten liggen.

mi esde

mi esde
 no wan' g'we;
 ae tan
 e drai mi ede,
 a'e tan
 e froeter' mi
 switi tori
 foe er-tin-tin.

tide
 no kan
 foer' mi ati moro,
 ala tide-moi
 ab' soro;
 wan pis'
 foe mi-egi-srefi
 tan na esde-grebi.

edmundo**lobi mamoesa.... ondro kribisi stari****1**

Tjari manki nanga ala sortoe moi
 boketi
 Lobi wan foe mi wawan
 Poti den na fes' mi foetoe
 Mek' mi fir' mi wan prinses
 Tjari mi na joe bromki djari
 Dat' swit winti naki mi
 Winti nanga difrenti tongo
 Foe den wondroe bromki f'joe

2

Swikti dampoe anga ondro den brenki stari
 Sé wtrakanti skwala e was'
 Den krepiston lek' preti krin
 Prisiri sa de na ala sé
 Baka den boesi
 Toe bromki e wiki
 Foe miti tap' na fesa
 Foe karnaval

3

Wensen worden uitgesproken
 Cadeaus en bloemen aangeboden
 Cancans kringelen in de ruimte
 De koninklijke zegen spreekt op de gezichten

De kelner wenkt mij plaats te nemen
 Onder het bladerdak van Jasmijn en amandelplanten

Betoverd door de nachtelijke schemering heeft onze
 Eerste ontmoeting plaats

Hamers heb ik horen kloppen
 De Temreman tegen de kankantrees
 Maar als toen onze harten klopten
 Heb ik elders niet gehoord

Dromend in de armen van mijn dromen
 Waltzen wij op de dansvloer voort
 Brazilië leerde mij de samba
 Vannacht haal ik de keizerskroon

4

Karnafal na neti foe fesi
 Neti foe kownoe, prinses
 Leba nanga jorka
 Neti foe lobi nanga njan
 Neti foe prisiri ala fasi
 Pokoe e pré ala sé
 Sparrow nanga Chachacha e feti
 Winti e wai na ini den bon
 So w'e brasa stéf' oen srefi
 Ondro na amandrabon

adjosi

Watr'ai e lon
 Safri tap' mi borsoe
 Tamara a no sa de watr'ai
 Nanga a switi melodi foe
 Den pikolèt na sé den
 Tiri kiki
 Oen sa miti makandra
 Foe alaten.

johan pont**angri n'in kongo
(febr. 1961)**

Angri

set' en tjari n'in joe kondre,
Blaka Brada.

A tap joe doengroe fesi no wan
lafoe sa man koiri psa,
sref' joe finga no sa man foe
pré apinti-dron, di kibri
n'in wan oekoe lek' ferlégiman.

A srapoe tifi

foe na angr'e kot' joe bere,
Blaka Sisa.

Angri

swar' joe krakti, swar a meti
na joe skin, pe fow bonjo e sor' den
srefi f'mek kroederi nanga takroe dede!

Ma wortoe ben sa froestoe tan
na ini mi djodjo ef' mi no ben sa kar'
a Kongo-fowroe, di e froiti psa,
foe g'en wan ai Sranan alési.

Dan singi sa hari, dan lafoe sa bari,
dan finga sa loeso efoe lofro na dron,
dan angri sa Go lek' fa angri ben Kon.

kotomisi

Joe moi kon brok' a kopro sroto
 di ben tap joe glori.....
 Kotomisi,
 moro m'e loek joe, moro j'e moi.

Granman-oso opo fraga;
 wan safri wint'e sing' joe glori
 n'in den palmbon,
 Srananliba brad'en mindribaka
 f' naki prodo skwala,
 strati tapoe:
 Kotomis'e spenki pipel ai.

Angisa wai! angisa panja j'glori,
 koto, sor' joe boegoe-boegoe!
 koto, tak joe tori.
 Kotomisi mek' kemaakte:
 moro d'e loek joe, moro j'e moi.

corly verlooghen

schietstoel

Zij heeft mij in haar vliegtuig
 van verleidelijk evenwijdig aan
 de grond gehurkt zitten -
 haar rok een donkere koker
 voor mijn gewiekste ogen
 als co-piloot

wij dalen samen op het landschap
 neer zij lacht gelukkig
 maar ik die het verraad dat
 in haar schoonheid sluimert vermoed
 weet al te goed dat zij een schietstoel
 zonder parachute voor mij verborgen houdt.

dit meisje

Ik zie dit meisje
 en droom haar reeds
 in een vers te slapen
 bij mijn mond

ik wil haar alleen
 in het duister liggen
 scheppen en herscheppen
 tot een tweegesprek

ik zal je je zult mij
 verhef je boven mijn veld
 van jong koren ik verhef mij
 en kneed het brood der liefde
 opdat wij ons ten dis begeven.

dit wankel huis

Hindostanen en Creolen
 hebben het gezegd
 de laatsten het bevolen
 er is een avontuur te vondeling gelegd.

en wij staan onbehulpzaam toe te zien
 hoe het bederf invreest
 in de huid van 't jonge kind

God had ik maar de macht
 een lied te zingen waarnaar men
 luistert in dit wankel huis
 dat zo gebarsten is en dreigt
 omver te vallen in een onverhoedse nacht.

kruis en as

Niets verhevener is er dan
 de morbide toon van je stem
 onder de regennatte bladeren
 bij het kruis:

een kind hing eens verborgen
 aan de navelstreng
 een vrouw kreet toen verlaten
 in uiterste benauwenis

ik die de eerste kus mocht
 drukken in je begeerlijke poriën
 kroop in het zoete ritme
 van je bedding rond

maar onder regennatte bladeren
 bij de zerk in het gras
 staan wij nu met de pijn
 van kruis en as.

a. gilds**mijn dromen**

Hoort Gij
Mijn stem die roept
Als een echo tegen kale rotsen
Hoort Gij
Mijn hart dat zoekt
Naar een bron mijn ziele dorsten
Zweef ik
Hoog boven bergen
Als een arend
Aan de grauwe luchten
Mijn hart
Mijn stem
De hemel ziet mij
Eenzaam zoekend
Met trage vluchten
Mijn bergtop
Mijn nest
Zal ik sterven in mijn dromen

sadina

Pasensi sa basi
 Di m'firi moes' f'doro
 Na j'ati lan-pe
 Pe kwet' kweti
 Mi no sa kroektoe
 Pe lobi de
 Wan sten de kari
 Pe kar' e kari f' de
 Ma m'foetoe no man tjar' mi
 Tap' de santa gron
 Tek' mi no
 Tek' mi Sadina boen ma
 Tek' mi jeje
 Dan mi toe sa doro joe lan-pe
 Pe lobi de
 Da m' sa koiri pe m'at' e singi
 Ai, Sadina.

droengoe man singi

Mi dring'mi sopi
 San de mor' a grontapoe f' doe
 Sopi mi m'abi
 Foe kan fir' prisiri
 Sopi, gi m' sopi mek' mi fir' boen.

Mi n'abi sorgoe
 Mi n'abi goedoe
 Wan enkri trowstoe
 Mi wefi, mi p'kin
 Sopi, foer' 'sopi dat' mi wani
 Foe kant'a m'ede was' mi skin
 Sopi foe fr'giti.....
 Foe mek' mi fir' boen.

Te m'e kon
 Te m'e dans' a tap' a pasi
 Te m' foetoe n'e mit' gron
 loek' boen oen wai pasi
 Bika mi dring' mi tranga dran
 Na omoe snes' a tap' oekoe
 Dape grontapoe loek' moro boen.

den soela

Mi wan'si den soela,
 Jere fa d'e bari.
 Farawe den singi e kari,
 Di m'ati e naki f'frede te.

Mi wan'si den gran soela d'e bari
 Den skoema-edé foe Soleston.
 Mi wan' si san e mek'den bari.
 Par'mi boto, m'e pari kon

Jere loekoe san e koekoe kon.
 Skoema watra, weti so 'faa'
 E na loktoe d'e panja kon bradi
 Foe bergi ede te tap' den ston.

A n' abi dé, a n'abi neti.
 Nanga winti a de regeri so
 Na moro tranga son a n'e teri.
 Te neti doro, d'a moro a de regeri.
 Moenkenki no man fréri en.

Soela, no regeri so.
 Joe no moe de mi grebi.
 Joe n'e prakseri mi kroejara smara.
 Mi no wan'foe de na j'ondro lek' Boni, mi brada.
 Mi na wakaman, mi sabi.
 Foeroe famiri gi joe grani.

[soela 2]

ré ruisman de hand

Het merkwaardigste was misschien de onmogelijkheid van het kunnen zien, maar toch zag ik het. En deze omstandigheid verergerde de onbegrijpelijkheid van het voorval. Ook de griezeligheid ervan! Het was een groot raadsel in tweeërlei opzicht.

In de eerste plaats: Hoe was het mogelijk dat ik die hand en die onderarm zag? Ik lag op mijn zij. De kamer was pikdonker. Hoewel de ramen open waren, kwam van buiten geen greintje licht. Dat wist ik zeker. Toen ik het licht uitdeed, werd het opvallend donker en ik miste de enkele lichtschijnsels van buiten, die soms onze slaapkamer nog een beetje verlichten. De hemel was vol regenwolken, geen ster te zien, de maan was al onder of nog niet op of misschien nieuw (ik weet het niet meer), de burens waren misschien reeds naar bed. Van de straat kon geen licht komen, want onze slaapkamer was niet aan de straatkant. Dit alles had ik in een flits onderzocht en vastgesteld, want de donkerte viel mij op. De kaptafel stond er, dat wist ik, maar voor mijn ogen was er niets. Mijn vrouw lag naast me, we praatten, toen ik de donkerte constateerde, maar ze was onzichtbaar.

En toch zag ik die hand en die arm! Een hand of een arm of beide samen zijn geen lichtbron. Er was ook geen licht dat ze konden reflecteren. Dat wist ik zeker, want gedurende (als dit woord hier mogelijk is!) het ondeelbaar kleine moment dat ze te zien waren, bleef al het andere donker..... niets. En toch waren ze duidelijk te zien. Er viel niet tot een vormgevende lichtval te concluderen. Maar toch hadden ze vorm, volume. Geen idee van een beeld op een vlak maar de indruk van drie-dimensionale werkelijkheid. Onmogelijke onbegrijpelijke werkelijkheid. Toch was het zo, toch..... De hand was een gewone hand, misschien van een

beetje buitengewoon mooie (maar toch koud-zakelijke) vorm en proporties. Niets anders dan een duim en vier vingers met nagels, aan een middenhand en pols en arm. In alle opzichten overeenkomstig de waarnemingservaring en de menselijke anatomie was de krampachtige kromming en spanning van de vingers, zoals we dat zien bij een hand vlak voor het laatste moment van een resolute en bliksemsnelle grijpdaad.

Ja, die geladen vingers, die middenhand en de pols waren zeer normaal, op de mooie vorm en proporties na. Het griezelige zat in de arm. Anatomie, vorm en proporties van die arm vielen niet op, tenminste niet van het korte stuk dat ik zag. Ik weet zeker dat ik een nogal kort stuk van die arm zag. Maar dat viel me niet op. Het fungeerde alleen als tegenhanger, want het was griezelig dat dit korte stuk arm mij een lengte suggereerde, een lengte tot in de oneindigheid, alsof datgene waarvan arm en hand een onderdeel waren, onbereikbaar ver weg was.

Alles gebeurde, neen, was, in een haast onwaarneembaar korte flits. Wat een geladen tijdsfractie-minimum! Handeling, waarneming, oordeel, conclusie, besluit, handeling..... Hoogste potentie van het psycho-fysisch mechanisme met maximale inhoud en haast onbestaanbaar kleine tijdsfactor!

Bliksemsnel kwam de hand aanschieten, kaarsrecht van koers om iets te grijpen. Wát weet ik niet, ik was me er alleen van bewust dat het van mij was, en bij me, vlak bij me was. Ook wist ik zeker, dat ik het niet wilde prijsgeven. Mijn spieren, mijn lichaam, mijn hele wezen spande zich samen ter verhinderende en verdedigende en stond op het punt van een handelingsexplosie van enorme heftigheid. Ik wist zeker dat die hand zou terugschieten, snel maar..... leeg.

Met een geweldige ruk kwam ik in beweging en werd wakker.

II

Droom? Nachtmerrie? Onderbewuste angst? Dreiging?

Dagenlang vroeg ik me af, of deze vragen hun eigen antwoord waren. Of was er een ander antwoord? Soms flitsten deze vragen door mijn geest, soms namen ze volledig bezit van mijn bewustzijn en drongen al het andere weg.

Ik was pas om 8 uur klaar met mijn werk die avond. Ik moest langs de Combéweg, Oranjeplein, Waterkant, Keizerstraat en zo verder. Bijna automatisch, want dat deed ik vier maal per week na mijn avondlessen. Om wat bij te komen door middel van de stilte en het verrukkelijke vergezicht voor me, stopte ik gewoonlijk even voorbij de Marinetrap om een sigaret te rollen en een paar trekjes te doen. Bijna automatisch. Dus minderde ik vaart, trapte de rem langzaam in en stopte schokloos. Het linkerportier wijd open. Het was koel en stil. De paar zitters op de bank bij het oorlogsmonument gaven geen kik. Een paar minuten opgaan in de sprookjessfeer van de Suriname-rivier bij avond. Zo verfrissend en..... Een paar minuten?

‘Natuurlijk, dat is waar ook. Op dit uur ben je hier te vinden, dat had ik kunnen weten’. Het was Martens, mijn overbuurman. Hij had me wel eens met een veelbetekenend glimlachje gevraagd, waarom ik zo laat thuis kwam na de les, nog wel in de auto. Ik had hem toen gezegd, dat ik op weg naar huis niet buiten een blik op mijn rivier kon.

‘Hoe gaat het zeg. Gek, maar ik heb je een paar dagen niet gezien. Ik had besloten morgenavond een beetje te komen babbelen op het balkon’.

Had hij maar gewacht tot morgenavond! Ik had nu geen zin. Hij ontnam me iets. Ik nam het hem kwalijk, al was hij vriendelijk en al hing hij vriendschappelijk door het rechterraampje naar binnen. Als hij maar niet begon te ‘babbelen’.

Dat kon een uur duren! En ik had geen zin in zijn conventioneel gepraat. Wegjagen kon ik hem niet. We waren nogal goede burens en vrienden. Ik besloot dus onconventionele antwoorden te geven.

‘Zit je weer te genieten?’

‘Waarvan’ vroeg ik, maar ik wist dat hij het riviergezicht bedoelde.

‘Nou ja, het is heerlijk weer, vind je niet?’

‘Net als altijd in de droge tijd 's avonds’

Hij wachtte even en ik hoopte dat hij verder zou gaan. Dat deed hij ook, maar..... met een invitatie.

‘Zeg, ga mee in het Park een borreltje drinken. Ik heb een afspraak met Jones, dan kunnen we met z'n drieën even babbelen’

‘O, neen, dank je, ik heb meer behoefte aan rust dan aan alcohol’.

Dat was raak.

‘Ja, dat lange les geven. Vandaag is het je drukke dag, niet? Nou, tot morgenavond dan, meneer de plantage-eigenaar’.

Ik kende Martens al van school. Vanaf de zesde klas van de Hendrikschool. Toen hij met z'n ouders uit Holland kwam (ze waren met verlof geweest), werd hij in de zesde klas geplaatst en kwam - toevallig - op de open plaats naast mij te zitten. Ik was ook al een keer naar Holland geweest en wij hadden iets om met geestdrift

over te praten. Hij had in Amsterdam gewoond, net als ik. We hadden samen de school doorlopen. Ik was na school gaan studeren. Hij was in zaken gegaan. Hij had het veel beter dan ik. Verdiende goed, maar had nooit genoeg. Hij was altijd op zaakjes uit en hij had geluk ook.

Hoewel wij vrienden waren en zeer vertrouwelijk met elkaar omgingen, had Martens altijd iets geheimzinnigs over zich. Hij zei soms dingen en je wist dat hij daarachter gedachten verborgen hield. Je moest altijd op je qui vive zijn. Later bleek wat hij bedoelde of wilde. Maar dan was het meestal te laat en hij had zijn doel intussen al bereikt.

Nu vanavond weer. Waarom had hij mij 'plantage-eigenaar' genoemd? Waarschijnlijk plaagde hij alleen maar. Hij wist heel goed dat het stuk grond dat ik geërfd had, niets anders dan oerwoud was. Ja, vroeger een 'plantage', maar nu niet meer. Met tropische snelheid was op dit stuk grond het begrip 'plantage' verstikt onder een haast ondoordringbare vegetatie. We waren er een keer naar gaan kijken, op een zondag, toen we een kennis op Paranam opgezocht hadden. Mijn 'plantage' was daar niet ver vandaan. Op z'n gewone plagerige manier had hij toen gezegd: 'Laten we gaan kijken of er ook bauxiet in de grond zit'.

De volgende avond kwam hij inderdaad 'babbelen' op mijn balkon. Dat was altijd gezellig. Hij las, evenals ik, veel en hij verwerkte het gelezene en al zijn ondervindingen heel goed. Een 'babbeltje' met hem zo in de maneschijn, op het balkon - voor ons een traditie - was altijd de moeite waard.

We waren al in Communistisch China geweest en hadden Leon Uris' 'Exodus' geanalyseerd, Rock and Roll en Twist-muziek gekraakt en met een Russische raket de maan verkend, toen hij neerstreek op mijn 'plantage'.

'Het is toch een behoorlijke lap', vond hij 'Je kunt het toch niet prijsgeven aan oerwoud en ongedierte? Je moet er wat mee doen, man'.

'Misschien wel', mijmerde ik hardop. 'Maar dan zou ik dat degelijk moeten voorbereiden en er wat kapitaal in moeten steken. Door tijdgebrek en ondeskundigheid kan ik het eerste niet en het tweede heb ik niet!'

'Maar het is toch zonde om het zomaar te laten verwilderen. Wie weet hoe vruchtbaar het is'.

'Ja', gaf ik toe. 'Eigenlijk moet het voorlopig zo blijven, want op het ogenblik weet ik er heus geen raad mee. Het zal nog wel een tijdje duren. Ik weet werkelijk niet, of ik er ooit iets mee beginnen zal'.

'Maar dan heb je er ook nooit iets aan. Waarom verkoop je het dan niet liever?'

Er was iets op komst, dat voelde ik. Het was mij opgevallen, dat hij de laatste tijd een bijzondere en hardnekkige belangstelling had voor mijn 'plantage'.

'Nou ja', ontweek ik, 'daar heb ik nog niet aan gedacht, maar het is misschien wel een idee. Alleen: advertenties en al dat gedoe.....'

Martens liet me niet uitspreken: 'Wel nee, man, het is zo gebeurd. We kunnen morgen al bij de notaris de akte tekenen'.

Er ging een schok door me heen. Dat was dus de achtergrond van zijn plantage-spelletje van de afgelopen dagen. Hij wou weer een zaakje doen. En er op af natuurlijk. En ditmaal was het mijn 'plantage', waarnaar hij zijn grijphand uitstak.....

zijn grijphand

bhai**sunī ankhen
Starende Ogen**

Zij zat en staarde....
 met ogen
 Koud
 als krakend ijs,
 gebroken
 als een stok
 in 't water.
 Ik zag
 in die ogen:
 Mijn leven!

**hae, javani ke din
Ach, De Dagen der Jeugd!**

Heen zijn de jonge jaren,
 de wintertijd breekt aan.
 Een magere kromme grijsaard
 kijkt om,
 ziet niets,
 maar weet:
 ze komen nimmer weer
 de dagen mijner jeugd....
 de ogen lopen vol.

**chiriya aur naiya
Vogel en Schip**

Ik ben een kleine, niet'ge koyal,¹⁾
 gezeten op een amrud-twijg.²⁾
 De baren van de luchtzee
 doen deinen mijn tere weke boot....
 Schommel maar mijn scheepje,
 dein maar op en neer.
 Je lading zal nimmer kantelen,
 noch zinken zal ze ooit:
 Weet dat jouw lading vleugels heeft!

1) Koyal - een zangvogel
 2) amrud - guave.

ma-beta
Moeder en Zoon

Blank
 is het rijstveld.
 Een slanke vrouw
 met bibit in d'r hand
 plant.

Mááaaa.....!

De stilte verbroken;
 brokstukken vallen uiteen.
 De echo weergalmt,
 De luchtzee resoneert,
 De blanke watermassa rimpelt,
 De bladeren aan de bomen ritselen.

Dan richt de vrouw zich op,
 kijkt,
 legt de jonge plantjes neer
 en glimlacht:
 Mijn zoon is thuisgekomen!

chah
Verlangen

Nu zou ik niets meer willen wensen
 dan te mogen toeven op een dam
 tussen twee wateren
 tussen twee rijstvelden in.

dhan ka dukhra **Rijste-Smart**

Slechts zij, die uit rijst geboren zijn
 Slechts zij, die in rijst zijn opgegroeid
 Slechts zij, die door rijst gestorven zijn
 Kennen alleen de jammerklacht der halmen.
 Want weet, dat iedere groei
 in wezen sterven is
 en iedere bloei vergaan.
 Zo weet dan ook, dat iedere oogst
 zeer smart'lijk is.

prem-sangit **Liefdes-Muziek**

Are Maha-sagar!¹⁾
 kwaad
 noch
 goed zijt Gij
 Uw
 uitgestrektheid
 vormt ons scheiden.
 Toch
 is
 zij in mij,
 ben ik in haar.
 Twee zijn wij één.
 Gelijk
 de gapend' aardwond
 en 't water
 d'oceaan.

mamta **Moederliefde**

Buiten ritselen de bladeren,
 Een zachte wind speelt
 rondom het huis.

Binnen zit een vrouw
 De handen gevouwen op haar schoot,
 Kijkt stil tevreden voor zich uit....

Haar gedachten gaan
 naar hen, die zijn
 doch niet bij haar,
 maar wel in haar
 aanwezig zijn.

1) O, Oceaan!

donata diosse

puzzles voor oom A Pauw

De Chinees A Pauw had vanmorgen niet veel aanloop in zijn winkeltje. Lillebenend zat hij daar op zijn hoge houten bank, de tandenstoker heen en weer tussen zijn tanden bewegend, naar de straat te staren.

Luid toeterende auto's en bellende fietsen gingen aan zijn nietsziende blikken voorbij. Tja, hij had lang de buitenplaats geen bezoek gebracht. Thelma, zijn tweede dochter, was steeds wezen helpen in de winkel en had dan gelijk het benodigde voor de huishouding naar buiten meegenomen. Ook had hij bij die gelegenheid dan wat geld voor vrouw Anna gestuurd. Dat weken en maanden snel omvlogen kon hij wel merken. Het kind van Lydia moest nu al ongeveer zes maanden oud zijn. Maar och, waar piekerde hij eigenlijk over, wat ging het hem aan. Hij had zijn vrouw Anna nog steeds niet vergeven, dat ze dit euvel voor hem geheim gehouden had. Hij zou het winkeltje kunnen verkopen en met Atjon naar China afreizen. Het oproerige wijf kon dan met haar addergebroed verder op de buitenplaats uitbroeden en voor zijn part er ook..... sterven.

De situatie op de buitenplaats hield hem steeds bezig, ze wilde hem gewoon niet loslaten. Zijn tweede dochter Thelma was toch wel een goed kind en daarbij kwam nog, dat ze sprekend op zijn thans stokoude moeder in China leek. Ook de twee andere meisjes waren lieve kinderen. De tweestrijd was nu daar. Het werd nu moeilijk voor hem zich zo maar los te maken van dat gezin. Op de keper beschouwd was het eigenlijk die Lydia, zijn oudste dochter, die alles had bedorven. Maar was het wel een eerlijke gedachte de anderen ook hierom te benadelen?.....

Verder kwam Oom A Pauw niet met zijn gepeins, want hij werd opgeschrikt door de schelle stem van een Creools jongetje, dat luid '5 cent cocosolie, 10 cent bak-

keljauw en 2 broden van vijf cent' riep. Hij maande de Chinees tot spoed met eraan toe te voegen: 'Kon dan, kon dan man' (opschieten man). De schelle stem zweeg, maar nu kon men het gerrrrtik-tik horen op de flessen suikergoed, dat veroorzaakt werd door een stok die het jongetje bij zich had en over de flessen liet glijden. A Pauw snauwde: 'Joe law? (ben je gek?). Moet je de flessen stuk maken, schei er dadelijk mee uit'. Oom A Pauw haastte zich nu het gevraagde zo gauw mogelijk aan de jongen te verkopen om hem uit de winkel te zien verdwijnen. De belhamel betaalde in bijna allemaal koperen centen en blies de aftocht, luid fluitend.....

De Chinees spoedde zich nu achter in de winkel om de rijst die er stond te stomen eens te bekijken, daar de lucht ervan de winkel binnen drong. Het vlees was al gaar en de groente ook. Ziezo. Hij schuifelde weer naar voren in het winkeltje maar bleef plotseling staan. Wat was dat? Hij rekte de hals om beter te kunnen zien. Tot zijn grote verbazing zag hij uit een taxi, die voor het winkeltje had stilgehouden, vrouw Anna uitstappen. 'Tsa', fluisterde hij, wat zou ze van hem willen? Waarom heeft ze Thelma niet gezonden indien ze iets nodig had? Als een bliksemflits ging dit alles door zijn brein. Zuchtend beklom vrouw Anna de stoep, die tot de winkel leidde. De laatste tijd had ze nogal last van haar knieën. Oei. Op de buitenplaats was het veel te vochtig en dat gaf alleen maar rheumatiek. Ze was nu in het winkeltje en vond A Pauw zittend op zijn bank, het ene been opgetrokken. 'A Pauw, fai tan', zei ze, 'ik ben je iets komen vragen. Oei, zie je hoe moeilijk ik loop? Ik kom net van de dokter. Deze raadde mij aan naar de stad te komen en er zo gauw mogelijk een huis te zoeken, daar dit beter voor mijn gezondheid zou zijn. Het is te vochtig op de buitenplaats. Gisteren klaagde Atjon ook al van pijn in zijn benen'. Ze pauzeerde even om de indruk op zijn gezicht te kunnen waarnemen, nu het zijn enige zoon betrof. 'Ja, die arme jongen had zo'n pijn en ik zou het heel erg vinden, wanneer nu al de jongen aan rheumatiek ging lijden'. Er verscheen een glimp van vrees op het gelaat van de Chinees en ze juichte inwendig. Ze wist wel dat het zou werken, dat van Atjon. A Pauw stond nu op en liep weer naar achteren in de winkel. Toen hij weer terugkwam reikte hij vrouw Anna, nog steeds zwijgend, een chinees middeltje aan en zei: 'Neem, dat is goed tegen pijnen, voor Atjon'. Ze nam het middeltje aan, maar zei verontwaardigd: 'Ai, aan Atjon denk je alleen hè? Kijk naar mijn arme knieën, daar maak je je natuurlijk niet bezorgd over. De meisjes en ik tellen zeker niet mee, alles is: Atjon, Atjon. Je bent een slechte Chinees hoor'. 'Ah, ah', snauwde A Pauw verveeld.

Na een korte pauze begon vrouw Anna weer: 'Heb je thee?' Ze liep naar de theepot, die er stond en kwam weer de winkel in met een dampende kop thee. Steunend ging ze weer zitten. Na een paar maal slurpen begon ze te spreken. 'Eh..... A Pauw, je kent die nicht van mij toch, Emma?' Alhoewel er geen reactie van de kant van A Pauw merkbaar was ging ze verder: 'Wel, Emma vertelde mij vanmorgen, dat er een huis bij haar in de buurt te koop is. Het heeft een groot erf en er wordt maar vijfduizend gulden voor gevraagd. Atjon is nu al zes jaar oud en moet naar de grote school. Het is een jongen, dus moet hij een goede school bezoeken. Buiten is niets voor hem. Ai, ja, ik moet nóg lachen als ik er aan denk, wat hij gisteren tegen mij zei, ha, ha, ha. Hij zei namelijk: Wanneer ik groot ben wil ik een dokter zijn, dan kan ik Mama en Papa beter maken, als ze ziek zijn. Zo'n jongen toch. Werkelijk, hij lijkt precies op

zijn vader'. Even stopte ze om te zien, of er wel enige reactie merkbaar was en ja, ze kon de glans zien, die de doffe ogen van de Chinees verhelderde, en ook was er een blos zichtbaar op zijn gewoonlijk bleke wangen. Maar zo snel als dit alles was verschenen, even snel was dit ook weer verdwenen en Vrouw Anna kon slechts tegen een masker aankijken. A Pauw bewoog zijn tandenstoker nerveus tussen de tanden, zoog zwaar, met tussenpozen, de adem naar binnen.

Vrouw Anna die zelf Chinees was, stoorde zich hier niet aan en liet zich door de stilte, die op haar praten volgde niet uit het veld slaan. Het rustige ritme van de grote ouderwetse klok vulde slechts de ruimte.

Ze stond nu op, bijna haar pijnlijke knieën vergetend, scharrelde nu wat in de winkel rond en sprak: 'A Pauw, het erf is zo ruim, dat je er een magazijn op zou kunnen zetten; trouwens vijftuizend gulden, man, voor jou is dat geen geld'.

A Tan, de vriend van A Pauw, kwam de winkel binnenlopen. Vrouw Anna dacht: 'Gut, is het al zo laat', daar ze wist dat A Tan bij haar man kwam eten en het dus reeds etenstijd was. A Tan groette haar met een gemompel vergezeld van een knik en liep gelijk naar achteren. De stokken werden nu te voorschijn gehaald en A Pauw vroeg aan Anna of ze mee at. Zij nam de uitnodiging aan, maar ging afzonderlijk zitten, daar volgens een oude Chinese gewoonte de vrouwen, nadat de mannen de maaltijd hadden beëindigd, mochten gaan eten.

De benen opgetrokken op de hoge houten banken, luid smakkend en slurpend, zo nu en dan een Chinese zin er tussen door, leek het alsof de mannen de vrouw, die aan de andere kant van de kamer rustig haar rijst met amsoi zat te lepelen, helemaal waren vergeten. Aan het boeren kon men merken, dat de maaltijd beëindigd was. De koppen werden nu met thee gevuld en de tandenstokers waren druk in de weer. Het geslurp en het Chinees waren nu niet van de lucht en daar vrouw Anna een Creoolse moeder had, kon ze de Chinezen niet helemaal volgen. Ze koos dus de wijste partij en maakte zich gereed om te vertrekken. Ze wachtte niet op het antwoord van hetgeen zij A Pauw had gevraagd, dat kwam wel. Haar groet werd met een korte knik beantwoord.

Nadat ze haar nicht Emma van het resultaat van haar gesprek met A Pauw op de hoogte had gesteld, vertrok ze naar de buitenplaats, waar ze laat in de middag arriveerde. Atjon zat al op de uitkijk en vloog naar buiten, toen hij zijn moeder uit de bus zag stappen. 'Mama, mama is er' riep hij, op welk geroep de zusjes ook naar buiten kwamen lopen, behalve Lydia, die met naaiwerk bezig was.

Binnengekomen zuchtte vrouw Anna en schopte daarbij de schoenen uit, die haar knelden en terwijl zij over de pijnlijke warme voeten wreef, vroeg ze: 'Hebben jullie alle kippen in het hok? En hebben jullie ze nog wat "bron-bron" (aangebrande rijst) gegeven?' 'Ja mama' antwoordde Siene, wie deze vraag raakte. Vrouw Anna sprak nu tot Lydia: 'Je moet het kind niet zo lang met een natte luier aan laten. Kijk eens hoe ze eruit ziet. Nou meisje, kan je niet eens daarvoor zorgen. Straks krijgt het kind een buikloop en dan ben ik het weer, die geen oog dicht kan doen..... Voor ik het vergeet, ik heb je vader over het huis gesproken'. 'Wat zei hij, Ma?' vroeg Lydia. 'Och, niet veel, maar ik krijg hem wel, reken maar'. Lydia lachte en zei: 'Net iets voor Mama. Ik wenste wel dat het waar werd, het zal goed zijn om in de stad te wonen; daar kan ik tenminste naar een baan zoeken, wie weet kan ik wel verpleegster worden'. 'Daar zeg je tenminste iets goeds', antwoordde

vrouw Anna, ‘ik hoop dat je zo verstandig blijft. En laat me je niet met die slampamper van een vent zien. Of wil je misschien daarom zo graag in de stad wonen? Meisje, pas op!’ Lydia antwoordde niet, maar stond op en beurde het kind van de vloer. ‘Kom, Solange, mammie zal je nu baden en je schone kleertjes aandoen, dan nog pap en dan gaat ze lekker slapen hé?’ ‘Thelma’, vroeg Lydia, ‘heb je de pap al voor me klaargemaakt? Je had het mij beloofd’. ‘Maar Lydia, hoe kan je me zo iets vragen, natuurlijk heb ik de pap klaar. Maar je weet zelf ook dat het kind niet meer de fles wil, dus heb ik de pap zo in de pot laten staan. Sinds ze die twee tandjes heeft is juffrouw zo vrijpostig geworden, dat ze de pap alleen maar uit een kom wil nuttigen, kijk eens naar d'r kleine dikke drol!’ Ze lachten allen hierom en de baby kraaide mee van pret alsof ze wist, dat zij het onderwerp van het gesprek was geweest.

Fragment uit hoofdstuk IV van een nog te verschijnen novelle.

shrinivasi

een nieuw getij

Laat mij spelen met woorden
 jouw ogenderingende woorden
 jouw handen spellen ze en
 ademend ontvouw je lucht
 en maakt een weg je mond
 vormt een bruin gedicht
 je oren toetsen het gezicht
 van ieder geluid.
 Wat zal de uitslag
 van dit woordspel zijn
 de hemel na de donkere wijn
 aan woorden uit de diepste schacht
 gehouwen in de purperen nacht
 tussen ons in?
 Een donker woord
 dat echoot in mijn mond
 en lippen tasten proeven
 een nieuw getij
 verlegen nog
 je nieuwe naam
 binnen zeilend
 tot aan de rand gevuld
 wit en omneveld
 nabij de dag
 die nog in vouw ligt.
 De mist en dauw trekt op
 in het boek dat dag heet
 opent zicht zich je naam
 op elke bladzij
 ziet mijn oog
 die als een dierbaar compromis.

'n bericht van gisteravond

Vandaag is het de valutadag
 gij zijt het hoogst in koers
 ik die in centen
 onhoofs ben en boers
 heb woorden
 tegen goud gedekt
 achttien karaats.

Hier liggen cheques
 in poëzie
 nog op jouw naam
 Kies woorden
 voor je geld
 na rijp beraad,
 zoals ik deed
 met jou
 tegen de hoogste koers

Omdat je hoog staat
en niet lager komt
maar onveranderd blijft.

santa cruz

Ik zou in het water van
 je liefde willen zwemmen en
 duiken tot de bodem
 onvervalst genadeloos bijna
 je hart ervaren;
 zeegroen je ogen zien
 en blauw je handen
 boven mijn hoofd
 je lippen schuimrandzacht
 gedrukt tegen mijn strand;
 ik zou in het water van
 je liefde willen zwemmen
 jouw prille spoor hierin
 ten einde raad eens raden

ontmoeting

Ik weet het
 gij ontvingt mij rood
 geheimen
 uit de slaap gevormd
 op de zesde dag
 met mispelen lach
 en handen
 wolken in de wind
 je lichaam
 als de gouden boom
 in flanken
 van de libanon
 Ik weet het
 gij ontvingt mij rood

joh. schouten-elsenhout

nengre wenke

San de braka brenki so
 Na ini a mamanten son
 Nanga en gowtoe fesi
 Foeroe nanga en switi waran
 Foe trowe gi s'kin
 Wenke nanga joe moi lontoe doengroe fesi
 Leki wan switi braka stèrapra
 Di anga so é pe anoe no man kisi
 Loes joe srefi fadon na ini mi anoe
 Mek mi pré nanga joe grati braka boeba
 Di djamanti no man foe bai
 Mi ai de kot' faja gi loktoe
 Mi s'kin bigin fir lekti
 Ati prisiri foe si
 Fa nengrewenke fesi krin
 A no de kibri gi son noso alen
 Loktoe tranga nofo
 Foe mek moenkenki drai joe fesi
 Tron dowatra nati mi ede
 Foe krin mi froestan

nickerie

Nickerie mi bromki loweman sjoro
 Nanga joe é borsoe baka se
 Pe winti de wai fring'mi na sribi
 Ondro den watrasé manjabon
 Foe wiki si den moi wenke nanga kenken
 Jonkoeman fesi no de kibri
 Foe s'kin piki fa libi 'don
 Mi fjalobi mi switi anjoemara
 Foe noiti mi sa frigiti na pranasi
 Pe granm'ma mek mi papa fesi si son
 Loekoe fa joe de prodo nanga s'kin
 Di groen so moi na ini son nanga alen
 Foe wakti te moenkenki sa opo
 Spiti gowtoe faja na joe tapoe
 Mi alenten bromki
 Son bron joe te joe kon geri lek gowtoe
 Foe sorfroe boto srepi gwe
 Leki neti no man wakti foe broko dé
 Joe switi kanaalwatra
 No sweri pikin foe joe doti bere
 Kon taki wan pikin foto fréfré
 O mi alési foto
 Nanga joe moi jongoe pransoen
 Foeroe nanga ramtahal smeri
 Pe maskita de singi nanga é sten
 Sjen no mek joe lasi
 Joe gowtoe s'kin

braka doifi

Wan pikin braka doifi
 Djompo komopo na en nesi
 Foe go leri fré
 A opo ai loekoe loktoe
 Sortoe sé winti de séri go
 Ede opo fré bradi
 Gi liba te doro abrasé
 Drape jong' doifi
 Miti wan p'kin kondre
 Di didon lagi moro se
 A saka foe mek en nesi
 Kowroe jagi en te a no man s'don
 A seki en fré go moro fara
 Presi de moro leki ai man si
 Ma foetoe no de kis pasi
 Foe beti gron
 A prakseri fosi pesi bron a pan
 Difoe toe a moro mofo
 Pe dri s'don moesoe komopo lala
 A fré kon baka na en owroe nesi
 Pe son de waran libi foe troe
 Drape braka doifi ati ben feni
 Na bigi gwentu foe égi s'kin

pangi

Pangi mi kibri joe lek gowtoe
 Foe den no trowe joe
 Pangi mi kibri joe na ini mi ati
 Foe joe gowtoe sakafasi
 Foe kon brenki
 Lek wan bigi stari
 Foe krin kondre fesi

Pangi mi kibri joe langa jari
 Foe poer' joe a doro baka
 Lek wan njoen krosi di fiti ai
 Pangi di kibri wi totro brakaboeba
 Foe sonbron nanga alen
 Pangi di tjari foeroe ebi
 Nanga tranga fonfon
 Pangi di jep set foto
 Tide pikinengre de waka fri
 Opoliba nanga bakaboesi
 Drape joe kisi a bigi nen

Pangi nanga joe difrenti krin strepi
 Redi braka nanga groen
 Weti djeri nanga alanja
 Peni den srefi a mindri toe
 Pangi pangi opo loekoe
 Den boen wroko di joe doe
 Ten doro kaba foe wi ala
 Opo prodo nanga joe

thea doelwijt

verlangen

voor Milly

Voorbij te zijn
op U alleen nog wachten
niet meer zij aan zij
en met te veel gedachten.

Alleen nog maar te staan
misschien te groeien tot 'n boom
en jou voorbij zien gaan
vandaag of in een droom.

En niet de zon en niet de maan
te laten weten dat je weet
alleen maar in U op te gaan
in een regenbui van leed.

Maar nog het zachte willen
van jou voorbij te zien gaan
verlangen dat zich niet laat stillen
dag stil gelaat dag stille traan.

voor Pieter

Het is zó belachelijk.
Zo belachelijk moeilijk
of zo belachelijk eenvoudig.
Als het maar belachelijk is.
Maar ik, ik neem het niet.
Ik neem het serieus.
Ik neem mijzelf serieus.
Ik mag. Ben ik geen dier?
IK WORD DIER

dag dier

Je balkt. Je lalt je gehele triestheid en verlatenheid eruit. Midden op straat. En niemand die er ook maar even naar luistert. Goed, heel goed. Wie kan met een dier praten, laat staan het antwoord geven. Dieren hebben geen antwoord.

Niemand die een zachte hand op je voorhoofd legt. Streelt je miserabele lichaam, dat stil heeft leren huilen en niet meer weet wat de liefkozing is en wat de zweep. Goed, heel goed. Je weet alleen nog maar dat je poten hebt om mee te trappen, het liefst om ermee in de lucht te trappen, omdat die d'r bek houdt. Anderen jammeren en er is en er wordt nog steeds te veel gejammerd. Nu is het jouw monopolie.

Dit is het enige wat je wilt: Al je trieste verlatenheid uitbalken, midden op straat.

mijn dier

Je springt. Je springt de wanhopigste lucht-sprongen. Je springt op haar schoot, zonder een enkel miauwkje. Om er weer afgegooid te worden. Hup, daar sta je weer, op je vier poten. Goed, heel goed. Je komt toch altijd weer op je vier poten terecht en niemand die zich afvraagt of je dáár nu zo gelukkigmee bent.

Enfin, het kost je de nek niet, waarom zou je niet springen. Luchtsprongen.

Zij begrijpt er niets van. Goed, heel goed. Zij heeft het al lang opgegeven zacht te zijn, met vingers en woorden. Om je te leren begrijpen, en van je te houden. Maar wie kan een dier begrijpen, dat zichzelf niet begrijpt. Wie kan een dier minnen, dat geen enkele moeite doet om zichzelf te begrijpen.

Een dier kènt alleen zichzelf. Het dier kent zichzelf, accepteert zichzelf, bewondert zichzelf om zijn lenige sprongen, haalt de schouders op als het teruggeworpen wordt. Weet niet waf het - al springend - zoekt: de warmte van aaiende vingers (toch?), of alleen maar dat vlees, zo heet en prikkelend...

Het weet het niet, en het wil het niet weten. Het wil alleen maar springen om teruggeworpen te worden en hopen - zonder hoop - dat het niet te lang duurt: eens zal het toch voorbij zijn, die fabel van de vier poten, die altijd maar terecht komen.

adieu dier

Je houdt van ze en zij houden van je. Jij toont je trouw en aanhankelijkheid en zij vertroetelen je. Soms ben je te lief - likketong - en dat mag niet. Soms ben je onopgevoed. Foei. Soms ben je een kreng. Trap. Au.

Soms ben je 'vuil' en dan lopen ze met een bocht om je heen. Wafff. Haha.

Het is goed. Heel goed. Om dier te zijn.

gil de bruin erfkamerpoëzie

De zon zendt zegend en zinderend haar gloeinde stralen vanuit de zaterdagsmorgenhemel neer over de hoofden van allen die zich bewegen over de gulle bodem van onze bonte-volkenstad.

Drukke drijft als een strenge dienstklopster allen voort, zowel in de rijkenpaleizen als in de armenhutten op de 'pranasi-djari's', de tientallen-meters lange erven.

Door timmerteknik in opdracht van het Kapitaal vele tientallen jaren her in elkaar gezet, als treinwagons in een of meer blokken aaneen, staan ze nu nog overeind, als afgeleefde mannen en vrouwen, verveloos, krom en scheef, het kijken onwaardig, nog steeds als jaren her een winstobject van het kapitaal.

Vooran aan de straatzijde staat als scherpe tegenstel ling tussen Kapitaal en Proletariaat het keurig en rijkelijk ingerichte Paleis van de eigenaar dezer krotjes, ten hoogste vier meter in het vierkant, de woonplaats van menig talrijk proletariërs-gezin.

Vóór langs dit krottenaaneenrijgsel snijdt lijnrecht zich in de grond een open gecementeerde afvoergoot, daarvoor strekt zich het smalle gemeenschappelijk erf van de poort tot de achtergrens uit, met als afsluitbouwproduct een niet smakelijk riekend, verveloos 'toilethuisje' in twee op drie departementen verdeeld voor de talrijke bewoners van deze woonhokjes. Twee badkrotten, gemeenschappelijk gebruiksgoed voor die hier hokken, staan terzijde van het erf, als verstoten geliefden. Armoe is het gemeenschappelijk bezit van wie hier wonen.

Ook hier is Drukke op deze zaterdagsmorgen de drilmeesteres.

De kamerwoning krijgt de gebruikelijke zaterdagsmorgenbeurt. Het jonge volk - voor zover niet behulpzaam bij de schoonmaak - wordt de vierkante woon-, slaap-, en eetruimte uitgedreven, en de eenvoudige meubels worden naast stoep of trap neergezet. Bezem en dweil door lenige handen gehanteerd, bannen het vuil uit alle hoeken naar buiten.

Een andere buurvrouw staat over de wastobbe gebogen, nu niet voor de werkgeefster, maar voor het eigen talrijke gezin; voor de kleuters die maandag netjes gekleed naar school moeten, voor de man, de grote broer en zus die netjes gekleed aan het werk moeten verschijnen.

Om of omtrent elf uur is het kamertje van het gezin keurig schoongedweild en staan de eenvoudige meubels weer op hun plaats.

De schone was, hangend aan de waslijnen, over de gehele lengte van het erf haast, vaak gemeenschappelijk gebruikt, demonstreert de vlijt van de wasvrouw.

Op een kistje of bankje (er is geen kookraam in huis) staat een koolpot, waarop een eenvoudig maal staat te dampen en te geuren in pot of pan. Het potje gekookt, zit het talrijke gezin, gelukkig en tevreden om de tafel, soms op de vloer, en verorbert met gretigheid het sobere maal.

In de vooravond voor kleinkinderbedtijd klinken uit de arme krotten rijke kinderkoren, door de zinken daken en de geloken luiken uit, twee- of driestemmig, als een regen van zoetgeurende en kleurrijke bloemen. Een zalige zoetheid zweeft uit deze armenkamers rijkelijk uit als een sterrenregen vol heerlijke glans over de hoofden van nietige kleine mensen. De ouderdom luistert naar de jeugd.

In de late avond slaapt het hele huis vredig naast elkaar op de uitgespreide papaja's en dekens.

Pranasi-djari, plaats van veel levensleed, veel levensproza, maar ook de kiem van eeuwige levensbanden. Hier speelt, vecht en ruziet de jeugd met elkaar, klinkt uit schorre krijskelen dikwijls gekijf op, maar hier ook wordt jarenlange vriendschap geboren.

De buurvrouw, de erfgenote, wordt na jaren nog 'tante', de buurman 'oom' de buurvriend of -vriendin 'brada' of 'sisa' genoemd.

Vrede woont in de armste kluis,
Als er liefde heerst
Haat en nijd zijn nooit daar thuis
Als er liefde heerst
Vrede, rust en zaligheid
Dankbaarheid en vriend'lijkheid
Openbaren zich altijd
Als er liefde heerst.

koto misi

Heupwiegend, als 'n vorstin, komt ze aangetreden,
Een bont katoenen hoofddoek is haar kroon.
Koto en jaki zijn haar staatsiekleeden
Zij toont - luidlachend - pareltandenschoon

Haar schone hals omvat een snoer van kralen
Neerhangend over borsten hooggetorst
Om haar werkgrage polsen boeien pralen
Zilver gesmeed of met 'n goudlaag omkorst

Luidruchtig en sonoor schalt 'r lach in 't ronde
Zij groet met 'goedoe', 'skat' en 'lobi' mij
Praat, druk-gebarend met geheel haar body
Schoonheidsbewust, charmant, eenvoudig, vrij

Wel weet door iedereen zij zich bewonderd
Toch voelt zij met haar 'wonderaars zich één
Zij is het kind van blijde Emancipatie,
Van Suriname een vrijheidsembleem

mai

Oosterse zedigheid laat 'orhni' 't hoofd bedekken
Bescheiden zorgt zij steeds vol liefde voor heel 't gezin
Haar echtgenoot haar heer, haar kinderen haar sieraden
Zij is de Alma mater voor 't geheel gezin.

En 'Moeder' noemt men haar ook buiten haar gezinne
Omdat haar wezen slechts de moedergeest uitstraalt
De geest van dienen steeds, van moederlijk beminnen
'Mai' is de erenaam waarmee zij wordt bepraald.

Bescheiden priesteres der liefde is het wezen
Der Hindostaanse vrouw in ons bont Surinaam
Door haar is uit mijn boezem dit gedicht gerezen
Om haar, tot haar, tot lof van haar verheven naam.

bea vianen
terug naar bethel

De volgende morgen schrok Christina wakker door de aflopende wekker wat niet nodig was geweest, omdat het nog vroeg was en bovendien zondag. Zonder te kijken tastte ze onder het bed en drukte het pinnetje in. Maar het licht dat door het open raam naar binnen viel, kon ze niet tegenhouden.

De vroege zonnestralen vielen door het open raam op haar gezicht en gestoord in haar dankbare slaap deed ze met tegenzin haar ogen open. Ze keek de kamer onderzoekend rond alsof ze iets nieuws wilde ontdekken, maar niets was veranderd na gisteravond; alles stond nog op zijn plaats, haar toiletartikelen, de schoenen en naast haar bed op de vloer de asbak vol sigarettenpeukjes. Sommige waren tot aan de filter gerookt, andere voor de helft; restanten van de offers aan de verwachting dat Livio zou komen.

Langzaam kwam ze overeind en ging op de rand van het bed zitten met haar hoofd gesteund op haar linkerarm, terwijl ze haar ogen uitwreef. Livio was nog steeds niet teruggekomen! Wat! Haastig haalde ze het beduimelde pakje sigaretten onder de kussens weg en merkte dat haar vingers beefden. Ze had niet lang geslapen, want toen ze na uren denken het wachten op Livio had opgegeven, merkte ze dat het één uur was geworden. Die vervelende wekker. Ze werd misselijk van de rook en smiet de sigaret uit het raam. Tja, het was ijdele hoop geweest dat Livio toch nog zou komen. Maar waarom was hij weggebleven zonder haar te waarschuwen of zelfs voor te bereiden? Of moest ze zijn wegblijven opvatten als het natuurlijk gevolg van een vergissing van zijn kant? Een vergissing! Of volgde zo'n vergissing gewoonlijk als straf op een verliefdheid op het eerste gezicht? Of?

Livio had het eerste alleenzijn met haar geen bijzondere gelegenheid gevonden, want hij had geen bijzondere dingen gezegd, ofschoon dit samenzijn met haar hem zeer zeker geen last bezorgde, anders had hij haar kunnen vermijden voor het tot een afspraak kwam. En de veronderstelling dat hij niet verliefd op haar zou zijn omdat hij geen bijzondere dingen tegen haar had gezegd, was belachelijk. Je hoeft tenslotte niets te zeggen.... Had hij haar niet met een tederheid omhelsd, die niet alleen op hartstocht berustte en hadden zijn ogen achter lange, steile wimpers niet warm naar haar gekeken. Zo warm dat ze een ogenblik gedacht had dat hij nog een jongen was?

Misschien kon hij geen geschikt woord vinden om haar duidelijk te maken hoeveel hij van haar hield. Als je zijn hart met zijn ogen vergeleek?

Zwijgend en overgelaten aan een raden naar elkaars gedachten hadden ze dicht tegen elkaar gezeten in de auto. 'Zo stil kun je alleen buiten de stad zijn, ver van alle lawaai, maar verder van je eigen werkelijkheid' dacht Christina en maakte zich los uit zijn omhelzing. 'Er is niets zo bedriegelijk als een tropennacht. Zelfs die smerige krotwoningen daar verraden zichzelf'. 'Je hebt gelijk Christina'. Ze wou verder zeggen: 'Laten wij voorzichtig zijn met ons hart'. Maar ze zweeg. Livio die haar gedachten scheen te raden, startte de motor.

Bij het afscheid aan de deur vroeg Christina hoopvol: 'Ben je af en toe een beetje gelukkig, Livio?' 'Helemaal'. Daarna was hij weggegaan zonder om te kijken. Christina bleef in de deur staan en keek hem na, totdat hij om de hoek verdwenen was. Hij bedoelt zeker dat hij met mij helemaal gelukkig is. Hoe kon ik daaraan twifelen? En ze hield van Livio.

Maar ze ging nog meer van Livio houden toen hij haar na een paar weken kwam vertellen dat hij het plan had

gemaakt om samen met haar het weekend door te brengen op Bethel, een verlaten plantage zes uur stroomafwaarts van zijn standplaats in Commewijne. Tenminste als de boot zich aan menselijke afspraken kon houden. Bij dit nieuws had Christina verrast opgekeken en blij geglimlacht. Livio had een uitstekend geheugen, want hij was niet vergeten dat zij eens tegen hem gezegd had: ‘Ik zit graag bij de rivier.....’

‘Je doet zo stil’, vroeg Livio plotseling met iets verwijtends in zijn stem, nadat ze een hele tijd hadden gevaren. Zonder op een antwoord van haar te wachten, begon hij met verhoogde stem te vertellen over de Commewijne, alsof hij zijn herinneringen hier met haar wou delen. Ze luisterde aandachtig naar hem. Het water werd zwarter, de watervogels witter.

Het gekrijs van de watervogels overstemde het ronken van de motor en zijn stem. Verschrikt vlogen ze op en zochten hals over kop het oerwoud langs de oevers. Sommige waren echte waaghalzen en vlogen nieuwsgierig mee. Zo zou je het natuurlijk kunnen uitleggen. Maar misschien was hun honger of gulzigheid groter dan de angst voor de motor of zelfs de jachtgeweren. Intussen hadden ze de eerste verlaten plantage bereikt. Livio legde de boot aan de gammele brug vast. ‘Ik heb een hekel aan de tijd’. ‘Ik ook, maar de benzine...’

Niet ver van de brug af stond een scheve pinahut te treuren, de wind had haar dak meegenomen. Hoe was het mogelijk dat er hier ooit mensen hadden gewoond? Ze zuchtte en keerde zich met een ruk om. Ze hield niet van eenzaamheid. ‘Wat is er?’ vroeg Livio. ‘Zijn er helemaal geen mensen op Bethel?’ ‘Nee, vind je dat erg?’ ‘Of ben je bang dat er geen huis staat?’ Hij stond van zijn plaats op en kwam dicht bij haar zitten. ‘Houd je van me?’ ‘Houd jij dan een beetje van mij?’ ‘Veel meer’. ‘Waar is de wijn? Wij hebben geen glazen meegenomen’. ‘Zo voel je tenminste dat je uit de stad bent’.

Ze haalde de rode Vermouth te voorschijn uit een mand verscholen tussen opgebonden hangmatten en wat ze nog hadden meegenomen.

Daarna hadden zij elkaar recht in de ogen gekeken terwijl ze de fles met één hand omklemd hielden. ‘Proost’. ‘Proost’. ‘Neem jij de eerste teug, Christina’. De wijn liep in stralen langs haar mondhoeken en viel in druppels op haar blouse. ‘Het is genoeg, je wordt nog dronken’.

‘Maar ik ben al dronken. Ik ben dronken van jou’.

Hij kwam dicht tegen haar aan zitten en fluisterde hees: ‘Ik ook’. Toen greep hij de fles uit haar hand en begon te drinken. Later lag hij met zijn hoofd op haar schoot en zei: ‘Soms liggen de dingen die je het liefst zou willen zo voor het grijpen, maar je grijpt niet omdat je bang bent dat het stuk zal gaan’. Hij begon met de rand van haar laag uitgesneden blouse te spelen. Christina streelde zijn voorhoofd en wilde vragen: ‘Ben je echt bang dat het stuk gaat, dat wat je het liefst zou willen’. Maar ze zei niets.

‘Kom we moeten nu gaan, het is donker geworden. Ik zal gauw een lantaren aansteken, je zult me moeten helpen de brug te vinden. Maar dat zal nog wel een tijdje duren’. ‘Duurt het nog lang?’ ‘Een uur varen’. ‘Hoe diep is de Cottica wel?’ ‘Raad eens’. ‘Twaalf meter’. ‘Nee, zestien’. Christina's ogen dwaalden van oever tot oever. Welke klachten hadden de vogels? Was een van hun makkers niet thuis gekomen? En de andere geluiden? Christina kon ze niet onderscheiden. Nog geen brug.

‘Houd de lantaarn hoger, Christina we zijn er!’ Livio

had sneller gevaren om het verloren half uur in te halen bij de eerste brug. Livio liep als een overwinnaar naar voren. ‘Waarom heb je speciaal dit huis uitgezocht?’ ‘Omdat het van mijn grootvader is geweest. O, ja de sleutel is in mijn zak, ofschoon het geen zin heeft vanavond naar binnen te gaan. Het huis staat al maanden gesloten’. Livio keek verrast naar haar slanke lijnen die zich wiegelend aftekenden tegen het lantaarnlicht. Waarom had hij eigenlijk twee hangmatten meegenomen? Livio sjokte onder de last van hangmatten over het modderpaadje achter haar aan, want zij droeg de lantaarn en de manden. Voorzichtig alsof zij bang waren de rust van het huis te verstoren, liepen ze het trapje op naar het primitieve balkonnetje, waar ze zouden moeten slapen. Livio bond een hangmat aan twee balken vast, terwijl ze met een lantaarn liep te zoeken naar slangen, die er gelukkig niet waren. ‘Morgen zullen wij naar binnen gaan. Waar is mijn geweer? We moeten terug naar de rivier om een bad te nemen. Heb je nog iets om te eten?’ ‘Natuurlijk’. Nadat ze wat gegeten hadden gingen ze hand in hand terug naar de rivier.

‘Jij kunt gerust gaan zwemmen, maar ik blijf in de boot zitten’. ‘Ben je gek, ik ga toch niet in het donker zwemmen, je weet nooit of er haaien zijn. Kijk uit, de brug is glad van de modder. We zullen water moeten meenemen om onze voeten opnieuw te wassen’.

‘Waarmee halen we water uit de rivier?’ ‘Er moet een ouwe kalebas voor in de boot liggen’. ‘Hij lag zeker verborgen onder de hangmatten, want ik heb hem niet gezien. Kijk daar ligt hij’.

‘Kleed je uit, ik giet het water wel over je uit’.

De maan dook even op uit de boomtoppen van de andere oever, en tekende in een flits hun naakte vormen. Christina voelde het bloed naar haar hoofd stijgen.

Voordat Livio in slaap was gevallen, had hij gefluisterd: ‘Lieve Christina’. ‘Lieve Livio’. Christina streekte zijn harde kop vol harde haren. Hoe graag had ze hiermee willen doorgaan! Maar ze was vreselijk moe en spoedig viel ook zij in slaap.....

Het geluid van het verkeer op straat drong tot haar kamer door. Ze luisterde met ingehouden adem, of zij door al dat lawaai de claxon van zijn auto zou kunnen onderscheiden.

Ze stond op en liep naar het raam. Maar alle auto's snorden voorbij. Christina kon zich alles zo goed herinneren, zelfs de kleinste dingen was ze niet vergeten. Een vergissing! Een vergissing! Ze deed haar handen voor haar gezicht en begon zachtjes te huilen.

De telefoon! Ja de telefoon! Ze kon hem opbellen! Als ze wist waar ze hem zou kunnen bereiken. Misschien had hij al die dagen ziek in bed gelegen, misschien lag hij nog steeds ziek in bed. Wat moest ze dan tegen hem zeggen?

Er werd geklopt.... Zou het Livio zijn, was hij beter, alles zou weer goed zijn. Ze kon nauwelijks op haar benen staan. Ze strompelde naar de deur. ‘Wie bent U. Ik ken U niet’. Een vreemde man stond voor de deur met een brief voor haar. Christina keek op de enveloppe. De brief kwam van Livio. ‘Dank U wel, dank...’ De man keek haar vragend aan en liep haastig weg. Christina's vingers beefden, terwijl ze de brief open maakte.

‘Lieve Christina, het spijt me maar ik twijfelde eerst, later dacht ik dat ik van je hield, Bethel, ik houd niet meer van je....’ Het duizelde Christina. ‘Livio?.... Livio!’ Als door een pijl met curare getroffen zonk ze in elkaar.

heo**den ston foe Srahan liba**

Ston,
 so lek' joe
 mi no si, ba.
 Ston e boekoe e kon...
 na foe froewondroe joe s'don;

ston so lontoe,
 d'e tjari pontoe;
 fokanti lek' joe
 mi noiti si toe;

liba-ston
 joe moi foe si ba,
 ma a'e kostoe moeiti
 foe kon si joe.

Ibri wan foe joe,
 ibri tan foe joe,
 e sor' fa j'tranga;
 j'e tjar' foer' dangra.

Joeroe foe joeroe mi de a prakseri
 fa a kon, dat joe n'e froeteri
 foe a ten joe ben de eri,
 noso pe, ben de joe pe.

Joe na marki foe liba-lon,
 pe sma e p'sa so meni tron;
 joe na a ston, joe d'doen korostoe,
 j'e mek' weri feni rostoe.

Ston na liba, ston na soela,
 ston di e tjari somen' dangra
 no wan sabiman kan taki
 ofa, oten, joe kon so prati.

Ke, boskopoe wi
 mek' wi sab' joe roetoe fri,
 mek' wi jere joe sten
 na in' wan switi dren;

dan wi no sa tan na doengroe
 èn foeroe f' wi
 di sa kon f' si joe
 sa korostoe, sa agri.

[soela 3]

jo luma

nozem

Spijkerbroek
tijdgeestvloek
ben jij voor 'men'
nozem

Distelhaar,
slopbaar
ben jij voor 'men'
nozem

Pantoffelrebel
miniatuurhel
ben jij voor 'men'
nozem

Verwaarloosde knop
man in de dop
ben jij voor mij
nozem

Tweederangsacteur
blindgrimeur
ben jij voor mij
nozem

Lichamelijk gezonde
geestelijk gewonde
ben jij voor mij
nozem

Verbreek minderwaardigheid
nozem
Smeek begrip
nozem

Vergeet milieu
nozem
Wees ook voor 'men' geen
nozem

kraka

Kraka
 verstarde
 bestaat ik
 je rijzige rotsen
 puntige pieken
 grillige mozaïeken
 purperrood
 appelgroen
 zwavelgeel

Kraka
 huiverend
 bewonder ik
 je afgrijselijke afgronden
 als gapende wonden
 in vlamme vlakten
 woestijnheet
 savannadroog
 graniethard

Kraka
 woest romantisch
 tropenjuweel
 je barbaarse schoonheid
 bewierookt
 de Schepper
 geheel!

spanning

(bij de geboorte van een gedicht)

Bekneld
ben ik
in de ijzeren greep
van de nijptang
van de spanning

Verdoofd
ben ik
door 't eentonig geroffel
van de tam-tam
van de spanning

Opgejaagd
ben ik
door striemende slagen
van de rubberzweep
van de spanning

Gevangen
ben ik
in de houderige hoes
van de vragenbak
van de spanning.

Bevangen
ben ik
door de vretende vraag
van de spanning:
'Wat zal het zijn?'

de vrucht

De bevroren mensheid
verzet zich tegen
de vrucht
Geniale breinen
door winstbejag bezeten,
koude tegenstanders van
de vrucht.

De blinde hartstocht
verzet zich tegen
de vrucht
Giftige slangebeten
van voorbehoedsmiddelen,
kille tegenstanders van
de vrucht

De wanhopige geest

verzet zich tegen
de vrucht

Lugubere misvormen,
gevolg van duistere daden,
griezelige tegenstanders van
de vrucht.

Slechts één, de liefde
omarmt
de vrucht.

sad darshi de feestdag

De klok sloeg vier uur. Radha schrok op. Was het al zo laat? Ze begon zich nog wat meer te reppen. Over een uur zou Kamal thuis komen. En dan moest ze al geheel gekleed zijn. Ze wou haar vergeetachtige man verrassen. Daarom had ze vanmorgen niets gezegd. Ze wou zien, of hij er wel aan dacht. Maar aan het ontbijt had hij zich als gewoonlijk gedragen. En ook was hij heel gewoon naar zijn werk gegaan.

Vandaag had Radha speciale lekkernijen klaar gemaakt. In gedachten zag ze Kamal al smullen van mohanbhog en phulauri. Maar ze zouden niet alle phulauri's opmaken. Want ze had een leuk plannetje in haar hoofd. Na het eten wou ze naar de bioscoop gaan. Onder de voorstelling zouden ze dan van de phulauri's smullen. Zo in het donker, met een fles koude soft, smaakten ze overheerlijk.

Terwijl Radha met deze gedachten bezig was, maakte ze voort met haar werk. De mohanbhog was al klaar en het beslag voor de phulauri stond gereed. Ze had nog alleen de alubhari's te maken, en daarna zou ze de phulauri's bakken. Gauw zette ze de tava op het vuur en begon al neuriënd de roti plat te maken.

Een plotselinge schreeuw maakte een abrupt eind aan Radha's gedachten en gezang. Are, Vina was wakker geworden. Ze haastte zich naar de slaapkamer, nam het wicht op en liefkoosde haar. De hongerige Vina kreeg haar pap, en toen ze haar buikje vol had, moest ze terug in haar wiegje. Radha legde wat speelgoed neer en haastte zich naar de keuken. Op dat moment sloeg de klof half vijf. Ram, Ram, als ze maar op tijd klaar kwam!

Wat een vergeetachtige echtgenoot had ze toch. Die wist niet eens, wat voor een belangrijke dag het vandaag voor hen was. Terwijl Radha de alubhari op de gloeiende plaat liet gaar worden, dacht ze aan verleden jaar. Op deze dag lag ze toen zielsgelukkig met een kindje van vier dagen in het ziekenhuis. Toen was Kamal niet vergeten, dat ze die dag precies één jaar getrouwd waren. Die avond was hij gekomen met een hele bos bloemen, die hij voorzichtig uit een gewoon uitzijnde tas had gehaald. Niemand mocht zien, dat hij met bloemen liep! Wat had ze toen gelachen.

En vandaag bestond hun huwelijk twee jaar. Ze had niets te klagen. Haar Kamal was een schat. Al was hij vergeetachtig en al hield hij er niet van om geld uit te

geven voor plezier. Trouwens, zijn inkomen was ook niet zo groot, maar zijn baas hield van hem, want hij was ijverig en beleefd. Al was ze nu niet getrouwd met een rijke man, zoals haar schoolvriendin Lila, ze was toch heel gelukkig. Neen, ze had niets te wensen. Alleen zou ze vanavond graag samen met Kamal uitgaan, Vina bij haar schoonmoeder brengen en dan naar de bioscoop gaan.

Zo zouden ze hun bruiloftsdag in alle stilte op een plezierige wijze doorbrengen.

Toen ze de lekker-geurende roti's toedekte, sloeg de klok vijf uur. Radha haastte zich naar de slaapkamer. Voor de open kast stond ze te aarzelen: wat zou ze toch aantrekken? Ineens viel haar een gedachte in. Waarom zou ze niet haar trouwsari dragen! Ze hoopte dat Kamal die sari zou herkennen, en dan ook meteen weten dat het vandaag hun trouwdag was. Ze trok de sari aan en keek in de spiegel. Ze zag er nog bijna precies zo uit als twee jaar geleden. 'Het kan haast niet anders, Kamal zal het wel moeten opmerken', mompelde ze in zichzelf.

Radha was bezig haar neus te poederen, toen ze een bromfiets hoorde. Dat was zeker Kamal. Snel gaf ze hier en daar nog een veeg en ging de deur opendoen. 'Hé Radha, wat zie je er vandaag extra mooi uit', constateerde Kamal met zichtbaar genoegen. Hij liep door naar de wieg en nam Vina op, maar pakte tegelijk Radha om haar middel beet. 'Are are, wat scheelt je toch, laat me los', protesteerde Radha kwasi-verontwaardigd. Maar Kamal liet haar niet los en Vina kraaide van de pret. 'Ga liever baden, dan zal ik intussen wat voor je klaar leggen', zei Radha. Met een laatste kneep liet Kamal haar los, stopte Vina weer in haar wieg en verdween fluitend in de badkamer. Radha ging naar de keuken, vulde twee glazen met sinaasappelsap, deed wat mohanbhog in een schotel en wat phulauri's in een schaal, en zette alles op de tafel. Toen Kamal binnen kwam, gingen zijn ogen breed open van verbazing. 'Bahut acchha, wat een verrassing!' Hij nam een phulauri en stopte die in Radha's mond, en daarna at hij er ook één. 'Lekker', zei hij met volle mond, 'wat kan mijn vrouwtje het toch goed. Ik wist niet, dat ze op de kookcursus van jullie vrouwenvereniging zo goed gebakjes leerden bereiden'. En hij begon te smullen.

Ook Radha at mee. Maar haar gedachten waren er niet helemaal bij. Wist Kamal het tot nu toe nog niet? Of wel? Waarom zei hij dan niets? Zou ze het hem zeggen? Neen, nog even wachten. Misschien merkte hij het straks wel. Plotseling voelde ze, dat Kamal haar hand beet pakte. Ze schrok op uit haar gepeins. 'Are, hoe ben ik zo stom, ik ben het helemaal vergeten, het ligt in mijn bromfietstas'. En met een geweldige sprong was Kamal al buiten. Verwonderd vroeg Radha zich af, wat er nu aan de hand was. Ze stond op en ging ook naar buiten. Maar Kamal was niet bij zijn bromfiets. Waar was hij dan wel, en wat was hij toch gaan doen? Eensklaps voelde ze, dat er iets in d'r haar werd gestoken. Ze keerde zich om: daar stond Kamal breed te glimlachen. Dus toch.... Ze bloosde en rende naar binnen, achtervolgd door Kamal die haar probeerde te grijpen. In de spiegel zag ze, hoe mooi haar die roos stond. Ze vloog Kamal om de hals, die haar zachtjes op de rug klopte. Daarna gaf hij haar een in een rood papier gewikkeld doosje. Nieuwsgierig maakte Radha het opendaar lag een gouden broche!

Radha voelde zich erg gelukkig. En in een prettige sfeer werd de maaltijd genuttigd. Na het eten trok Kamal zich in een stoel terug met de krant. Hij maakte geen enkele opmerking over uitgaan. Zou hij de hele avond thuis willen doorbrengen? Zou ze hem zeggen, dat ze graag naar de bioscoop wou? Neen, ze zou wachten tot hij er zelf

over begon. Hij zou dat straks wel doen, als hij de krant eenmaal had doorgekeken. En Radha ging in de keuken om haar vaatwerk te doen.

Toen alles netjes opgeruimd was, vond ze Kamal nog steeds verdiept in zijn krant. Hij keek zelfs niet eens op, toen ze binnenkwam. En verscholen achter de krant antwoordde hij ontkennend op haar vraag, of hij nog iets wilde drinken. Radha voelde een steek in haar hart. Waarom verwaarloosde hij haar om die krant. En dat was elke avond zo. Het leek wel, of de krant haar saut^{*)} was. Waarom sloeg de bliksem toch niet in op alle redactie bureaus en drukkerijen in Paramaribo? Dan hoefde ze niet elke avond alleen de benen van Kamal te zien, terwijl de rest schuil ging achter een opengeslagen krant. En dan zou hij tenminste wat meer aandacht voor haar hebben.

*) saut = mede-echtgenote.

Het gevoel van wreveld, dat zich eerder van Radha had meester gemaakt, was intussen overgegaan in ergernis. En deze verdiepte zich naarmate de avond vorderde, zonder dat van Kamals kant ook maar het geringste geluid werd gehoord. En intussen tikte de klok steeds voort. Over ongeveer drie kwartier zou de voorstelling beginnen. Het werd zoetjesaan tijd om van huis te gaan, wilde ze er niet te laat aankomen. Radha keek naar Kamal. Deze had zich nog dieper in de leunstoel genesteld. Neen, uit zichzelf zou hij geen aanstalten maken. Zij moest in hemelsnaam dan maar zelf met het voorstel voor de dag komen. Hoeveel prettiger zou ze het niet gevonden hebben, wanneer het van Kamal was uitgegaan. Enfin, er was niets aan te doen. De tijd drong. Er moest gauw beslist worden.

‘Zeg Kamal, zouden we vanavond het er niet van nemen en naar de kino gaan? Onderweg kunnen we Vina bij Mai achterlaten’. De krant ging een beetje omlaag en Kamals hoofd werd zichtbaar. ‘Het spijt me Radha, maar het zal niet gaan. Ik ben een beetje moe, en ik heb nog een map met kantoorwerk door te nemen. Ik wilde juist een beetje uitrusten en dan aan deze stukken beginnen. Buitendien heb ik geen geld meer op zak. Het loopt nu tegen het einde van de maand en alles wat ik over had, heb ik aan je broche besteed’.

Terwijl Kamal sprak, was Radha rood geworden. Ze voelde haar bloed kriebelen - een zeker teken dat ze zich opwond. Ze probeerde nog haar opkomende boosheid te onderdrukken, maar tot haar eigen verbazing hoorde ze zichzelf zeggen: ‘Altijd weer de krant en je werk. Heb je ooit enig tijd voor mij over gehad? Aisa kam jae bhar men^{*)}. Andere mannen hebben alles voor hun vrouwen over, maar jij niet. Het is mijn lot, dat ik met een werkezel ben getrouwd’.

Onder het spreken wond Radha zich meer en meer op. Toen Kamal niets zei, schamperde ze: ‘Geen geld heb je, zeg je. Alles uitgegeven voor die armzalige broche, alsof die nu zó kostbaar is. In jouw ogen heb je iets geweldigs gedaan. Maar het blijft een miezerig cadeautje, waar vele vrouwen haar schouders voor zouden ophalen. Neem Lila maar, ze krijgt van Hari geregeld prachtige sari's en schitterende gouden sieraden. En ik arme, ik kan niet eens naar de kino. Geen geld! Hae Bhagvan, kaise kanjus se mera pala par gaya hai?^{**)} Radha's woordenvloed werd onderbroken, doordat ze in snikken uitbarstte. Kamal was pijnlijk getroffen door de harde woorden, die ze over hem had uitgestort. Maar hij onderdrukte zijn opkomende boosheid en probeerde gewoon te spreken. Heel rustig zei hij: ‘Wees nu tenminste redelijk, Radha, en zeg toch geen onverantwoordelijke dingen. Je weet zelf heel goed, dat het geen gierigheid van me is. Wij hebben het niet al te breed en moeten daarom verstandig uitgeven. Je moet ons niet vergelijken met Hari en Lila, die zijn rijk en kunnen zich alles veroorloven, wij niet. Wees toch tevreden met wat je hebt’.

Maar Radha was niet tot rede te brengen. ‘Waarom zou ik niet naar Lila kijken? Ze is toch mijn schoolvriendin geweest? Nu leeft ze als een Rani, en ik kan niet eens naar de kino gaan’. Dan met overslaande stem: ‘Maar ik zal vanavond tóch uitgaan. Wat denk je, als jij me niet uitbrengt, dat ik niet kan gaan? Ik ga alleen!’ Ze gilte het haast uit en verdween met veel lawaai in de slaapkamer. Ze trok haastig haar trouwsari uit, wierp die in een hoek en keek er even peinzend naar. Daarna nam ze een eenvoudige jurk uit de kast, deed die aan, streek de kam een paar maal door het haar en ging de kamer uit.

*) Letterlijk: Dit soort werk kan (voor mijn part) de oven in.

**) O God, met wat voor een gierigaard zit ik toch opgescheept?

Kamal was op dezelfde plaats blijven zitten. Hij had de krant nog voor zich, maar hij las niet. Toen Radha in de kamer kwam, keek hij niet eens op, maar bleven zijn ogen op de krant gevestigd. Radha had gehoopt, dat Kamal haar iets zou zeggen, desnoods enige harde woorden, en haar zou proberen tegen de houden. Maar zijn zwijgen hinderde haar geweldig, en nog meer stak haar zijn onverschilligheid. Ze liep naar de deur toe, deed die open, en aarzelde even. Nog hoopte ze iets van Kamal te horen. Maar toen er niets gebeurde, ging ze naar buiten en trok de deur met een harde slag dicht. Meteen stond ze in het donker. De lichten in haar straat waren zwak en op grote afstanden geplaatst. Ze moest zowat vijf minuten lopen om de bushalte te bereiken.

Radha begon snel te stappen, maar telkens schrok ze op. De straat was donker en verlaten, en haar eigen voetstappen klonken haar vreemd in de oren. Ze begon spijt te krijgen van haar optreden. Had ze wel goed gehandeld? Maar teruggaan kon ze niet. Met wat voor gezicht zou ze moeten binnenkomen?

Toen ze in de Koninginnestraat kwam, voelde ze zich een beetje beter. Er stonden tien of twaalf mensen bij de halte. Radha ging er op de bus staan wachten. Ze durfde niemand aan te kijken. Ze was bang, dat men aan haar kon zien, dat ze ruzie met haar man had gemaakt. Gelukkig kwam de bus al aan. Ze stapte als laatste binnen en ging in een hoekje zitten. De bus begon te rijden, en Radha kon zich weer aan haar gedachten overgeven. Wat was er eigenlijk gebeurd? Zo mooi was de avond begonnen. Wat een liefdevolle sfeer had er niet geheerst onder het eten! En nu, door een kleinigheid, was die innigheid totaal bedorven. Radha kreeg tranen in de ogen. Haastig veegde ze die met een zakdoek af, en stilletjes vergewiste ze zich ervan, of iemand het had opgemerkt.

De schuld van dit alles lag bij Kamal. Die had ook nooit tijd voor haar. Altijd was hij met de krant of met zijn werk bezig. Laat hem nu maar voelen, dat hij zijn vrouw niet zomaar mag verwaarlozen. Door al deze argumenten trachtte Radha zichzelf van schuld vrij te pleiten. Ze had allang spijt van haar optreden gekregen, maar ze wilde het niet toegeven. Het knagend gevoel kon ze echter niet kwijt raken. Al had Kamal niet goed gehandeld, zij had toch niet zo moeten doen. Wat een harde woorden had ze hem niet toegevoegd! Had hij ze wel verdiend? Diep in zichzelf moest Radha toegeven, dat Kamal gelijk had en dat ze onredelijk was geweest. Maar haar trots kon deze bekentenis niet accepteren en fluisterde haar toe: 'Maar Kamal wil je niet eens naar de kino brengen, en dat nog wel op zo'n bijzondere dag!'

Zo verdiept was Radha in haar eigen gedachten, dat ze met een schok overeind kwam, toen de bus voor de zoveelste maal stopte en ze zag dat ze al bij 'De Paarl' waren. Hier werd de film vertoond, die ze zo graag had willen zien. Maar ze had nu geen zin meer om uit te stappen. Haar avond was al helemaal bedorven. Ze zou toch niets aan de film hebben. Hoe zou ze zonder Kamal zich daar wel voelen? Ze zou geen raad weten

met haar houding, als ze een vriendin of kennis ontmoette. Maar nu al naar huis gaan wou ze ook niet. Dat zou gelijk staan met ongelijk bekennen. Ze zou Kamal nog een beetje pesten. Waarom zou ze niet naar haar vriendin Lila gaan! Die woonde toch hier in Zorg en Hoop, slechts een paar haltes verder. Toen ze dit besluit eenmaal had genomen, voelde Radha zich een beetje opgelucht.

In de Coppenamestraat stapte ze uit. Ze had slechts een hoek om te slaan om de woning van Lila te bereiken. Maar de straat was stil en verlaten. Ze probeerde haar snel kloppend hart tot bedaren te brengen. Daar was het huis al, een groot en weelderig gebouw met een prachtige tuin vooraan. Er stond een auto langs het trottoir geparkeerd, en van binnen klonken er stemmen. O, dus Lila had bezoek; dan kwam ze ongelegen. Zou ze terugkeren? Nu ze eenmaal tot hier was, zou ze toch even binnen gaan om Lila te groeten. Toen ze door de poort ging, zag ze twee vreemde vrouwen op de veranda zitten. Lila, die juist met een dienblad kwam aandragen, zag Radha op enige meters afstand aarzelend staan.

‘Kaun hai, Radha? Wat een verrassing, meisje. Ao bhitar. Wie had gedacht, dat je zo laat nog in je eentje zou aanlopen’. ‘O, ik moest hier in de buurt wezen, en toen dacht ik: laat me je even groeten’, loog Radha vlot. Lila stelde haar aan de gasten voor. De ietwat oudere vrouw was mevrouw Gulmuhammad, en ze was voor haar leeftijd nogal erg opzichtig gekeed, vond Radha. De jongere vrouw bleek juffrouw Jagmitra te zijn. Haar jurk had een laag uitgesneden hals en heel korte mouwen. Ze zat zwaar onder poeder en lippenstift en deed erg gemaakt. Radha had onmiddellijk een afkeer van beide vrouwen, maar vooral die Jagmitra kon ze helemaal niet uitstaan. Noodgedwongen moest ze echter ook gaan zitten. In het licht kon ze duidelijk het verschil merken tussen haar eigen eenvoudige jurk en de dure kleding van de beide andere vrouwen. Ze schaamde zich en probeerde zo te gaan zitten, dat het volle licht niet op haar viel.

Na een monsterende blik en een kort gesprek lieten de beide vrouwen haar verder met rust. Radha had het gevoel, dat ze gewogen en te licht bevonden was. Ze voelde zich helemaal niet op haar gemak. In dit gezelschap hoorde ze niet thuis. Zelfs Lila gedroeg zich vanavond heel anders. Waarom had ze haar met zo'n stortvloed van woorden verwelkomd? Het leek alsof ze een beetje zenuwachtig was en iets voor haar trachtte te verbergen. ‘Ik moet hier weg’, dacht Radha. Ze zat net te overwegen, hoe ze met goed fatsoen kon verdwijnen, toen ze een auto hoorde stoppen. Het was Hari, die nogal luidruchtig deed. ‘Hallo Alima, hallo Cynthia’. Toen viel zijn oog op Radha, die hem met gevouwen handen namaste zei. ‘Hé Ràdà, ben jij ook hier? Hoe gaat het met Kàmàl?’ En zonder op haar antwoord te wachten riep hij luid: ‘Lily, geef me gauw wat sodawater. Ik moet direct weer weg’.

De vraag van Hari bracht Radha van streek. Hoe het met Kamal ging? Ze dacht eraan, hoe Kamal een hekel had aan Hari's wijze van praten en doen. Dikwijls hadden ze zich geërgerd aan zijn verholandste uitspraak van hindostaanse namen. Radha kon het niet goed zetten, dat hij de ‘h’ van haar naam opzettelijk niet uitsprak. Ook nu had hij dat gedaan. Trouwens, zulke dingen deed hij altijd en met iedereen. Zo noemde hij zijn vrouw onveranderlijk Lily en zichzelf stelde hij nooit anders voor dan als Harry. ‘Was Kamal maar hier’, dacht ze. ‘Hij zal zich wel alleen voelen, en misschien is Vina lastig geworden. Ik moet nu maken, dat ik hier wegkom’. En ze stond op. Net kwam Lila met een glas sodawater. Hari dronk het met grote teugen leeg, legde het glas neer, en pakte juffrouw Jagmitra bij de arm vast. ‘Kom, Cynthia,

laat ons gaan. Goede avond samen'. En hij verdween. Ze hoorden de auto starten en wegrijden.

Radha zag een smartelijke uitdrukking op het gelaat van Lila verschijnen. Wat maakte ze vanavond toch mee! Ze voelde, dat de atmosfeer hier voor haar te drukkend was geworden. Ook mevrouw Gulmuhammad was opgestaan: 'Acchha Lila, ik ga nu maar'. 'Ik ga ook weg, Lila. Maar ik wilde eerst even mijn vriendje Ratan groeten, ik hoor tot hier zijn stem'. En terwijl Lila mevrouw Gulmuhammad uitgeleide deed, ging Radha naar binnen. Ze kende de weg heel goed, dus liep ze door de rijkelijk gemeubileerde voorzaal recht op de slaapkamer af. De deur stond half open, en Radha kon zien, hoe het inwonende meisje haar best deed de huilende jongen te kalmeren. Radha trad binnen en nam hem op: 'Ratan, wees nou stil. Je mausi gaat je in slaap sussen'. Terwijl ze hiermee bezig was, verweet ze

zich, dat ze er verkeerd aan had gedaan door vanavond hier te komen. Ze had Lila geen ogenblik te spreken kunnen krijgen. En van wat voor een toneel was ze ongewild getuige geweest! Neen, ze moest hier niet langer blijven. Ze gaf het intussen stil geworden kind voorzichtig aan het dienstmeisje over en verliet de slaapkamer.

In de voorzaal zag ze Lila op de bank zitten, haar hoofd tussen haar handen. Ze keek op. ‘Ga je al weg, Radha?’ vroeg ze met een vreemd-zwakke stem. ‘Ja, het is laat geworden, ik moet naar huis. Kamal is alleen en misschien maakt Vina het hem lastig’. ‘Blijf nog een beetje, Radha’, vroeg Lila haast smekend, ‘laat me nu niet alleen’. ‘Ben je soms niet goed?’ Radha ging naast haar op de bank zitten en sloeg een arm om haar heen. Plotseling voelde ze Lila's lichaam schokken, en het volgend ogenblik werd ze stevig beetgepakt en lag Lila tegen haar schouder te snikken..

‘Ram, Ram, wat scheelt je toch, Lila? Ben je soms ziek?’ Radha wist niet hoe ze het had. Een tijd lang hoorde ze niets anders dan snikken. Toen kalmeerde Lila een beetje en zei: ‘Wat weet jij Radha, wat ik heb te verduren. Hoe kun jij weten, hoe ongelukkig ik ben. Ik ben met geld gekocht en word met geld zoet gehouden. Maar ik kan het niet langer dragen’. Radha kon haar oren niet geloven. Was dit dezelfde Lila, die zich altijd voordeed als een overgelukkige vrouw, die alles had wat een vrouw zich maar wensen kon?

‘Maar Lila, ik dacht altijd dat je heel gelukkig was’. ‘Voor het oog van de wereld wel. Een ieder ziet, dat ik een mooie man, een groot huis, een prachtige wagen, mooie kleren en sieraden, vier bedienden, ja alles heb. Maar dit is niet anders dan schijn. Hari en ik zijn meesters geworden in het ophouden van de schone schijn. In het bijzijn van onze kennissen en vrienden doen we ons als een gelukkig echtpaar voor. Maar in Hari's hart is er geen liefde voor mij’. Een vervaarlijke snik onderbrak haar woorden. ‘Geloof me Radha, ik zou al mijn rijkdom willen weggeven voor een beetje geluk. Welke vrouw wil niet een man hebben, die van haar houdt, die van haar alleen is?’ En Lila begon weer te huilen.

Radha streelde zachtjes haar rug en trachtte haar te troosten. Maar Lila ging door met haar hart uit te storten. Nu ze er eenmaal mee begonnen was, was er geen houden meer aan. ‘Wij zijn nu al bijna drie jaar getrouwd, maar ik heb nog niet één dag van geluk gekend. Ik wist niet dat hij zo was, toen ik hem leerde kennen. Ik hield van hem met geheel mijn hart. Maar hij heeft mij alleen getrouwd om indruk te maken op recepties, op party's en op dergelijke plaatsen. Een rijke zakenman behoort nu eenmaal een mooie vrouw te hebben, waarmee hij kan geuren. Maar hij heeft nooit van mij gehouden. Weet je waar hij nu is met die ellendige bastaard van een Cynthia? Hij is met haar naar “Het Park” gegaan. Daar zullen ze drinken en dansen, en na flink pret gemaakt te hebben zal hij haar thuis brengen. En als hij heel laat hier dronken zal binnen waggelen, dan zullen zijn gezicht en mouwen met lippenstift besmeurd zijn’. Lila's schokschouderen was weer heftiger geworden.

Na een tijdje zei ze: ‘En dat gaat zo door, week in week uit. Want hij heeft er niet maar één, o neen, zo zijn er vele Cynthia's met wie hij zich ophoudt. Zodra hij een aantrekkelijk meisje ziet, loopt hem het water in de mond. Radha, je weet niet, hoe vaak ik jouw geluk heb benijd. Al zijn jullie niet rijk, maar Kamal houdt van je en dat is de hoofdzaak. Jouw Kamal is een devta, mijn man is een rakshas^{*)}. Jij leeft in svarg, ik in narak^{**)}. O, hoe dikwijls heb ik er niet over nagedacht om me van kant

*) devta = goddelijk wezen, rakshas = demonisch wezen.

***) svarg = de hemel, narak = de hel.

te maken. Maar als ik Ratan zie, dan ontzinkt me de moed'. Lila snikte het uit, terwijl ze Radha bijna plat drukte in haar omhelzing.

'Chhiih, zo moet je niet praten, Lila', was alles wat Radha kon uitbrengen. Want ook haar ogen waren vol gelopen, deels uit medelijden met Lila's toestand en deels uit wroeging over haar eigen optreden tegen Kamal. Lila's woorden waren haar als een dolksteek recht door het hart gegaan. O, Lila wist niet, hoe onredelijk ze vanavond nog haar devta had behandeld! Wat ze hier had meegemaakt, had haar trots helemaal vernietigd. Ze huiverde, als ze eraan dacht, wat zij zou doen, als Kamal ook dronken zou thuis komen en zich met andere vrouwen zou ophouden. Ze zou zeker van verdriet sterven. Neen, haar Kamal kon zo iets niet doen. Hij hield van haar en behoorde alleen haar toe.

‘Hoe kon ik hem zo behandelen? Alleen maar om naar de kino te gaan? Ik hoef er nooit meer heen, Kamal, vergeef het me’. Bijna had ze het laatste hardop gezegd.

Radha kon geen minuut langer blijven. Ze moest direct naar huis terug. Ze keek op haar horloge: al over half tien. Ze maakte zich zachtjes los uit Lila's omstrengeling en stond op. ‘Lila, ik moet nu naar huis. Het is al heel laat geworden. Ik kan nog net de laatste bus halen’. Ook Lila was opgestaan. Radha nam haastig afscheid en liep met grote passen door de donkere en stille straat. Gelukkig stonden er mensen bij de bushalte: een man en een vrouw, hoogstwaarschijnlijk een echtpaar, dat na een afgelegd bezoek naar huis terugkeerde. Zó'n haast had Radha, dat het haar een eeuwigheid leek, voordat de bus kwam. En de rit werd een ware kwelling voor haar, want de bus stopte nogal vaak onderweg.

Zou Kamal nog thuis zijn? Was hij soms kwaad weggelopen? Neen, hij kon Vina nooit alleen gelaten hebben. Hoe dichterbij Radha haar huis naderde, hoe zenuwachtiger en angstiger ze werd. Bij het Ziekenhuis stapte ze uit. Het was donker en stil in haar straat. Maar Radha lette daar niet op. Haast op een drafje legde ze het laatste stuk van de weg af, tot ze hijgend voor haar eigen woning stond. Haar hart bonsde, toen ze in de voorzaal licht zag branden. De voordeur bleek niet op slot te zijn. Radha maakte hem zachtjes open. Ze zag Kamal op de leunstoel slapen, met de opengeslagen krant op zijn gezicht. Zeker was hij al lezende ingeslapen. O, hoe ongemakkelijk was zijn houding!

Geruisloos sloot Radha de deur achter zich. Maar het dichtschuiven van de grendel veroorzaakte lawaai. Kamal werd wakker, en toen hij Radha zag, zei hij: ‘Je bent wel lang weg gebleven, Radha, ik begon me al ongerust te maken’. Er was geen spoor van boosheid of van verwijt in zijn stem. Radha kon zich niet langer goed houden en wierp zich snikkend op zijn schoot. ‘Vergeef me, Kamal’. Kamal sloeg zijn armen om haar heen, en terwijl hij haar rug streelde, zei hij: ‘Het was eigenlijk mijn schuld, Radha, ik had je moeten uitbrengen. Tenslotte is het vandaag geen gewone dag’. ‘Neen, neen’ snikte Radha het uit, ‘het is mijn schuld, ik ben koppig en onverstandig geweest’. ‘Toch is het ook mijn schuld. Maar ik kon niet anders. Ik houd niet

van zo-maar geld uitgeven. Daarvoor heb ik teveel ellende meegemaakt’.

Even verwijfde Kamal in het verleden. ‘Mijn vader was rijk, maar zorgeloos. Hij bracht ons in weelde op, maar dacht niet aan de dag van morgen. Toen hij plotseling stierf, moest ons huis verkocht worden. Sindsdien heeft mijn moeder nooit één dag rust gekend. Ze heeft zich kapot moeten werken om mijn zus en mij in leven te houden; en zo is ze ook gestorven. Ik kon niet verder studeren zoals ik gewild had, maar moest gaan werken. De hemel alleen weet, hoe wij geleden hebben. Daarom heb ik mij heilig voorgenomen om jullie toekomst niet te bederven. Maandelijks betaal ik een premie voor mijn levensverzekering en gaat er een bedrag op Vina's spaarbankboekje’. Kamals stem was bijna plechtig geworden, Radha legde haar hand op zijn mond. ‘Zeg niets meer Kamal, je hoeft jezelf niet te rechtvaardigen. Ik weet, dat ik erg slecht ben geweest. Hoe kon ik mijn devta toch zo behandelen? O, ik zal me het nooit kunnen vergeven’.

Kamal kuste haar teder op de wang en zei: ‘Wat gebeurd is, is gebeurd. Laat ons er niet meer over spreken’. En dan plotseling op guitige toon: ‘Zeg Radha, heb je

nog iets voor me om te eten. Ik heb namelijk honger gekregen van het lange wachten'. Radha kreeg een idee. Ze ging in de keuken en bracht een schaal mei phulauri's. 'Hier heb ik iets waarvan je houdt, Kamal'. En ze voegde er glimlachend aan toe: 'Ik had ze eigenlijk bewaard om onder de voorstelling te eten'.

bea vianen**mijn beide handen**

Mijn beide handen in je vaste greep
Onder mezelf trek ik een dikke streep
in gedachten. De bomen en de stilte weten
wie de grootste leugenaar mag heten
Van mij mogen herinneringen heten
Ik kon je niet vergeten.
Verloren plekjes opgespoord
Weet ik dat jij mij nog toebehoort
Houd mij dan vast in je greep
Maar onder mezelf trek ik een dikke streep!

het is genoeg

Het is genoeg, ga maar
Buiten wacht volslagen donker
Voor mij een geheim, voor jou
een hoer, een krotwoning waar
een rat nieuwsgierig zijn snor
steekt door een gat in de vloer
Grauwe kakkerlakken zich wringen
door de naden en meer
wat God alleen kan raden
Maar zij wacht en het is vannacht
belangrijk dat zij wacht
Wat! Hoe weet je dat!

joh. schouten-elsenhout**'pokaitongo**

Ini a jongoe 'manten-dow
 Mi 'pokaitongo
 Joe djompoe tanapoe
 Lek wan boesbromki
 Di moe tjar jepi kon.

Ini a faja déten-son
 J'e troes ede f'mi si
 A krakti f'joe gro
 di e sor en srefi a mindri
 Den tranga boesi-tité

Ini a mofoneti-doengroe
 Mi 'pokaitongo
 Joe opo tanapoe
 Lek a moenkenki na loktoe so krin
 Foe sor a pasi pe njoenlibi e begin.

dreten-odi

A wan pkin dréten ini Djoesabana
 Mi si wan onowsroe pkin foe boesi
 Sdon a mindri den boesbromki e pré
 Sondro prakseri
 - a trange libi e wakti en -
 A bigin singi wan drétensingi
 Gi ala den pikin boesfowroe
 Foe fré kon na en sé.
 Den kaperka nanga den difrenti kloroe
 Bigin naki den fré e dansi f'prisiri lont en
 Lek doesoen tra pkin noniwan
 E doe te den lob wan singi

A bréti safri lafoe
 A tap a fesi foe na onowsroe Gadopkin
 D'e tjar wan esesi odi na den pkin boesmeti
 Di onowsroe leki en

A winti e séri a singi na mindri den grangran
 Te doro den tjororo,
 Watra e lon pré nanga den todobere
 D'e libi f'den groengroen.....

Mi no sa frigiti mi eri libi
 So wan swit dréten 'manten
 Nanga en glori nin a sabana
 Di mi si.

paranengre

Ai paradoti
 Goedoe gron foe Sranan
 Meki wi taki anansitori
 Bifo mi pré jorkabanja
 Boesimama foe doti
 Tata Fodoe foe gron
 Ten drai gi nengre
 Foe tron wan
 Ari oedoe no e jep feti
 Kasabagron tron boesiston
 Mek abrawatra-fowroe
 Bradi en fré barlafoe
 Foe trowé njoensoe gi se
 Mi mamadoti gongoté traga mi s'kin
 Wip anoe mek poedja jere djodjo
 Oen panja komopo
 Lek marbonsoe na ipi
 Meki njoen libipe na sépasi
 Oen boesiston e séri gwe
 Oen watra e kowroe foto s'kin
 Gronmama ori baka
 Gi den pikin foe joe
 Mek sribi no lasi ai

granmorgoe

Ini a pikin alenten-dropoe
 Ai mi lobi
 A tapoe a djamanti pasi foe a neti
 Mi si taki joe de
 Nanga djomp'ati f'den doengroe jari
 f'mi libi i djompo tanapoe
 Lek wan owroe dren di kon troe
 Wan krioro di ben e sribi
 a mindri doengroe pasi f'libi
 Fré opo lek wan kopropin maskita
 Foe soekoe a libi di kibri en srefi
 A mindri son nanga alen
 A ondro den tranga roetoe f'den bontaki
 fa den e wai foe tron draiwinti
 Foe kanti den bigi bon alasé
 Anoe na anoe ati e doro gron f'ati
 Broedoe e katibo joe skin.
 Ke mi krinfesi sranan oema
 Nanga joe troetroe granlobi
 Joe sor i srefi atapoe a gowtoe pasi
 Granmorgoe
 A mindri den fajalobibon.

m. marius**dit is 't**

Dit is 't
Dit is 't niet
't is dat
Of is 't wat anders.

Neen, 't is dit

Dit blinkt
Dat trekt
Maar de essentie
Blijft bedekt.

rondeel

Maak ik me los van het verleden
Of zak ik dieper in 't moeras?
De ramspoed van het wrede heden
Laat mij niet los, ik merk nu pas.

Hoeveel ik sindsdien heb geleden
Hoe arm aan weelde ik aldoor was
Maak ik me los van het verleden
Of zak ik dieper in 't moeras?

De pijn die mij jouw ogen deden
De dofheid die mijn deel toen was
Werd smart, waarvan ik nooit genas
Toch, worstlend tegen 't wrede heden
Maak ik mij los van het verleden.

shrinivasi

ontdekkingsreis

Als de woorden zijn
uitgezwermd over de bloemen
van de voorbije jaren
honing vergarend
zo weinig
zo weinig wijsheid
diep verborgen
voorbij het polychromatisch veld
der kroondomeinen
De raten wachten
nieuwe toedracht
naar dit hart
dat haastig gaat
in eendracht met mijn hand
en met mijn ogen
en mijn oren
met niet veel verstand geloof ik
nodig in dit korte leven.

marie pompoen

Goud en donker
als de troepiaal is mijn hart
als de wind speelt in de bomen
een dartele toemba
vandaag zingt de zee
nabij jouw huis
waarom?

Laat de zee zingen
haar mond kan niemand snoeren
haar ogen niet verbieden
open te staan
haar armen niet weigeren
om dit land te omhelzen

Laat de wind spelen en
om jouw huis dreutelen
verlegen maar ongezien
en praten met jou
in je oor fluisteren
woorden van weleer
goud en donker
waarom?

En waarom in je ring
die druppel bloed
en waarom in je ogen
een doffe aanwezigheid
en waarom in je handen
de onvrijheid
van de slaaf
waarom?

Goud en donker
als de troepiaal
is mijn hart
maar vandaag sluit ik
mijn ogen;
voor zijn zang alleen
in de goudgedreven morgen
staan mijn oren open
want dan ervaar ik jou
als je land en
de zingende zee;
als je land en
de wenkende wind;
als je land en
de lonkende zon.

heo**ondrofeni**

Kon waka
 nanga
 kon libi
 a no wan;
 kon waka e mek' s'don-pe
 kon libi a por' kompe.

Kon waka
 mek' boen mati,
 kon libi
 e tjar' fejanti;
 kon waka sor' boen wroko-man,
 kon libi sor' wroko foe man.

Kon waka na prisiri,
 kon libi joe sa firi;
 kon waka e tek' boen langa span,
 ma kon libi a kot' so pan.

Dat' mek' in wi libi
 wi waka-boen moe piki,
 mek' wi waka tron wi tiri-man
 èn wi libi wan lespeki wan.

johan pont

wan brenki krara

Oen grati wan froe wan komop 'a tap'
 na drompoe foe mi ati,
 oen santa wortoe, fini brenki krara,
 di e tjar' wan pisi foe mi jeje.

Tangi foe tir' momenti, now m'kan
 ligi pkin-pkin krara-ai kon tron
 wan brenki bosoe gi na lobiwan.

Pkin-wenke loek faj' sdon e sari,
 loek fa joe jongoe at' e bari....
 naf' di j'n'a not aj' neki?

Joe wani bai a brenki krara
 nanga joe lobi?
 No tak mim' wakti te tamara.....

w. nods**wie kent de grenzen**

Wie kent de grenzen
 der verdraagzaamheid?
 De tijd?
 De neger die met
 blanken vrijt?
 De indiaan die
 overal kan gaan?
 De jood die op
 de straat mag staan?
 De pygmee
 de hindoestaan
 of de chinees?
 Of is het vrees
 de angst voor grenzen
 der verdraagzaamheid?

ik heb je

Ik heb je zevenmaal
 bekend vandaag
 Ik heb je zevenmaal
 verwend vandaag
 Ik heb je zevenmaal
 herkend vandaag
 Zevenmaal bekennen
 verwennen herkennen
 Zevenmaal zevenmaal
 zevenmaal zeven
 is een heel leven
 een hele dag leven
 in zevens van geluk

hagege

de soela's

O machtig element van krachtig stromend water,
dat over rotsen bruisend nederstort!
Vanuit de bossen stroomt met murmelend geklater,
en zich vergaart, tot een rivier dan wordt

Dit rustloos werk van aldoor vallend water
het oor vaak vult met vreselijk geraas.
Gelijk motoren, die door hun gedaver
reeds heind'en ver, het hart doet beven haast.

Op vele plaatsen zelfs, gelijk kronk'lende reuzenslangen,
een weg zich banend door het schuimend wit.
Door d'afgrond daar beneen wordt opgevangen,
de mens doet stil zijn bij 't zien van dit.

Als wij dit grootse werk der natuur aanschouwen,
dat steeds maar gaat, niet stil blijft staan,
gelijk al 't aardse goed waarop wij bouwen,
eens zal vergaan, niet meer bestaan,

Dan moet dit alles ons zeker doen bedenken,
dat niets van d'aard voor eeuwig zal bestaan,
hoe schoon, hoe heerlijk ook. Wil 't meest Uw aandacht schenken,
aan het Hemelrijk, om daarin ook te gaan.

j.h. slagveer**dansi dansi**

Kon dansi
 kon dansi
 kon dansi
 nanga mi
 brada sisa
 kon dansi
 nanga mi
 tjari den krioro
 fo koroni te foto
 foe dansi
 nanga mi

ala pikinnengre
 oen jere mi tori
 wan joeli keti koti
 hondro jari pasa kaba
 di oen kon fri
 mek prisiri
 dansi
 tide na wan
 bigi dé

Loekoe fa mi skowroe e seki
 a djersi grontapoe e skoifi
 loekoe fa den oema e dansi
 a djersi kapelka tapoe bromki

brada sisa
 kon dansi
 kon dansi
 kon dansi
 nanga mi
 tjari den krioro
 foe koroni te foto
 foe dansi
 nanga mi.

europa

Europa ontwaakt
ontwaakt te laat
als Afrika
al schoenen draagt

Rode meeuwen
vliegen
kussend
over Eurotons
en verrassen
later
met megatons

Eumeniden
dansen
rond Europa
een langgerekte traan
van de Afrikaan
vult zeeën

Met monumenten
van vrijheid
generaals
zonder sterren
schippers
zonder ogen
vecht Europa
om eenheid

mijn masker

Het zou voor mij
nu niet mogelijk zijn
zonder masker voor
bij mijn vrienden
op bezoek te gaan.
Zij zouden van mij schrikken
en de deur voor mijn neus
dichtgooien.
Ik heb daarom al sinds
jaar en dag mij een zwart
masker aangeschaft.
Als ik het voor heb
vinden ze mij normaal
doe ik het af dan ben ik gek.
Wat ik vertel is al sinds jaren
bij ieder mens.
Mijn masker is nu een deel
van mijn bestaan.
En geen mens zou
mij nog normaal vinden

zonder mijn zwarte masker voor.

[soela 4/5]

e.d. fruïn

caribische literatuur in wording

V.S. NAIPAUL
 A House for Mr. Biswas
 London (André Deutsch) 1961

Wanneer wij ons afvragen waarom wij romans en verhalen lezen, dan zullen wellicht velen antwoorden: om ons te verstrooien, voor ontspanning, of om wat te leren. Maar een boek zal ons gewoonlijk slechts dan ontspanning geven, wanneer het ons weer naar ons zelf terugvoert, wanneer wij er iets in vinden van onze eigen verlangens en dromen of van onze eigen ervaringen en moeilijkheden. Het lezen van een boek waarin we deze dingen vinden, is als de kennismaking met een mens, waarin we plotseling een vriend herkennen, iemand die ons begrijpt en waarmee we ervaringen kunnen uitwisselen, iemand die ons rijker maakt en waardoor we ons minder eenzaam voelen. Blijft alles in het boek vreemd voor ons, dan is het misschien bruikbaar als studiemateriaal voor het denken en voelen van andere, vreemde wezens, maar we hadden dan bijna even goed een biologische beschrijving van een mierenkolonie kunnen lezen of een psychiatrisch rapport.

Men klaagt vaak dat in Suriname weinig gelezen wordt, maar misschien is een van de oorzaken hiervan, dat we hier nog nauwelijks een eigen Surinaamse literatuur bezitten, dat de Surinaamse mens zichzelf niet terugvindt in de hoofdzakelijk Nederlandstalige letterkunde die hem geboden wordt. En die werken uit de wereldliteratuur waarin op sublieme wijze het algemeen menselijke tot uitdrukking wordt gebracht, of deze nu uit het oude Griekenland, of uit Rusland of uit India afkomstig zijn, eisen vaak een zekere voorstudie en schrikken soms juist door hun beroemdheid af.

Nu is de Surinaamse romanliteratuur uiterst beperkt, maar de laatste jaren ontwikkelt zich in het Caribisch gebied een thans reeds vrij uitgebreide literatuur. En wanneer U daarvan kennis neemt, zult U misschien met verbazing en blijdschap merken, dat het leven en denken en voelen van de schrijvers uit het ons omringend gebied U zeer na staan.

Als voorbeeld van zo'n werk uit het Caribisch gebied besprak ik destijds voor de radio 'A House for Mr. Biswas' van de Trinidadiaanse schrijver V.S. Naipaul, een werk dat, ook volgens de Engelse kritiek, gerekend kan worden tot de wereldliteratuur, en een van de tien beste werken van 1961 is genoemd.

De schrijver werd geboren uit Hindostaanse ouders op Trinidad. Hij bezocht daar de middelbare school en vertrok daarop met een studiebeurs naar Oxford in Engeland. Hij debuteerde met 'The Mystic Masseur', een satirische geschiedenis van een mislukte onderwijzer, die op een goede dag ontdekt dat hij zieken kan genezen, of liever gezegd, dat men denkt dat hij zieken

kan genezen, hiervan een winstgevend bedrijf maakt, dan in de politiek terecht komt, waarbij hij zijn oorspronkelijk tamelijk revolutionaire ideeën langzamerhand geheel prijsgeeft, en daarvoor tenslotte in een Britse orde wordt verheven, waarop hij zijn naam van Ganesh Ramsumair verandert in G. Ramsay Muir Esq. M.B.E.

Eveneens sterk satirisch is de beschrijving van een verkiezingscampagne op het platteland in 'The suffrage of Elvira', waarbij Hindoes, Mohammedanen en Creolen tegen elkaar opgehitst en uitgespeeld worden, allerlei schone beloften worden gedaan, tot een van de kandidaten gekozen is en het kiesdistrict Elvira weer aan zijn lot wordt overgelaten. Een van mijn Hindostaanse leerlingen gaf als commentaar op dit boek; dit is precies als bij ons in het district, vooral die verhouding tussen Hindoes en Mohammedanen.

Na 'Elvira' verscheen 'Miguel Street', een reeks schetsen van de verschillende bewoners van een straatje in Port of Spain. Misschien herinnert U zich dat Voorhoeve een van deze schetsen in het Nederlands heeft vertaald en voor de radio voorgelezen. Rellum maakte van een van de verhalen een Surinaamse vertaling. Hoewel ook in 'Miguel Street' het satirische element niet ontbreekt, worden de verschillende figuren toch met meer liefde en warmte beschreven en naderen we hier aan een algemeen menselijke humor, die in 'Mr. Biswas', waarover zo meteen, geheel bereikt is. Na voltooiing van laatstgenoemde roman kreeg Naipaul een reisopdracht van de Trinidadiaanse regering, waardoor hij na 10 jaar zijn geboorte-eiland weer terugzag en tevens verschillende andere landen in de omgeving bezocht, ook Suriname. Misschien dat enkele lezers Naipaul twee jaar geleden ontmoet hebben. Hel resultaat van deze reis was 'The middle passage', waarin ook een hoofdstuk aan Suriname is gewijd.

Nu 'A House for Mr. Biswas'.

Mr. Biswas (merkwaardig genoeg noemt de schrijver hem ook als kleine jongen al 'Mister' en wordt de voornaam Mohun slechts zelden genoemd) werd geboren als zoon van een arme suikerarbeider op een plantage op Trinidad. Waarschijnlijk zou hij evenals zijn oudere broers opgegroeid zijn tot landarbeider, wanneer de vader niet verdronken was en de moeder met de twee jongste kinderen was komen wonen op het erf van een zuster, waarvan de sociale omstandigheden wat beter zijn. Daardoor kan de jongen een school bezoeken, waar hij al spoedig uitmunt in het schoonschrijven. Hoewel Mr. Biswas arm is wordt hij op feestdagen door zijn tante met respect behandeld, daar hij tot de kaste der Brahmanen behoort. Een opleiding tot pandit loopt echter op een jammerlijke mislukking uit, daar Biswas een heilige boom op het erf van de priester verontreinigt. Als winkelbediende is hij evenmin een succes. Dan echter gaat hij zich toeleggen op het schilderen van opschriften voor winkels en café's. Hij zoekt voorbeelden voor mooie reclame in buitenlandse tijdschriften en komt zo ook tot het lezen van boeken.

Voor het schilderen van een reclame komt hij in de dorpswinkel van de als rijk bekend staande familie Tulsi en daar wordt hij een beetje verliefd op een van de dochters, Shama, die in de winkel helpt. Zodra de familie, bestuurd door de oude Mrs. Tulsi en haar oudste zwager Seth, dit in de gaten krijgt, is Mr. Biswas zonder dat hij het eigenlijk zelf wil, getrouwd, zonder bruidsschat en zonder priester, maar op de Burgerlijke Stand, en ook tegen de Hindostaanse gebruiken in, ingelijfd bij de schoonfamilie Tulsi. De Tulsi's geven namelijk de twee enige zoons een zeer

zorgvuldige opvoeding, maar zijn voor de vele dochters weinig kieskeurig. De enige eis die zij aan een echtgenoot stellen is het behoren tot de Brahmaanse kaste. Na het huwelijk kan schoonzoon als een tweederangsfiguur ergens in het grote huis wonen of aan het werk gezet worden in een van de vele ondernemingen van de familie.

Biswas en Shama krijgen een plek toegewezen in een van de grote kamers van het volle en rommelige huis, maar Mr. Biswas kan zich niet schikken in de rol van dociel familielid. Door zijn sarcasme en zijn hatelijke opmerkingen wordt hij als een lastige herriemaker beschouwd. Om hem kwijt te zijn mag hij een armoedige winkel van de familie beheren op plantage. In het begin gaat de zaak vrij goed, maar nadat een priesterzwager de inwijding heeft gehouden, worden de verdiensten steeds minder en betalen de schuldenaars steeds slechter. Een echt tehuis wordt het daar nooit, want Shama leeft nog meer in haar moeders huis dan bij haar man, en bij de Tulsi's worden ook de kinderen die zij krijgen opgevoed.

Nadat het met de winkel helemaal is misgelopen, plaatst de familie de nog altijd lastige Mr. Biswas als opzichter op een van haar suikerplantages. Hoewel hij ook hier weinig geschiktheid voor heeft, probeert hij daar toch te sparen om zijn ideaal in vervulling te doen gaan: een huis voor zich zelf te bouwen, een huis waarin hij niemand rekening verschuldigd is en waarin hij zichzelf kan zijn. Het huis wordt door gebrek aan geld slechts half afgebouwd. Biswas heeft in een periode van ruzie met vrouw en familie zijn zoontje meegenomen. In een hevige stormbui wordt het huisje bijna weggewassen en Biswas wordt daarna, ziek door verwaarlozing, weer naar het familiehuis gebracht. Wanneer hij beter is vertrekt hij naar Port of Spain, omdat hij niet weer opnieuw bij de familie die hij haat, wil worden ingelijfd. Zijn vrouw en hun vier kinderen laat hij achter.

In Port of Spain bezorgen zijn sarcasme en belezenheid hem een baan als verslaggever bij een krant en al heel spoedig heeft hij de sensationele stijl te pakken. Mr. Biswas is nu een man met een zekere status geworden en al spoedig heeft een verzoening met de familie plaats. Mrs. Tulsi komt voor de opvoeding van haar zoons door de week in de stad wonen en de familie Biswas trekt bij haar in. Weer is hij ingelijfd, hoewel hij nu iets meer ontzien wordt. Met enige onderbrekingen blijft hij in dit stadshuis, waar het in en na de oorlog nog voller en rommeliger wordt dan in het oorspronkelijke familiehuis, omdat alle schoolgaande kinderen van de familie daar wonen, en de enige plaats waar Mr. Biswas kan werken is zittend op zijn bed. Maar kort na de oorlog wordt Mr. Biswas ambtenaar op een nieuw departement, zoiets als bij ons V. en V., en daardoor komt hij financieel in betere doen. Hij kan zich met gouvernementssteun een auto aanschaffen en hij spaart voor zijn droom: een eigen huis. Uiteindelijk koopt hij dit huis. Wel betaalt hij veel te veel, blijkt het huis allerlei gebreken te hebben en kan hij de hypotheek nauwelijks opbrengen, wanneer het departement wordt opgeheven en hij weer terugvalt op het journalistensalaris, maar hij is nu een vrij man geworden. Hier volgt een vertaling van de proloog van het boek, eigenlijk het einde van de geschiedenis:

Tien weken voor hij stierf werd Mr. Mohun Biswas, een journalist wonende Sikkim Street, St. James, Port of Spain, ontslagen. Hij was al een tijd lang ziek. Binnen een jaar had hij meer dan negen weken in het Hospitaal gelegen en nog langer thuis nagekuurd. Toen de dokter hem adviseerde volledige rust te nemen, had de Trinidad Sentinel geen keuze. Mr. Biswas kreeg nog drie maanden zijn salaris en tot zijn sterfdag iedere ochtend een gratis exemplaar van de krant.

Mr. Biswas was 46 en had vier kinderen. Hij had geen geld. Zijn vrouw Shama had geen geld. Op het huis in Sikkim Street, dat het eigendom was van Mr. Biswas, en dat vier jaar lang zijn eigendom was geweest, stond een hypotheek van 3000 dollar. De rente hiervan à 8 procent, bedroeg 20 dollar per maand, de huur van de grond was 10 dollar. Twee kinderen waren op school. De twee oudste kinderen, die Mr. Biswas hadden kunnen steunen, waren alle twee met beurzen in het buitenland.

Het stemde Mr. Biswas tot een zekere tevredenheid, dat Shama in deze omstandigheden niet regelrecht naar haar moeder liep om hulp. Tien jaar geleden zou dat haar eerste gedachte zijn geweest. Nu probeerde ze Mr. Biswas te troosten en bedacht ze zelf allerlei.

‘Aardappels’, zei ze. ‘We kunnen aardappels verkopen. De prijs in deze buurt is 8 cent per pond. Als we nu voor 5 cent kopen en voor 7 cent verkopen....’

‘Reken maar op het slechte bloed van de Tulsi's’, zei Mr. Biswas. ‘Ik weef dat jullie stel Tulsi's financiële genieën zijn. Maar kijk eens goed om je heen en tel het aantal mensen dat aardappels verkoopt. We kunnen beter de oude auto verkopen’.

‘Nee. De auto niet. Maak je maar geen zorgen. We komen er wel’.

‘Ja’, zei Mr. Biswas geprikkeld. ‘We komen er wel’. Er werd niet meer over de aardappels gesproken en Mr. Biswas dreigde niet meer met verkoop van de auto. Hij had geen zin meer iets tegen de wensen van zijn vrouw in te doen. Hij was haar oordeel gaan aanvaarden en had ontzag voor haar optimisme. Hij vertrouwde haar. Sinds ze in het huis waren gaan wonen had Shama een nieuwe saamhorigheid geleerd met hem en de kinderen; weg van haar moeder en zusters kon ze dit zonder schaamte tot uitdrukking brengen, en dit was voor Mr. Biswas bijna een even grote overwinning als het verwerven van zijn eigen huis.

Hij beschouwde het huis als zijn eigendom, hoewel het voor jaren hopeloos verhypothekerd was. En gedurende deze maanden van ziekte en wanhoop werd hij telkens weer getroffen door het wonder van het wonen in een eigen huis, door de vermetelheid daarvan: om door zijn eigen poort binnen te komen, om iedereen die hij wilde buiten te kunnen sluiten, om zijn deuren en ramen iedere nacht te sluiten, om geen geluiden dan van zijn eigen gezin te horen, om vrij door de kamers te lopen en over zijn erf, inplaats van zoals vroeger veroordeeld te zijn zich zodra hij thuiskwam terug te trekken in de volle kamer in een of ander huis van Mrs. Tulsi, vol Shama's zusters, hun mannen, hun kinderen. Als kind was hij van het ene huis naar het ander verhuisd; sinds zijn trouwen had hij het gevoel dat hij alleen maar in huizen van de Tulsi's had gewoond, in Hanuman Huis in Arwacas, in het verrotte houten huis in Shorthills, in het ongeriefelijke betonnen huis in Port of Spain. En nu eindelijk bevond hij zich in zijn eigen huis, op zijn eigen halve perceel, zijn eigen stukje van de aarde. Dat hij hiervoor verantwoordelijkheid droeg scheen hem in deze laatste maanden verbijsterend.

De geschiedenis van Mr. Biswas is niet alleen het verhaal van een Hindostaan op Trinidad, maar beschrijft de mens die zoekt naar individualiteit, die zichzelf wil zijn, onafhankelijk van de groep waaruit hij komt of waarin hij terecht is gekomen, en het eigen huis is de praktische voorwaarde en tegelijk het symbool van deze persoonlijke vrijheid.

De humor, die vaak bijtende spot wordt, is een eigenschap die Naipaul en Mr. Biswas met elkaar gemeen hebben. Mr. Biswas weet zich door deze spottende houding te handhaven, hoewel hij eigenlijk een gevoelig mens is, zoals de meeste humoristen. Naipaul beschrijft op bijzonder geestige wijze verschillende situaties, niet alleen in de Tulsi familie, maar ook daarbuiten, zoals de ruzies tussen de Sanatani's en de Ariërs, het sensationele dagbladwezen, de tot in het absurde toe op Engeland gerichte studie - Mr. Biswas volgt een schriftelijke cursus in het maken van essays en kan na een tijdje een uitstekende beschrijving van een herfstlandschap geven -, het africhten en de familietrots voor de schoolexamens.

Als voorbeeld van Naipauls humor volgt hier weer een vertaalde passage. Een zoon van de familie Tulsi, Owad, heeft in Engeland een chirurgische opleiding gevolgd en komt op Trinidad terug vol communistische ideeën, die echter spoedig verdwijnen wanneer hij een goede praktijk en een rijke vrouw heeft. Hij vertelt nu aan de familie over de Indiërs uit India die hij in Engeland heeft ontmoet:

En in één middag was de eerbied van de familie voor India stukgeslagen: Owad had het land aan alle Indiërs uit India. Ze maakten de Trinidadiaanse Indiërs te schande; ze waren verwaand, achterbaks en geil; ze spraken het Engels op een rare manier uit; ze waren traag en dom en ze kregen alleen maar academische graden uit medelijden; ze waren onbetrouwbaar met geld; in Engeland gingen ze op stap met verpleegsters en andere vrouwen van lager stand en ze waren vaak in schandalen verwickeld; ze kookten het Indische eten slecht (de enige echte Indische maaltijden die Owad in Engeland gebruikt had, waren door hemzelf gekookt); hun Hindi was vreemd (Owad had ze vaak op taalfouten betrapt); hun riten waren gedegenereerd; zodra ze in Engeland kwamen aten ze vlees en dronken ze om te laten zien hoe modern ze waren (een Brahmaanse jongen had Owad corn beef met kerrie voor de

lunch gegeven); en, onbegrijpelijk, ze keken neer op de Indiërs uit de West. Owads zusters zeiden, dat ze zich nooit echt hadden laten beetnemen door Indiërs uit India; ze bespraken het gedrag van de uitgezonden priesters, kooplieden, doktoren en politici die ze hadden gekend; en ze werden ernstig toen ze zich van hun verantwoordelijkheid bewust werden als laatste vertegenwoordigers van de Hindoe cultuur.

‘A House for Mr. Biswas’ is een roman die wij u volledig kunnen aanbevelen om de geestige beschrijvingen, om het milieu dat veel overeenstemming vertoont met het Surinaamse en om de algemeen menselijke waarden die in het geding worden gebracht.

Wij hopen dat het lezen van dergelijke boeken de Surinamers zal inspireren ook tot schrijven te komen en zo bij te dragen tot de Surinaamse literatuur, die deel zal moeten uitmaken van de Caribische literatuur en uiteindelijk van de wereldliteratuur.

ernesto albín**slaap, suja, suja**

Dokter, het doet pijn in mijn hoofd,
in mijn longen, o, mijn longen, in mijn buik
slierten vaseline en slijm
zwart waar de nachtvlam van druipt

Het ademt, dokter, het zingt,
maar de mond van het lied is mijn aars
een kakkerlak, dokter, die dringt
door de navelvallei buitenwaarts

Het is hoekig, dokter, toch buigt 't
als een schaduwboom over het hart
regen valt er, de zon
sart niet langer meedogenloos

Onder de boom slaapt een kind
zo maar te vondeling
het ligt daar open en bloot,
het speleding

Het ligt op het lijkenveld,
de speelmakkers, slakken en wormen
vormen de dodenwacht.

‘Slaap, suja, suja, slaap maar,
van de kakkerlak komt geen gevaar
de slierten slijm zijn de slingers
voor het dodenfeest van de kinders
Slaap, suja, suja, slaap maar,
van de dokter dreigt geen gevaar
zijn tongelat en zijn vingers
zijn dropjes voor dode kinders’.

tweehonderd treden

De pallisaden die de toren torsen
zijn uitgeteerd en in labiele staat
de huisbewaarder die de rondgang maakt,
zou, zo hij kon, de bouwheer willen worgen

tweehonderd treden heeft die vent gemaakt.

Ach huisbewaarder, als je 's avonds hoort
de uilen en de spoken en de winden
vergeef de bouwheer dan, hij werd bekoord
door duizelingen niet terug te vinden

in vemen, loodsen, scholen, nee, hij zou
een toren bouwen, waar een vrouw
boven de aarde hem alleen zou huizen
uit metselstof en droom een ladder slaan

en elke tree droeg een verlangensnaam,
maar toen hij eindelijk boven was gekomen
zag hij de vrouw wachtend beneden staan
en duizelend heeft hij de sprong genomen

O hart, dat in één telle alles waagt
tweehonderd treden heeft die vent gemaakt.

vlucht

(Duinkerken, juni 1940)

Nu wil ik slapen onder witte lakens,
en koffie drinken en een goed ontbijt.
Ver weg van vuil, ver weg van dood en drek
normale dingen denken. Niet meer gek
van angst of moed of weerzin alles doen
zoals het uitvalt. Ik ben moe
van opstaan en gaan liggen
veel te moe.....

Vóórdat ik doodga, morgen - overmorgen -
sluip ik een villa binnen. Alle zorgen
verdrink ik schuimend in een warm bad,
en voor de spiegel, glanzend glad
scheer ik mijn zes en twintig jaren.
Ik ben wat moe, ik ben wat afgemat,
maar ik zal slapen onder witte lakens
en dat is dat.

sonnet

Toen zij haar donzen landschap naast hem lei,
hem vleidend tot het man en vrouw gebaren,
toen dacht hij aan zijn jeugd en hoe dat hij
vol wilde wrevel zeeën had bevaren,

sterren geschoten en de wonderwegen
verkend had in een onbegrepen drift.
Het bed ging deinen, roerganger en schip
voelden de onderstromen diep in hen bewegen.

Hoor! Scheepskapellen vangen aan
met oude leidmotieven, altijd eender
maar steeds opnieuw en wreder te verstaan.

Hoor! binten kraken en de touwen slaan!
de buikwand kreunt, wie nu gaat spelevaren
spoelt in den morgen met de schelpen aan.

drie kwatrijnen

Heimwee

Ach moeder, ver van huis,
aan een van Leidens grachten
leeft nu je zoon en speelt
patience met zijn gedachten.

Epitaaph

De schamele vrienden die ik heb gehad,
dronken studenten, nietsnutten en vrouwen,
zij zullen de legende om mij bouwen
van iets zeer eigens - God mag weten wat.

Thanatos

Prijs luid de Schepper. Laat de creaturen,
die elke dag opnieuw hun armoede bezuren,
een psalm Davids zingen. Niemand komt er achter,
of HIJ verlosser is of enkel slachter.

shrinivasi

kavi aur shabd

Ye shabd bhala kya hain?
Desh hain.
Kaviyon ka svadesh hain.
Kaviyon ka nivas hain.

Ye shabd bhala kya hain?
Mukh hain.
Dilasa dete
sukh hain.
Manphal arthat
Manoccharan hain.

Ye shabd bhala kya hain?
Hal hain.
Manaviya samaj to khet hai.
Kavi iska halvaha hai.

Ye shabd bhala kya hain?
Mala hain.
Kritagyata ki
pariksha hain
Kavi ke bhed ka lakshan.
Akar aur mukhakriti hain.

Ye shabd bhala kya hain?
Desh hain.
Priyatam Svadesh
kaviyon ka.
Kaviyon ka prabhutva hain.

dichter en woord

Wat zijn woorden eigenlijk?
Een land.
Het vaderland van de dichters.
De woonplaats van de dichters.

Wat zijn woorden eigenlijk?
Een mond.
Zif schenken troost
en scheppen geluk.
Vrucht van de gedachten
en uiting van het hart.

Wat zijn woorden eigenlijk?
Een ploeg.
De menselijke gemeenschap is de grond.
De dichter de ploeger hiervan.

Wat zijn woorden eigenlijk?
Een krans.

Van de dankbaarheid
de toetssteen
Het kenmerk van 's dichters geheim.
Teken en schepping van de mond.

Wat zijn woorden eigenlijk?
Zij zijn een land.
Het dierbare Vaderland van
de dichters.
Zij vormen de grootheid van de dichters.

jaypatr

Dham-dham bajta
 baj raha hai
 baj raha hai dhindhora damru.
 Misht-bhasha se bol raha hai
 pukar raha hai
 nazam najat nagara.

Krim-krim ati
 dhire-dhire
 ankhon men barsati
 khushi-vrishti.
 Sukal-usha
 nij dil men samayi hai.

Bala vilit hui
 pralay kalkut.
 Dil men nit-nit phul raha hai
 riddhi-siddhi
 sukhad nand
 sahasranshu sundar.

Kratu bal se
 prapt hue hain
 vibhuti vasu.
 Nij parishram ne
 antim men
 hamen vikhyat banaya hai.

Main hun
 tu hai
 vah hai
 tum ho
 Ham sab hain Shrinam-nivasi
 ham sa hain kulin praja
 ham sab hain sukhyat shri-nivasi

zegebrief

Hoor het klinken van de trom
 steeds maar door
 aldoor klinkt de bekendmaking van de damru^{*)}
 Met zoete stem verkondigt
 en roept uit
 de van poëzie en vrijheid vervulde nagara^{*)}

Langzaamaan komt
 zachtjes zachtjes
 en laat neerkomen in de ogen
 de vreugderegen.
 De vreugdevolle morgenstond
 is in het eigen hart vastgelegd.

*) damru = handtrom, nagara = grote trom

*) damru = handtrom, nagara = grote trom

Het onheil is verdwenen
vernietigd het dodelijk gif.
In het hart bloeien open
groei en succes
gelukbrengende vreugde en
de duizendstralige zon.

Door resoluutheid en kracht
zijn verkregen
succes en rijkdom.
Eigen inspanning
tenslotte
heeft ons beroemd gemaakt.

Ik ben
jij bent
hij is
gij zijt
Wij allen zijn Surinamers
wij allen zijn nobele onderdanen
wij allen zijn welbekende edele bewoners.

Dekho khilkhilati hui
 khil rahi hai
 'Lalla Rookh' muskan.
 Dil bharpur hai
 ankh men vasant hai.
 Sare desh men gunj utha hai:
 Vijay hai Jaypatr!

Puravai men bhed chhipa hai
 sarvatr mahotsav hai.
 Surinam men
 sugandhit hai
 Bharatiya santan.

Main hun grihasth
 tu hai karshak
 urvara hai desh hamara.
 Vas karti hai usmen kaun?

Lalarukh Munna
 Kanti Kamini Pyari
 desh ki Yuvati
 desh ki pranabhrit Nanki.

Bhavishyat ki Mata vah hai
 sugharana-dipak.
 Desh ki abha
 desh ka adarsh
 ramani ravi-para.
 Mere desh ki asha vah hai
 Sakal arman hamara.

Zie al schaterlachend
 hoe aan het openbloeien is
 de 'Lalla Rookh' glimlach.^{*)}
 Het hart is vol vreugde
 het oog vol van de lente.
 In het gehele land bruist het ervan:
 Het Overwinningsteken is de Zegebrief!

In de oostenwind ligt een geheim besloten
 overall is het groot feest.
 In Suriname
 geurt ons toe
 Bharat's nakomelingschap.

Zie ik ben de landman
 en jij de bewerkster
 vet en vruchtbaar is mijn land.
 Maar zeg mij toch wie het bewoont?

De Tulpenwangige Lieweling
 de Echtgenote, de Liefallige, de Beminde
 de dochter van het land

*) 'Lalla Rookh' (lett.: 'Tulpenwangige') - het zeilschip, dat de eerste Hindostaanse immigranten op 5 juni 1873 naar Suriname bracht.

de levendraagster van het land.

De Moeder van de toekomst is zij
en de lamp van goeden huize.

Licht van het land

ideaal van het land

een liefelijke zilveren zon.

Zij is de hoop van mijn land

en mijn enige wens.

Main rasik hun
 desharpit tu
 sukumari hamari.
 Main hun Krishna
 tu hai Radha
 upkarak hun main tera.
 Das bana hun
 aur tu dasi
 Sarnam desh ki sare.
 Yug-yug dham-dham
 baj raha hai
 Jivan bhar to jugjugati
 tu hai Sarnam Sitara
 aur main hun Sarnam Kumar.

Ankh men dekho
 dil men dekho
 dekho tan-man-dhan men.
 Charon or vijayollas hai
 aj Sarnam desh tarangit.
 Malum kyon, ki malum nahin?
 Mahattam mulakat hai
 aj navve varshon ki!

Tab ek mat bolo
 sare dil se
 tan-man se
 Tab ek mat bolo
 bhaiyo bahano
 ekdast bolo
 damru nagare ke sath.

Main hun
 tu hai
 vah hai
 tum ho
 Ham sab hain Shrinam-nivasi
 ham sab hain kulin praja
 ham sab hain sukhyat shri-nivasi!

Ik ben de bewonderaar
 jij de aan het land toegewijde
 mijn innig-geliefde.
 Ik ben Krishna
 jij bent Radha
 ik ben de weldoener.
 Slaaf ben ik geworden
 en jij de slavin
 van geheel het Surinaamse land.
 De eeuwen door klinkt het
 klinkt het alsmaar
 Het gehele leven door schitter jij
 jij bent van Suriname de Ster
 en ik ben de Surinaamse Kumar^{*)}.

*) Kumar = prins, jongeling.

Zie in de ogen
zie in het hart
in lichaam, geest en rijkdom.
Overall heerst er zegevreugde
vandaag is Suriname een blijde golving
Weet je het waarom, of weet je het niet?
De grootste ontmoeting heeft er
hier plaats van negentig jaren.

Zeg dan gezamenlijk
van ganser harte
uit geheel je wezen
Zeg dan gezamenlijk
broeders en zusters
zeg het tezamen
met de damru en de nagara.

Ik ben
jij bent
hij is
gij zijt
Wij allen zijn Surinamers
wij allen zijn nobele onderdanen
wij allen zijn welbekende edele bewoners.

geboorte

Haar wangen
rijpen tot pommerakken
vingers
doorzichtige voelhoorns
de pauzen hijgen
golven kronen
de kamer der liefde
melodieën fluiten
door rode snaren
onszelf
treedt buiten haar perken
dauw van de morgen
ontmoet de lippen
een nieuwe dag
gloeïend
hangen de vreugden
kristallen vaas
de wanden bersten
van de aarde muur
brandend
spetterend
vlammend
zendt zij
een teken.

christophorus

De nacht onthult
zijn schouders
in verbazing
staren de hemelgeesten
door de sterren
handen wuiven
de bamboe kromt zijn rug
onberoerd
zijn de spiegels
in een doos
ligt de Heer
onbepert
onbepaald
oneindig
in rust
tussen de wanden
van europees graan
de stilte
huwt de eenzaamheid
eenzaamheid
vult de stilte.

loulou van buren het kopje thee

Het is halfdonker in de keuken. Naast de geur van geschrobd hout van de keukenvloer hangt de enigszins bedompte lucht van de bottelary-bank met het gordijntje ervoor.

Op het fornuis staat de ketel met theewater. De vrouw loopt met langzame stappen van de provisiekast naar de servieskast.

Haar handen bewegen zich traag van het theepakje naar het balletje dat ze bijna plechtig in de theepot doet.

Daarna begint ze brood te snijden. Zelf eet ze maar twee sneetjes maar toch snijdt ze het hele brood op.

Als geen kind of kleinkind komt binnenvallen, zal ze de volgende morgen een taaie boterham eten. Nene zal mopperen om haar onpractische zin, zoals ze dit al een mensenleven lang doet.

Hoe zal ze ooit een ondergeschikte kunnen uitleggen, dat dit het ogenblik van de dag is, waarop ze altijd vrede vindt met zichzelf en het leven?

Het ontbijt moest ze altijd haast-je-rep-je klaar maken. Haar man moest om zeven uur beginnen, de kinderen gingen om half acht naar school. De rommelige drukte maakte haar nerveus.

Het middageten was een litanie van lust-wel en lust-niet, dat haar zwijgzaam of prikkelbaar deed vluchten in de siësta.

Maar als de meisjes een voor een kwamen om het haar in pijpekrullen te laten draaien, begon ze zich met het leven te verzoenen. Een fris bad en de aanblik van de opgeruimde keuken deden de rest.

Nu kan ze 's morgens moeilijk opstaan.

Als Nene er niet was, zou ze het liefst in de keuken haar middageten gebruiken.

Het is de lege tafel, die haar nu naar de grote slaapkamer jaagt. En niet de slaap, maar de herinnering, de Bijbel en het fotoalbum die zich over haar ontfermen. Soms is het, alsof ze hem nog de bladzijde van een boek hoort omslaan. Hij kon overdag niet slapen en las altijd tijdens het rustuur. Weemoedig verlangend kan ze dan zijn naar zijn zwijgzame aanwezigheid, zijn melancholieke berustende manier waarop hij het eenvoudige bestaan van de kleine burger geleefd heeft.

De gedachte dat haar leven nog zin heeft voor anderen, geeft haar weer veerkracht.

Als het donker wordt weten de kinderen en kleinkinderen dat de thee klaar staat. Soms is het de zoon die niet zo gelukkig is getrouwd. Dan is het de dochter die haar weg niet kan vinden in een dagelijks veranderende wereld. Of een kleinkind dat iets moet laten zien, of iets te vertellen heeft.

Het is donker geworden in de keuken.

Ze knipt het licht aan en zoekt naar een muskietenkaars.

Dan hoort ze een fietsbel in de poort en een kinderstem roept 'Oma, Oma...'

joh. schouten-elsenhout**po'tisma sing**

Libi!
 Mi skin de tingi
 Foe na brabakoto smeri
 Foe jep trawan mek faja olo
 Foe tek mi égi fatoe
 Baka mi skin
 Lé a no tori
 Foe jere man skin
 Te siki win ati
 Gron sa kowroe
 Smoko no sa kir fesi moro
 Foe ai no doro pe libi de
 A no trobi sortoe liba
 Pe anoe man kis watra
 Drape foetoe
 Sa ber nangra na gron

moksi alesi

Faja seti
 Drifoetoe sdon bigi en srefi
 Kapa
 Mi doti patoe
 De go abra nanga ala sortoe njanjan
 Koro smeri panja gi loktoe
 Ede saka loek foetoe pe a tanapoe
 Efoe skin no sa fadon
 Na winti foe pon smeri
 No de kori mi noso taki a boen
 Krin ai, gro pesi de foe teki
 Roti smeri mek mi no man sdon
 No frigiti agoe smeri
 Foe fring' na moni na wansé
 Pikin fowroe froiti
 No frigit den kati foe krakti joe skin
 Mofu tesi kakalaka pepre
 Ede singi ati de naki
 Broedoe de koekoe
 Foe go leri bori moksi patoe
 Mi égi kondre
 Switi njanjan

jo luma

ik ben alleen

Ik ben alleen, alleen.....
 Mijn hart
 van liefde
 opgezwollen,
 meent
 grenzeloos
 lief te hebben, maar
 ik ben alleen, alleen.....

Ik ben alleen, alleen.....
 Mijn gemoed,
 van woede
 verscheurd,
 dreigt
 reddeloos
 te zinken, want
 ik ben alleen, alleen.....

Ik ben alleen, alleen.....
 Jouw liefde,
 met trouw
 doorweven,
 verbrijzelt
 de betonnen deur van
 mijn trots egoïsme.
 Nu zeg ik niet meer.....
 ik ben alleen.

het politiek monster

Sluw sluipt
 het politiek monster,
 meedogenloos
 roemzuchtige huisvaders
 in tergend tempo
 van de huiselijke haard
 wegsleurend.

Gretig grijpt
 het politiek monster
 tandenknarsend
 naar eierzuchtige harten,
 met vretend vuur
 de grijzende machtsdemonen
 verhittend.

Briesend breekt
 het politiek monster
 genadeloos
 in broederlijke vrede
 in waanzinnige woede

goedaardige gemoederen
ophitsend.

Slechts innige naastenliefde
en wederzijds begrip
verachten,
verpletteren
het sinistere
politiek monster.

sad darshi

haar afwezige vriend

Eén blik in de spiegel overtuigde Hema ervan, dat ze werkelijk mooi was. Ze had haar gezicht gewassen, omdat ze wou zien, of ze zonder poeder ook toonbaar was. En nu bleek, dat ze zo mogelijk er nog aantrekkelijker uitzag. Geen wonder, dat haar vriendinnen jaloers op haar waren. Die moesten zich op alle mogelijke manieren opdirken om zich acceptabel te maken. Ze had er een hekel aan, dat een meisje haar toevlucht tot kunstmatige middelen nam, alleen maar om de aandacht van de mannen te trekken.

Opeens was het Hema, alsof ze een onder stroom staande draad had aangeraakt. Ze voelde een elektrische schok door haar lichaam gaan. Zo mooi was ze, maar tot vandaag had niet één jongen tot haar op andere dan zakelijke manier gesproken, laat staan haar het hof gemaakt of haar een brief geschreven. Wat voor zin had haar schoonheid dan, als de jongens er blijkbaar niets om gaven? Wat geeft het de bloem om mooi eruit te zien, als geen enkele bij haar zelfs een bezoek waardig keurt?

Hema dacht nijdig aan haar vriendinnen, die al een jongen hadden. En toch waren de meesten jonger dan zij: velen zaten nog op de kweekschool of op de rechtsschool, terwijl zij reeds twee jaar geleden was afgestudeerd. Hema's blik viel op de foto die op haar kaptafel stond. Ja, even oud als zij was haar boezemvriendin Aesha. Maar die was ook al bijna twee jaar getrouwd met die aardige Lalit, die zij in stilte bewonderd had. Niet zo lang terug had Hema haar ontmoet, toen ze inkopen deed bij Hola. En ze had direct gezien, dat Aesha in gezegende staat verkeerde.

Bij deze herinnering vloog er een donkere wolk van jaloezie over haar gelaat. Waarom werd zij vergeten? Wat was er toch aan de hand? Neem die spichtige Arti eens, die was helemaal niet om zelfs aan te kijken. Maar

toch moest ze iets hebben, dat de jongens aantrok. Vandaag nog had ze haar kaartje ontvangen: ze gaat de volgende week trouwen met Arvind, met wie Hema nota bene in dezelfde klas heeft gezeten! En dan heb je Roshni, die zeker drie jaar jonger is. Maar die babbelde verleden honderduit over haar op handen zijnde huwelijk. Het is alleen maar wachten op Usman, die over een maand of twee examen moet doen. Ook Svapna, Vibha en Bela hadden al een vriend, waarom zij alleen dan niet?

Met een ruk wendde Hema zich van de spiegel af. Als het zo doorging, was het met haar gedaan. Haar schoonheid zou dan waardeloos zijn. Wat zou ze anders kunnen doen dan verdrietig toezien, dat de tijd eraan ging knagen. Wacht de onontgonnen grond niet op verrotting? De mooiste bloem moet verwelken en verdorren, ook al heeft geen enkele bij haar een bezoek gebracht! Waarom mijden de bijen eigenlijk een bloem? Omdat ze giftig of nutteloos is. Kon het zijn, dat zij, ondanks haar verblindende schoonheid, eigenschappen bezat die afstotend in plaats van aantrekkelijk werkten? In gedachten ging Hema na, wat voor ongunstige eigenschappen ze wel kon hebben. Zeker, ze was een beetje gereserveerd, maar dat was toch geen misdaad? Toen herinnerde ze zich een gesprek tussen Svapna en Vibha, dat ze ongemerkt had afgeluisterd. Het was bij haar aan huis gebeurd. Ze hadden afgesproken, dat ze met hun drieën naar de middagvoorstelling zouden gaan. Svapna en Vibha waren haar komen afhalen, maar moesten even wachten, omdat ze d'r haar nog moest kammen. Toen Hema uit haar kamer in de gang kwam, hoorde ze de twee meisjes in de voorzaal over haar praten. Werktuigelijk was ze toen blijven staan om te luisteren.

‘Heb je gezien, hoe mooi Hema eruit zag, zelfs met ongekamde haren?’ hoorde ze Vibha zeggen. ‘Ze is ontegenzeggelijk het mooiste meisje, dat ik ooit heb gezien’, zei Svapna. ‘Het is onbegrijpelijk, dat ze nog steeds geen vriend heeft’. ‘Hoe kan het ook anders’, merkte Vibha op, ‘als ze zo koel en uit de hoogte doet. Geen jongen durft haar te naderen uit vrees bevroren te raken’. Waarop Svapna lachend antwoordde: ‘Ze doet haar naam alle eer aan. Hema betekent niet alleen “mooi” maar ook “ijzig”’. Toen was het gesprek afgelopen.

En nu dacht Hema weer aan die laatste woorden. Dus ze deed haar naam volledig eer aan. Inderdaad betekende Hema beide: zowel ‘mooie vrouw’ als ‘ijzige vrouw’. Had het iets met de naam te maken, dat ze in de ogen van anderen hooghartig en koel leek? Hema verwierp deze gedachte, dit was zuiver bijgeloof. Maar toch, het feit bleef dat men haar koel vond. En dus moest dit veranderen, want op deze wijze kon ze niet verder leven. Ze kon niet langer tegen het geplaag van haar vriendinnen. Ze wist heel goed dat ze op den duur het contact met allen zou verliezen, als ook zij niet een vriend kreeg, over wie ze met hen kon praten. Opeens voelde ze zich erg eenzaam. Ze snikte het haast uit van verdriet en jaloezie. En toen was haar besluit genomen.

De volgende middag kwam Svapna om Hema af te halen. Ze hadden Arti beloofd haar te helpen met de voorbereidingen voor haar huwelijk. De andere meisjes zouden er ook zijn. Maar Hema deed zo afwezig, dat het Svapna onmiddellijk opviel. ‘Wat scheelt eraan, Hema, waarom ben je zo verstrooid?’ Hema gaf echter een ontwijkend antwoord: ‘Niets bijzonders, hoor, ik zat alleen een beetje te piekeren’. ‘Waarom zit je toch te piekeren? En dat nog wel op zo'n stralende middag’. Hema gaf niet direct

antwoord, maar bloosde een beetje. Dit maakte Svapna nog nieuwsgieriger. ‘Zeg me toch, wat is er met je te doen?’, drong ze aan.

Hema aarzelde een beetje. Toen vroeg ze zachtjes: ‘Svapna, als een jongen je vertelt, dat hij zoveel van

je houdt, dat hij voor je zou willen doodgaan, wat zou je dan doen?’ ‘Ik zou niets zeggen’, zei Svapna. ‘Maar als jij ook om hem geeft?’, wilde Hema weten. ‘Juist daarom bleef ik stil. Anders zou ik hem ronduit zeggen: ‘Shriman, apna rasta napo’ (meneer, maak dat u wekomt), lachte Svapna. ‘Oh, en verder?’ ‘Wat verder. Laat het initiatief rustig aan hem over. Als hij een echte man is, dan zal hij wel trachten je te omhelzen. Maar je moet hem daartoe geen kans geven. Hoe minder je toegeeft, hoe meer hij het zal proberen, en des te meer zal hij van je houden’. Svapna sprak uit ervaring.

Hema slaakte een zucht van verlichting. ‘Gelukkig is het dus goed geweest’. Maar toen legde ze gauw haar hand op haar mond. Het was echter te laat. Eén moment stond Svapna haar met open mond aan te gapen, maar het volgende ogenblik schudde ze haar door elkaar. ‘Is het waar, Hema? Wie is hij, vertel op. Dit is groot nieuws!’ Hema zei niets, maar Svapna was er niet naar om haar nieuwsgierigheid onbevredigd te laten. Ze bewerkte Hema van alle kanten, totdat deze tenslotte toegaf. ‘Acchha, ik zal het je zeggen. Maar je moet het aan niemand vertellen, samjhi’ (begrepen), voegde ze er blozend aan toe.

En toen vertelde Hema in het kort, wat er gisterenavond gebeurd was. ‘Ik was alleen thuis. Vader en Moeder waren in de kino, en mijn broer was er ook niet. Ik zat een boek te lezen, toen ik iemand op de deur hoorde kloppen. Ik deed open en zag daar een knappe jongeman staan: het was Mridul. Hij is een kennis van mijn broer Sharat. Ik had ze een paar keer samen gezien. En eens toen ik met hem in soda-fountain zat was Mridul naar onze tafel gekomen. Sharat had ons toen aan elkaar voorgesteld. Nadien had ik hem niet meer gezien. En nu stond hij voor me, en vroeg of hij binnen mocht komen. Ik zei hem dat Sharat niet thuis was. Maar hij zei dat hij niet voor mijn broer was gekomen’. Hier hield Hema op. Ze was tot achter haar oren rood

geworden. Het kostte haar blijkbaar moeite om door te gaan. Maar Svapna nam geen genoegen met alleen een deel van het verhaal. Hema moest verder vertellen. 'Ik liet hem binnen en wees een stoel aan. Hij ging echter op de sofa zitten, en vroeg me naast hem plaats te nemen. Na enige aarzeling ging ik zo ver mogelijk van hem af zitten. Hij zei dat hij me een paar keer had gezien, en nu zonder mij niet langer kon leven. Enfin, de rest weet je al. Ik wist niet hoe ik me moest houden en wat ik moest doen, omdat ik helemaal geen ervaring in dit soort dingen heb. Maar ik ben blij dat ik juist heb gehandeld'.

Svapna omneldde haar: 'Badhai, badhai (gefeliciteerd)! Wat ben ik blij voor je'. Giechelend kneep ze Hema in haar schouder en zei: 'Ab tera roza bhi tut gaya' (nu is ook aan jouw vasten een eind gekomen). Hema gaf een kreet van pijn en probeerde haar plaaggeest te grijpen. Maar Svapna was al de deur uit om het grote nieuws aan haar vriendinnen te gaan vertellen. Ze haastte zich naar het huis van Arti, waar ze wist dat ze de meisjes zou aantreffen. Toen ze met veel drukte en hijgend als een locomotief binnenviel, stootte Bela met haar elleboog Arti aan, en Roshni en Vibha onderbraken hun gesprek. 'Jullie zitten hier maar te babbelen. De Himálaya staat in brand, en jullie weten het niet eens', wist Svapna er met moeite uit te brengen.

Deze mededeling bracht een geweldige opschudding teweeg. De meisjes begonnen door elkaar te praten en te schreeuwen. Toen Svapna een beetje op adem gekomen was, vertelde ze in geuren en kleuren, hoe Hema eindelijk in vuur en vlam was geraakt. De meisjes waren diep onder de indruk, en ze besloten Hema direct te gaan feliciteren. En zo gebeurde het ook. Hema keek verwijtend naar Svapna, maar ze moest het verhaal nogmaals vertellen. Plotseling constateerde Vibha heel nuchter: 'Je hebt ons niet gezegd wat Mridul doet'. Waarop Hema antwoordde: 'Wees maar gerust. Hij is hoofdonderwijzer op een school hier. Maar hij vertrekt over twee dagen naar Nickerie, waar hij tot hoofd van een school is benoemd'. Toen Roshni de mogelijkheid opperde, of ze Mridul ook konden zien, zei Hema snel: 'Na baba na (neen hoor); dat gaat niet. Hij zou het niet goed vinden. En buitendien ken ik hem nog nauwelijks'. En daarbij bleef het voorlopig.

De grote verandering, die zich in Hema had plaats gegrepen, was nu het onderwerp van gesprek voor de meisjes geworden. Ze waren vreselijk nieuwsgierig naar de geheimzinnige Mridul, die de oorzaak van deze verandering was. Hema had haar schroom nu afgelegd, en vertelde hun gewoon over de inhoud van de brieven die ze van Mridul ontving. Haar vriendinnen vroegen telkens naar haar 'Nikerivala' (man van Nickerie), zoals ze hem hadden gedoopt. En Hema gaf ze gedienstig en geduldig antwoord. Zelfs liet ze hun af en toe een brief zien. Op de enveloppe, die een poststempel van Nieuw-Nickerie droeg, stond met een krachtige mannenhand geschreven: Aan Mej. Hema Vidyaprakash, Malebatrumstraat 143, Paramaribo. En de brief begon met de aanhef: Meri pyari Hema (Mijn liefste Hema).

Zo leefden de vriendinnen van Hema intens mee met de wederwaardigheden van haar afwezige vriend. Maar op een dag, toen Svapna haar vroeg, hoe het met haar Nikerivala ging, zei Hema niets en liep weg. Svapna kon haar nog juist bij de schouder grijpen. 'Waarom vlucht je weg? Wat is er gebeurd?' Hema zei nog steeds geen woord, maar er kwam een verbeterd trek om haar mond. Toen vroeg Svapna haar, of er iets met haar Nikerivala te doen was. 'Hoe gaat het met hem?'. Hema haalde onverschillig haar schouders op en krulde haar lip. Op minachtende toon zei ze: 'Jahannum men jae Nikerivala (laat de Nikerivala naar de hel lopen). Ik wil niets

met hem te maken hebben'. En ze liep weg. Svapna keek haar hoofdschuddend na. Toen haastte ze zich om de andere meisjes van dit nieuws op de hoogte te brengen. Geen van de vriendinnen kon er iets van begrijpen, en het lukte hun ook niet achter het ge-

beurde te komen. Hema wou er helemaal niet over praten. En hiermee eindigde voor Hema's vriendinnen een zo veelbelovend begonnen romance op teleurstellende wijze.

Voor Hema was de zaak echter niet afgedaan. Haar hart kromp ineen, als ze eraan dacht, wat toch het einde zou zijn van dit alles. Zo zoetjes aan was het haar duidelijk geworden, dat Mridul niet langer een speels product van haar verbeelding was, maar dat hij nu een levend mens van vlees en bloed was geworden. Sinds ze met het spelletje begon was ze totaal veranderd. Ze was intussen waanzinnig verliefd geraakt op Mridul, en ze voelde dat ze niet meer buiten hem kon. Ze betrapte zich erop, dat ze gedurig aan hem dacht: wat hij op dit ogenblik deed, wat hij at, hoe hij zich in Nickerie voelde, en zo meer. Ofschoon ze wist, dat Mridul niet bestond, moest ze toegeven dat ze volkomen door hem werd beheerst. En dit beangstigde haar.

Hae Bhagvan, wat was ze toch begonnen! Alleen maar om niet door haar vriendinnen uitgelachen en beklaagd te worden, had ze dit toneelstuk opgevoerd. Maar nu dreigde zij zelf het slachtoffer van haar rol te worden. In het begin verzond ze slechts brieven, die zogenaamd door Mridul aan haar waren geschreven. Deze deed ze in een enveloppe, waarop ze haar eigen naam en adres schreef, en zond ze met een begeleidend briefje aan haar vriendin in Nieuw-Nickerie. Die had niets anders te doen dan de brieven daar op de post te doen. Maar later begon Hema deze zelfgeschreven brieven ook te beantwoorden. En wat merkwaardig was: ze genoot geweldig van de inhoud van zowel brief als antwoord! Tot op een avond haar de lust bekreep, om haar antwoord aan Mridul ook werkelijk te posten. Ze nam een enveloppe en schreef: Aan de heer Mridul Jyotishprasad, Laigsingschool te Corantijnpolder, District Nickerie. Een hele tijd bleef ze met de brief in haar hand spelen. Haar verstand zei haar, dat ze bezig was iets onverstandigs te doen. Maar haar gevoel dwong haar om door te zetten. En ze bracht de brief naar het postkantoor.

In een peinzende stemming fietste ze naar huis, bedenkend dat er maar twee mogelijkheden waren. Bestond er niemand van die naam, dan zou de brief onbestelbaar zijn, en dan moest ze hem per kerende post terug krijgen, want ze was niet vergeten de naam van de afzender aan de achterkant te vermelden. Maar als er werkelijk zo iemand bestond? Dan kon één van twee dingen gebeuren: òf de man was al getrouwd, en dan liep ze groot kans een felle brief van hem of zijn vrouw te ontvangen; òf hij was ongetrouwd, en dan.... Hema voelde een rilling door haar lichaam gaan, en ze wou niet verder denken.

Enige dagen lang leefde Hema in grote spanning. Telkens verwachtte ze een brief uit Nickerie. Wat een geweldige gebeurtenis zou dat niet zijn! Zonneklaar zou daaruit blijken, dat de liefde iets eeuwigs is, dat de dood trotseert. Immers, hier zou sprake zijn van twee smachtende zielen, die reeds in een vorig leven van elkaar hielden, doch elkaar niet konden vinden. Pas in dit leven werden ze verenigd, omdat ze aldoor naar elkaar hadden verlangd. Het zou een klassiek geval zijn. Had niet Parvati gedurende zeven lange levens naar Shiva gesmacht, tot ze hem uiteindelijk vond? Wellicht zou haar liefdesverhaal dienen als stof voor een succesvolle roman, en misschien zou er ook een film van worden gemaakt. Hema gloeide van liefde voor haar afwezige minnaar.

Niets van dit al gebeurde echter. Er gingen enige dagen voorbij, zonder dat ze een brief uit Nickerie ontving, en ook kreeg ze haar eigen brief niet terug. Ze was hopeloos verliefd op Mridul, en schreef hem nu geregeld brieven die ze telkens op de post

deed, ook al kreeg ze nimmer antwoord. Ze stond voor een raadsel, maar ging onvermoeid door met schrijven. De kwestie begon erg pijnlijk te worden, en Hema zag heel

goed in dat ze dom handelde. Haar vreemde gedrag had reeds de aandacht van haar moeder getrokken, en die begon zich al zorgen te maken over haar gezondheid. Soms wou Hema zich van deze smartelijke geschiedenis losmaken. En ze werd kwaad op zichzelf, dat ze het niet al had gedaan. Ze had in zo'n gemoedstoestand verkeerd, toen ze Swapna zei dat die hele Nikerivala haar gestolen kon worden.

Maar haar goede voornemens liepen op niets uit. Ze kreeg het gevoel, dat ze Mridul ontrouw zou worden, als ze een streep onder haar verleden trok. Mridul was voor haar niet langer een fictie, doch een realiteit die haar wezen geheel in beslag nam. Het beeld dat ze zich van hem had geschapen, was al lang beziel geraakt. En Hema huiverde ervoor om dit tot leven gekomen beeld te vernietigen. Ze kon er maar niet toe komen de correspondentie te staken. Wel legde ze zich een beperking op: ze schreef nu iets minder frequent. Maar haar brieven werden inniger en ontroender. Een compensatie voor vermindering van hun aantal?

Op een avond zat Hema in haar kamer weer zo'n liefdesbrief aan Mridul te schrijven, toen Sharat haar kwam zeggen, dat iemand haar wilde spreken. 'Wie is het?' vroeg ze. 'Ik ken hem niet', antwoordde haar broer, 'maar hij zegt dat hij je kent'. En terwijl hij Hema een kloep op haar schouder gaf, voegde hij er nog ondeugend aan toe: 'Acchha, zo staan dus de zaken. Je hebt me nooit iets verteld. Wees niet bang, ik laat jullie alleen hoor!' Hema liet een verontwaardigd 'dhat' horen en probeerde hem te grijpen, maar Sharat was al in zijn kamer gevlucht. Gauw maakte Hema zich toonbaar. Wie kon het zijn? Sharat had gezegd dat het een man was. Wat wilde hij van haar hebben? Kon het iemand zijn, die hier kwam in verband met het straatongeluk van gisteren, waar ze ook bij betrokken was? Hema had veel lust om weg te blijven. Ze vermande zich echter, en met kloppend hart ging ze naar de voorzaal.

Toen ze binnentrad, stond de bezoeker op en deed enige stappen in haar richting, terwijl hij met gevouwen handen 'Namaste Hema' zei. Bij het horen van haar naam verstijfde Hema even. Werktuigelijk bracht ze haar handen bij elkaar en groette hem alleen met 'Namaste' terug. Hoe kwam hij aan haar naam? Kende hij haar werkelijk? Nu leek het Hema, alsof ook zij hem kende. Was het heus? Ze kon haar ogen niet geloven. Haar adem stokte en haar ogen puilden uit hun kassen. Plotseling voer een rilling door haar leden en de hele kamer begon te draaien. De bezoeker had zijn mond open gedaan, en Hema hoorde hem zeggen: 'Meri pyari Hema, hier staat jouw Mridul voor je. Ik heb al je brieven ontvangen, hoewel ze naar de Laingsingschool werden gezonden. Maar ik heb ze niet beantwoord, omdat ik er eerst zeker van wou zijn, dat het geen grap was. Vandaag is de vakantie begonnen, en ik ben direct hierheen gevlogen. Nu zie ik dat ik de gelukkigste man van de wereld ben'.

Maar Hema had de laatste woorden niet meer gehoord. En toen Mridul met uitgestoken armen op haar toeliep, sloeg ze bewusteloos achterover tegen de vloer.

w. nods

Vergeten te praten
 De ogen sluiten
 buiten in de
 zon
 laten denken
 hoe het kon
 Stil
 Het ruisen
 van de bomen
 zachtjes dromen
 in de lome
 middagzon

Nadert met rasse schreden
 oorlog weer
 De monstreuze beer
 De luis van kamp
 van ramp van
 kramp van honger
 Worden wij jonger
 of ouder
 warmer of kouder
 om- of opgebracht
 of komt er
 vrede onverwacht
 Ik zeg het zacht
 voordat de
 laatste lacht...

Tijd groet niet
 niet dagelijks
 bij vertrek
 of aankomst
 Tijd komt en
 gaat noch
 heen noch terug

bhai**nivedan
(verzoek)**

Broeder,
als ik ben gestorven,
wilt ge dan mijn moeder troosten?

Broeder,
als ik ben gestorven,
wilt ge dan
mijn lichaam bergen?

Weet Broeder weet....
dat ik zonder kreet
heb aanvaard dit bittere leven,
dat ik zonder zucht
ook sterven zal.

Broeder,
als ik ben gestorven,
wilt ge dan mijn moeder troosten?

**jivan-sagar
(levenszee)**

Het leven is een onzichtb're zee
met vele duistere stromen,
waarop ons leven, als een wrak,
vaak weerloos ligt te drijven.

khali pyala
(een leeg glas)

Ik ben een glas - leeg -
 dat staat te wachten
 op een tafel,
 in een onbewoond vertrek.
 Ik heb geen verlangen,
 maar ben tevreden,
 als ik ooit
 iemand laven mag.

kaun jane
(wie weet)

Misschien ben ik een zucht,
 stil in een mens;
 een zaad, verborgen in een vrucht,
 een beeld in marmer,
 vuur in steen,
 kracht in hout,
 zanger in een kind,
 dichter in een mens....
 Misschien.

drirh
(vastberaden)

Ik zal geen meter wijken
 noch enig woord verspelen,
 geen troost aanvaarden
 noch smeken om een gunst.
 Ik vrees geen God
 noch Dood
 maar leef
 In het AL, dat één is,
 trots zijn vormen veel.

avara hun
(ik ben een zwerver)

Is dit geluk:
 een onderkomen,
 een woonvertrek,
 een vrouw,
 die lacht en zorgt,
 een bed,
 waarop men 's avonds weent?
 Mij geen geluk:
 ik ben een zwerver,
 met vreemde krachten,
 onzichtb're machten
 om mij heen.

pichhar gaya
(achtergelaten)

Ik ben te laat,
De wind die mij dragen moet,
nadert reeds de kim.
Nog trilt het water van de oceaan,
Zilte hangt aan mijn lippen.
Mijn tong is droog en stijf.
Ik hijg en snak naar adem.
Mijn bruin gelaat verbleekt
van angst, gemengd met verdriet.
De wind versterft ginds in de verte,
wordt één met kim en water.
Ik sta en staar.... ween....
Ik ben te laat.

yahan se dur
(ver van hier)

Ginds, ver van hier,
bloeien de amandelbomen
met hun brede bladeren.
Daar heb ik veel verloren,
wat ik nimmer
hervinden zal.

kawina**gestrande liefde**

Zijn liefde voor mij
 Werd aan flarden gescheurd,
 Sinds het gebeurde
 Dat ik niet tijdig gaf
 Wat hij vroeg.
 Het was nog geen oogsttijd,
 Toch wilde hij plukken
 de boomrijpe vruchten
 Van mijn genegenheid
 Hij heeft spijt
 En ik lijd.
 Maar hij plukte
 Van andere bomen
 Ik haat hem!
 Want hij laat mij.
 Houden wij nog van elkaar
 Op een afstand?

onvruchtbaarheid

Een stervend verlangen
 Sluimert er
 In mijn verdorde schoot,
 De hoop op kroost
 Voor oudertroost
 Wordt levend gedood.
 En schijnvruchten hangen
 Dicht in de buurt
 Van mijn stervend hart
 Te drogen.
 En zij kiemen niet
 Ach het kind van mijn dromen,
 Dat nimmer zal komen!

man mit' man

No wan s'ma
 Di ben prefoeroe
 F'taig' en bigi taki
 En den no ben
 Sabi na joeroe
 Di a ab' prisiri f' naki
 Sopi ben go
 Na en ede
 A ar' en langa wipi
 Ala srafoe
 Now ben frede
 Ala man tan pi.
 Ma di na moro tranga
 wan f'den
 Jere wan oema bari,
 A drai en loekoe
 San de psa,
 Ma na oema ben
 dede k'ba!
 Dan wan f'den
 Obia f' Afrika
 Dat' bari na en ede,
 A tak' na marki
 Foeroe k'ba,
 Didibri mi no frede
 Oi oi a no noti,
 Na' doe fa jawa,
 No mek' drai drai,
 wasi go!
 Na skop' d'a saka
 Mindri' en ede
 Meki a broko saka
 Dri dé na baka
 En sref' dede,
 So man ben miti man.

angribere

Nowtoe d'a mi doro ba,
 Kré nanga soktoe
 Neti nanga dé
 Sari foer mi ati ba.
 Ke, mi Gado
 San de psa,
 Ef wan sma
 No man foe geme
 Ati moesoe f'priti.
 Tenti jari mi 'ma waktu
 Fos' a meki mi
 Noja m' de en fosi p'kin
 En mi ben tap' en bere.
 Na f' dat ede
 m' de na lo
 oe tapoe-bere-oema
 Wan kodo p'kin
 Di gado len' en
 Dat, na mi, ai ba.
 Wan kodo wan
 M' no man foe meki,
 Dat na mi, ai ba!
 Dis' moro mofo,
 Now mi oso
 Sa dede, nanga mi.
 A ebi f' tjari
 Mi no ben sabi,
 'Ma ben meki mi
 Foe dede nanga angribere
 Ai baja!
 M'a ebi ba!

owroejar-neti

Na jari de f' sroit
 Na wi baka,
 Wan njoen wan
 Tnap na wi fesi,
 Wi de fri,
 Wi de tra sma
 Lek den fri wan
 F'heri Sranan.
 San ben psa
 Dat wi ben
 Si kaba
 San de f'kon
 Wi no sabi.
 Ke, wi Masra
 Tiri èn tjar wi
 Abra Soela
 Foe srafoe-liba,
 En abra plana
 Foe strafmanse.
 Gi wi krakti

En brok' a makti
F' ala edeman
Foe wi
Ala graniwan foe wi
Di ben komoto f' Afrika,
Oen dede, den pran'oen
N'in Sranan-doti
Oen no sa kon
Foe jepi wi?
Langa ten
Oen kettin koti,
ma wi poti-wan
W'e soktoe langa
n'ondro den dreba
Di wi e kari masra
Oten oen sa sori den
wan finga
Mek' den prakseri
Dat' na wan njoen jari
Sa kenki oen blaka boeba.
Gado sor' den
nofo kaba
Dat' srafoe-broedoe
Red' a srefi
Lek' a di foe den
Ma tokoe
Den no wani kaba!

m. marius

Die heden droomde
 Een grote droom
 Die zit reeds morgen
 In ash and foam

Zo zit de wereld in mekaar
 Van onderen leeg
 Van boven open.

De tederheid van het gebaar
 In zichzelf besloten,
 Den ogen glinstering
 Geheimnisvolle taal.

Vanzelfse zinnelijkheid
 Van lippen half geloken
 En niet bedoelde band
 Van zo terloops beroerd.

Zij brengen ons tezaam
 Om ons dan weer te scheiden
 Als schonken zij ons vuur
 En hielden gloed terug

Ja, zelfs wanneer gebaar
 En ogen-glinstering
 Honger en druk van het lijf
 Bewust zijn en gewild

Blijven wij vreemdelingen
 Voor God en voor elkaar.

Gij zijt een droom, een verre droom
 Nooit komt gij dichterbij
 Van mij gaat uit een koele stroom
 Gedachten naar Uw zij

Ik wil U denken duizendmaal
 Steeds weer ontglipt gij mij
 Uw beeld is als een oud verhaal
 Ongrijpbaar, vaag.... voorbij.

Onbezorgd
 Ten leven hangend
 Tot offers bereid
 Ben ik verzonken
 In poel-diepe dronken-
 schap.....
 Zekerheid.

Aan niemand bescheid
 gevend
 geen willen
 gewend
 beloop ik de straten
 waar ieder langs rent.

Meisjes zitten voor hun huizen
 Gezichtjes spits als schuwe muizen
 Dromend van wat komen moet
 De nu nog stille stem van het bloed.

Voor hen heen dreunt af en aan
 't modern verkeer langs grijze baan
 Achter hen in 't bouwvallig krot
 Krijst ene stem: ik sla je rot.

Meisjes voor je grauwe huisjes
 Met gezichtjes als van muisjes
 Wat is dat toch voor bot verdriet
 Dat je rillen doet als riet?

j.h. adhin

beginnend surinaams-hindostaanse literatuur

De letterkunde is de spiegel van het leven van een volk; immers, de literatuur ontbloeit steeds aan het leven zelf. Deze uitspraak zal ook voor Suriname moeten gelden, maar hier doet zich een merkwaardigheid voor. De schaarse Surinaamse literatuur, die in de laatste jaren is ontstaan, is vooralsnog geen getrouwe weerspiegeling van het veelvormige en veelkleurige Surinaamse leven, daar ze grotendeels op slechts één van de bevolkingsgroepen betrekking heeft.

Intussen kan deze merkwaardigheid, sociaal-historisch gezien, wel min of meer worden verklaard. De produktie van kunst in het algemeen en van literatuur in het bijzonder is ten sterkste afhankelijk van de weerklank, die ze bij een redelijk aantal personen ondervindt. Indien er niet voldoende mensen voor kunstprodukten ontvankelijk zijn, kan de creativiteit van de kunstenaars niet tot ontplooiing geraken, omdat appreciatie en critiek achterwege blijven. In dit geval werkt het cultureel milieu remmend op de activiteit van de kunstenaar, die zich er dikwijls niet eens van bewust is, dat hij in een ander milieu misschien een kunstenaar zou zijn geworden. Populair zou men kunnen zeggen, dat zo'n maatschappij nog niet rijp is voor dergelijke cultuurvoort-brengselen.

Jarenlang heeft een soortgelijke situatie zich in Suriname voorgedaan. Pas na de tweede wereldoorlog begon de Surinaamse mens zich van zijn eigen waardigheid bewust te worden, hetgeen in politiek opzicht in de roep naar zelfstandigheid tot uiting kwam. Eerst vaag en later duidelijker begon men te beseffen, dat Surinamers geen Europeanen waren. Maar men wist niet, wat ze dan wèl waren. Het gevolg hiervan was het ontstaan van een sterk gevoel van onbehagen, dat kenmerkend is voor de laatste tijd, waarin de Surinamer op zoek is naar zichzelf.

Uiteraard brak dit pijnlijk inzicht het eerst door bij de Creolen, die een behoorlijk aantal ontwikkelden in hun gelederen telden. Een deel hiervan zag de grote waarde van een eigen Surinaamse literatuur in, en alzo konden literaire produkten een kans krijgen om door een redelijk aantal mensen geapprecieerd te worden. Vandaar dan ook, dat enkele dichters en schrijvers al zoekend en tastend trachtten te geraken tot het tot uitdrukking brengen van wat er in de Creoolse Surinamer leefde. De taal, waarvan zij zich bedienden, was het Surinaams-Creools (Sranan-tongo) of het Nederlands, dat een min of meer Creoolse sfeer ademde.

Door deze omstandigheid diende de Surinaamse literatuur zich het allereerst in haar Creoolse aspect aan. En ook nu is dit aspect dominerend. Het is om deze reden, dat eerder werd geconstateerd, dat vooralsnog de Surinaamse letterkunde niet een spiegel van de multi-culturele Surinaamse samenleving is. Zo is van een Surinaams-Javaanse literatuur geen spoor te bekennen, en van een Surinaams-Hindostaanse literatuur valt slechts een aarzelend begin op te merken.

Voor een goed begrip van de Hindostaanse culturele situatie in Suriname is het noodzakelijk te bedenken, dat het allergrootste deel van de Hindostaanse immigranten, die zich blijvend in Suriname vestigden, van het Indische platteland afkomstig was. Aldus werd door de Hindostanen een plattelands cultuurpatroon naar Suriname meegebracht. Ondanks de eerbiedwaardige traditie van geschreven Indische literatuur

nam deze bij de Hindostanen nauwelijks een plaats van enige betekenis in. Dit is gemakkelijk te begrijpen, wanneer men voor ogen houdt, dat het merendeel der gearriveerde Hindostanen analfabeet was, niet alleen in het Nederlands, maar ook in het Hindostaans.

Het spreekt vanzelf, dat in het begin het culturele leven van de Hindostanen, die toen nog vreemdelingen in Suriname waren, helemaal Indisch was. Zelfs al zou er toen geschreven literatuur zijn geproduceerd, dan zou deze helemaal Indisch en niet Surinaams zijn. Waarschijnlijk was er in die tijd slechts 'orale' literatuur, hoofdzakelijk bestaande in liederen en toneelstukken, welke men met de naam 'folkloristisch' kan bestempe-

len. Veelvuldig werd er volkstoneel opgevoerd, waarbij de tekst gezongen werd. Heel bekend is de ‘Ramlila’ (het verhaal van de goddelijke Ram, dat aan het epos ‘Ramayan’ is ontleend), welke ook nu nog in de open lucht wordt opgevoerd.

Toen na tientallen jaren van vestiging de Hindostanen niet langer vreemdelingen waren, omdat ze in Suriname waren geboren en niet meer aan terugkeer naar India dachten, ontstond langzamerhand een groep, die in meerdere of mindere mate Nederlands onderwijs had genoten. Maar noch hun kennis van het Hindostaans, noch die van het Nederlands was groot genoeg om tot werkelijk literaire activiteiten te kunnen prikkelen. Onderwijs en ontwikkeling in het Nederlands werden toen uitsluitend beschouwd als een middel om zich vooruit te werken, naar een hogere sociale status toe. Ook in deze periode kwam er nauwelijks verandering in de bestaande literaire situatie. Nog steeds werden Indische toneelstukken als ‘Pahlad Sangit’ en ‘Indra Sabha’ opgevoerd. Weliswaar werden af en toe liederen gemaakt, die op Suriname betrekking hadden, maar hun peil was niet bijster hoog, en hun vorm was traditioneel-Indisch. Intussen kwamen de Hindostanen via de school hoe langer hoe meer in aanraking met het Nederlands, en het aantal ontwikkelden in hun gelederen begon gestadig toe te nemen. Maar ondanks deze vooruitgang kan er toch niet van een schepping van Surinaams-Hindostaanse literatuur worden gesproken. Ofschoon de toneelstukken en liederen, die thans opgeld deden, soms wel in Suriname waren gemaakt, verschilden ze niet veel van de vroegere. Hoogstens kon het onderwerp Surinaams zijn, maar vorm en sfeer bleven Indisch. Onder invloed van de Indische films, die hun intrede hadden gedaan, werden wel liederen gedicht, maar deze kunnen gevoegelijk buiten beschouwing worden gelaten.

Het is wel typerend, dat in deze periode de grootste literaire activiteit werd ontwikkeld door een Hindostaan, die nog als contractant (nummer 452/Aa) uit India naar Suriname was gekomen. Vanwege zijn verdiensten op literair gebied werd aan deze eerbiedwaardige heer Rahman Khan op 21 april 1951 de gouden eremedalje, verbonden aan de Orde van Oranje Nassau, uitgereikt. Hoewel hij nogal wat gelegenheidsverzen heeft geschreven, hebben slechts twee bundeltjes het licht gezien: ‘Doha Shikshavali’ (1953) en ‘Gyan Prakash’ of ‘Shikshaprad Dohe Kundaliyan’ (1954), welke beide in het Devanagari-schrift zijn geschreven en door bemiddeling van een uitgeverij in India (Dehati Pustak Bhandar, Delhi) zijn gepubliceerd.

Kenmerkend voor deze verzen is, dat ze qua vorm en expressie geheel tot een bepaald genre van traditionele Indische volksliteratuur gerekend kunnen worden, ook al gaan ze dikwijls over Surinaamse gebeurtenissen en toestanden en ook al wordt er de overstromingsramp in Nederland behandeld. Gelijk reeds in de titels tot uitdrukking komt, is de inhoud sterk moraliserend en didactisch (‘gyan’ betekent ‘kennis’, en ‘shikshaprad’ betekent ‘leerrijk’), en wordt veelvuldig gebruik gemaakt van ‘doha’s’ en ‘kundaliya’s’: diverse vormen van strofen, die aan strikte eisen van metrum, ritme en rijm moeten voldoen.

Behalve deze traditionele vormgebondenheid valt nog op de vèrgaande gekunsteldheid van de verzen, waardoor deze veel van de Nederlandse rederijkerspoëzie uit de Middeleeuwen weg hebben. Ter illustratie van deze gekunsteldheid moge hier een voorbeeld worden ontleend aan de ‘Doha Shikshavali’, waarin een vers voorkomt, dat de komst van de Hindostanen in Suriname tot thema heeft, en dat met de volgende doha begint:

gun vasar sidhi avani ki varsh isvi jan
mas shastra tithi tatva ko yahan ayo jalyan

Letterlijk vertaald krijgen wij ongeveer:

eigenschappen, dagen, verworvenheden, aarde, weet dat dit het jaar is
volgens de christelijke jaartelling
de maand denkstelsels, de datum elementen, toen kwam het schip hier
aan.

Wanneer de doha gewoon wordt gelezen, is er werkelijk geen touw aan vast te knopen. Het geheel lijkt op een in code geschreven geheime boodschap, waarvan de verborgen bedoeling pas achterhaald kan worden, als men de sleutel kent. En de sleutel hier is, dat de verschillende woorden cijfers voorstellen, die naast elkaar geschreven moeten worden, om jaar, maand en datum van de aankomst van de Hindostanen in Suriname te vinden.

Het woord 'gun' (eigenschappen) staat voor 3, omdat volgens de Hindoe-filosofie er drie oereigenschappen zijn; 'vasar' (dagen) stelt 7 voor, want een week heeft zeven dagen; 'siddhi' (verworvenheid) staat voor 8, om-

dat de yoga-leer acht paranormale verworvenheden kent; ‘avani’ (aarde) stelt 1 voor, omdat er één aarde is. Van achteren naar voren geschreven krijgt men nu 1873, het jaar waarin de eerste Hindostaanse immigranten uit India arriveerden. Dit is het jaar volgens de Christelijke jaartelling, en niet volgens de Vikram- of Shak-jaartelling, welke in Indische geschriften zeer gebruikelijk zijn.

De tweede versregel geeft ons de maand en de datum van aankomst: ‘shastra’ (denkstelsels) staat voor 6, omdat men traditioneel zes Indische denkstelsels kent; en ‘tattva’ (elementen) stelt 5 voor, omdat de Indische filosofie vijf elementen onderscheidt, waaruit het zichtbare heelal is opgebouwd. Wij weten nu, dat het van de zesde maand de vijfde dag is geweest. Alzo vertelt de doha ons op verborgen wijze, dat op 5 juni 1873 de eerste Hindostaanse immigranten per schip naar Suriname werden gebracht.....

Verwonderlijk blijft het, dat er in deze tijd geen werkelijke literatuur werd geproduceerd, hoewel er toch een voldoende aantal Hindostanen zich tot een redelijk niveau had ontwikkeld. Wel dient men te bedenken, dat het tot een bepaald peil genoten hebben van onderwijs op zichzelf nog geenszins behoeft te betekenen, dat nu ook aan de voorwaarde van creatie en appreciatie van literatuur is voldaan. Het is dan ook pas in de laatste jaren, dat onder de Hindostaanse intellectuelen is gaan ontstaan, wat met een groot woord ‘normencrisis’ genoemd zou kunnen worden. Ze zijn er zich van bewust geworden, dat de overgeleverde waarden en normen van het plattelandsse cultuurpatroon niet langer voldoen, doch dat er nieuwe voor in de plaats dienen te komen. Deze ontstellende bewustwording heeft onherroepelijk geleid tot een zich afvragen, wat men eigenlijk is en hoe men zijn culturele plaats in Suriname zal kunnen vinden, zonder dat het waardevolste uit de meegebrachte traditie opgeofferd behoeft te worden. Dit proces is bezig zich thans te voltrekken, en hierdoor is de stoot gegeven tot het scheppen van werkelijke Surinaams-Hindostaanse literatuur.

Het is nog maar een aarzelend begin, en er zijn slechts enkele dichters en schrijvers bekend - Shrinivasi, Bhai en Sad Darshi - die trachten te komen tot een eigen wijze van expressie: Surinaams en toch Hindostaans. Hoewel de tot nu toe gepubliceerde literatuur erg schaars is, vertoont deze toch een aantal kenmerken, die de moeite waard zijn eens nader te bekijken.

Wat het eerst opvalt is, dat de gebruikte taal overwegend het Nederlands is en in slechts heel enkele gevallen het Hindostaans. Dit is in overeenstemming met de eerder gesignaleerde ontwikkelingsgang der Hindostanen in Suriname. Het is namelijk in het Nederlands, dat ze op literair niveau hebben leren denken en voelen, en wanneer ze iets te zeggen hebben, dan zal het vanzelfsprekend ook in die taal geschieden. Maar juist doordat ze zich van het Nederlands bedienen, worden ze op de duur zich pijnlijk bewust van de discrepantie tussen het peil van het Nederlands en dat van het Hindostaans. Dan ontwaakt in hen de drang om het Hindostaans beter te leren kennen, en gaan ze zich erop toeleggen om ook hun moedertaal literair te kunnen hanteren. Vandaar dat de eerste (en vooralsnog de meeste) produkten in het Nederlands zijn, en pas later er enkele Hindostaanse bijkomen. Maar al wordt het Nederlands als taal gebruikt, de sfeer is meestal wel Surinaams-Hindostaans, ook al omdat hier en daar typisch Hindostaanse woorden en beelden worden gebezigd.

Als tweede kenmerk kan worden genoemd, dat de reeds voortgebrachte literatuur vrijwel uitsluitend poëzie is, met slechts heel weinig proza. Dit moge wonderlijk

lijken, zo vreemd is het toch niet. Want al wordt in het dagelijks leven de taal hoofdzakelijk in proza-vorm gebruikt, het schrijven van literair proza is daarom echter nog niet gemakkelijk. Terwijl bij poëzie met een aantal korte zinnestels - geladen met gedachten of gevoelens - kan worden volstaan, moet bij goed proza een psychologisch verantwoorde tekening van de in roman of kort-verhaal optredende karakters worden gegeven. En dit laatste schijnt vooralsnog niet bereikbaar te zijn voor de jonge Hindostaanse auteurs. Er zijn er dan ook slechts een paar korte verhalen gepubliceerd, en nog geen enkele roman of novelle.

De derde in het oog springende bijzonderheid is, dat er uitsluitend onder pseudoniemen wordt geschreven, wat trouwens heel goed te begrijpen is. In zo'n kleine gemeenschap als die van Suriname, waar haast iedereen iedereen kent, is het niet bijster aanlokkelijk om onder zijn eigen naam te publiceren. Hoogstwaarschijnlijk wordt alzo gehandeld, omdat men beducht is voor kritiek op de literaire kwaliteiten van het geproduceerde,

maar soms ook omdat men in verband met zijn sociale positie niet graag openlijk bekend wil worden.

Het is wel opvallend, dat de pseudoniemen Hindostaanse woorden zijn, die soms een treffende betekenis hebben. Zo betekent 'Shrinivasi' letterlijk ongeveer 'de edele bewoner', maar tegelijk is het woord een afkorting van 'Shrinam-nivasi', wat 'bewoner van Suriname' betekent (Suriname is in het Hindostaans namelijk 'Sarnam' of 'Shrinam'), en dat is erg toepasselijk, omdat hij Suriname in allerlei toonaarden tracht te bezingen. Het pseudoniem 'Bhai' (broeder) is ook goed gekozen, want bij hem staat de beleving van de eenheid en de broederschap van de mensen op de voorgrond. En 'Sad Darshi' (letterlijk 'de echte toeschouwer') tracht - zonder zijn eigen visie naar voren te brengen - slechts te registreren wat er aan schoons en lelijks, goeds en kwaads in de werkelijkheid of de verbeelding van de Surinaamse Hindostanen leeft.

De meest op de voorgrond tredende dichter is Shrinivasi, die wel Surinamer van geboorte is, maar sedert jaren op de Nederlandse Antillen is gevestigd. Voor zover ons bekend debuteerde hij met zijn gedicht 'Magdalena' (in 'Vox Guyanae' van februari 1958), reeds het volgend jaar gevolgd door vijf andere gedichten (in 'Vox Guyanae' van oktober 1959). Ook heeft hij al herhaaldelijk in het Surinaamse tijdschrift 'Soela' gepubliceerd, terwijl onlangs zijn gedicht 'Sarnami Devi' (De Surinaamse Godin) is verschenen in de speciale bijlage 'Mamio' van de Zwolsche Courant (19 juni 1963), welke ter gelegenheid van de Suriname-tentoonstelling in Zwolle werd uitgegeven. Hopelijk zal binnen niet al te lange tijd zijn eerste bundel, bestaande uit zowat 40 gedichten (waaronder enkele in het Hindostaans) het licht zien. Deze bundel draagt de treffende naam van 'Anjali' (dubbel-handvol): de holte ontstaan door de beide tegen elkaar gebrachte handen, niet - zoals gewoonlijk bij een religieuze plechtigheid - om bloemen aan God te offeren, maar om ootmoedig gedichten aan Suriname aan te bieden.

Ontegengesteld is Shrinivasi een veelbelovende dichter, die vanuit Hindostaanse achtergrond op eigen wijze de Surinaamse sfeer tracht te vertolken, en daarbij van gedurfde en sprekende beelden gebruik maakt. Wanneer hij na jaren zijn geboortegrond weer bezoekt, heet zijn geliefde (Suriname) hem hartelijk welkom 'in het lente-kleed, op het gouden pad van de avond, legt ze wang tegen wang en hart tegen hart en onderwijst hem eigenhandig de les van onuitsprekelijke liefde' (in zijn-gedicht 'Svगत': welkom). Het Surinaamse oerwoud beschrijft hij als 'de sinistere kop van de tarantoela' en de machtige Surinaamse rivieren als 'waterige grijparmen die ons omklemmen' (in zijn gedicht 'Suriname'). En in zijn 'Kavi aur Shabd' (dichter en woord) denkt hij na over de relatie tussen beide en tracht hij deze betrekking weer te geven door ze met bewoner en land, spreker en mond, ploeger en ploeg te vergelijken.

Bij ons weten heeft Shrinivasi alleen gedichten geschreven; het enige stukje proza dat ons bekend is ('Sint Annabaai') is eigenlijk geen proza, doch een poëtische beschrijving van het prachtige water, dat hij tot de nimf Surujkali (zonneknop) heeft verpersoonlijkt. De meeste van zijn gedichten zijn in het Nederlands, dat hij op een soepele en veelzeggende wijze weet te hanteren in rijmloze verzen. Slechts enkele gedichten zijn in het Hindostaans, en hierin leeft hij zijn liefde tot zijn geboortegrond uit. Soms ziet hij Suriname als een godin (devi), die ons allen (en in het bijzonder

de dichter) liefheeft en beschermt, maar ook gebruikt hij deze benaming voor de Hindostaanse vrouw, die - afkomstig uit India - onopvallend een belangrijke rol in het Surinaamse leven speelt. In zijn 'Sarnami Devi' (de Surinaamse Godin) laat hij zich zeer lovend uit over de 'lotus der lotussen':

Gij onbevleete Indische bloemknop
Met schoonheid en bekoorlijkheid
de bloementuin van Suriname
op zeldzame wijze thans vullend met Uw lach

En hij rekt erop, dat zij de Savitri van Suriname zal worden (Savitri, de echtgenote van Satyavan, is in de Indische literatuur het toonbeeld van de ideale vrouw, die door haar standvastigheid zelfs de dood overwon). Een dichterlijke interpretatie van de 90-jarige verjaardag van de Hindostaanse immigratie in Suriname (5 juni 1963) geeft hij in zijn 'Jaypatr' (zegebrief), waarin hij de trommen laat roffelen ten teken, dat er iets heel bijzonders gaande is: 'overal is het groot feest' en 'Suriname is een blijde golving', omdat 'de grootste ontmoeting van negentig jaar hier plaats heeft'. Op deze dag is 'het hart vol vreugde, het oog vol van de lente', want 'al schaterlachend is de "Lalla Rookh" glimlach aan

het openbloeien' ('Lalla Rookh', wat 'Tulpenwangige' betekent, is het zeilschip dat de eerste Hindostaanse immigranten op 5 juni 1873-naar Suriname bracht). En van ganser harte nodigt hij allen uit om, tezamen met de roffelende damru en nagara, uit te roepen, dat 'wij allen Surinamers, nobele onderdanen en edele bewoners' zijn.

Geheel anders is het gesteld met Bhai, die aarzelend poogt zijn stemmingen weer te geven in blanke verzen. Het zijn eigenlijk geen gedichten, doch meer in enkele regels gevangen gedachte-flitsen. Tot nu toe heeft hij alleen in het Nederlands geschreven, maar wel gebruikt hij hier en daar een enkel Hindostaans woord, en zijn opschriften zijn onveranderlijk in het Hindostaans. Hij debuteerde in 1962 met een achttal gedichten (in Soela-2) en daarna zijn er nog enkele verschenen (in Soela-4/5). Verblijvend in Nederland is Bhai's hart vol van ongestild verlangen, ja zelfs heimwee naar Suriname, waar zijn ouders wonen. Zegt hij niet, dat hij 'niets meer zou willen wensen, dan te mogen toeven op een dam, tussen twee wateren tussen twee rijstvelden in'? En toch heeft hij zich verzoend met het lot, dat hem gescheiden heeft van het land, 'waar de amandel-bomen bloeien, met hun brede bladeren, en waar hij veel verloren heeft, dat hij nimmer hervinden zal'.

Opvallend bij Bhai is zijn weemoedig verlangen naar iets onbereikbaars en de pessimistische grondtoon in zijn gedichten. Hij ziet het leven als 'een onzichtbare zee met vele duistere stromen, waarop ons leven, als een wrak, vaak weerloos ligt te drijven', en hij voelt zich achtergelaten, want 'de wind die mij dragen moet, nadert reeds de kim'. Maar toch beschouwt hij zichzelf allesbehalve als overbodig, hij vergelijkt zich met een leeg glas (khali pyala), dat in een onbewoond vertrek wacht tot hij iemand laven mag. Nog sterker komt dit uit in 'Kaun Jane' (wie weet), waarin hij hoopt dat hij misschien 'een zaad in de vrucht, een beeld in marmer, vuur in steen, kracht in hout, zanger in een kind, dichter in een mens' is. En van vertrouwen getuigt zijn 'Chiriyā aur Naiyā' (vogel en schip), waarin hij zichzelf vergelijkt met een nietig vogeltje op een dunne twijg, dat door de wind flink heen en weer wordt geschommeld, maar dat nooit zal vallen, omdat het vleugels heeft.

De enige tot nu toe, die zich op het gebied van proza heeft gewaagd, is Sad Darshi, van wie slechts twee korte verhalen zijn verschenen: 'De Feestdag' (in Soela-3) en 'Haar afwezige Vriend' (in Soela-4/5), beide in het Nederlands, hoewel Hindostaanse woorden en uitdrukkingen nogal vaak worden gebruikt. Het is wel opmerkelijk, dat - ondanks het feit, dat beide verhalen onmiskenbaar in Suriname spelen - er nergens enige schildering van het natuurlijke milieu wordt gegeven: Sad Darshi bepaalt zich strikt tot het verwoorden van gedachten en stemmingen van de hoofdpersonen en verwaarloost al het andere dat het verhaal aan waarde had kunnen doen winnen.

Het thema van 'De Feestdag' is wel erg afgezaagd en heeft niets typisch Surinaams-Hindostaans, maar daar de verteltrant niet onaardig is - soms wel wat wijdlopig - ademt het verhaal toch een Hindostaanse sfeer. Ietwat frisser doet 'Haar afwezige Vriend' aan, waarvan het verhaal ook wat minder is uitgesponnen. Beter dan in het eerste verhaal komt hier het Hindostaanse denk- en gevoelsleven tot uiting, zoals in de passage waar Hema's gedachten over de onvergankelijkheid van de liefde worden weergegeven: 'Hier zou sprake zijn van twee smachtende zielen, die reeds in een vorig leven van elkaar hielden, doch elkaar niet konden vinden. Pas in dit leven werden ze verenigd, omdat ze aldoor naar elkaar hadden verlangd..... Had niet

Parvati gedurende zeven lange levens naar Shiva gesmacht, tot ze hem uiteindelijk vond?’

Inderdaad, hoewel erg aarzelend, is hier Surinaams-Hindostaanse literatuur bezig te ontstaan, zoals onze vluchtige expositie wel enigszins duidelijk zal hebben gemaakt. Het heeft niet in onze bedoeling gelegen om literaire critiek te leveren, doch slechts het verschijnsel van een beginnend Surinaams-Hindostaanse literatuur te signaleren, zonder een wetenschappelijk verantwoorde analyse ervan te geven. Het begin is zeker hoopgevend, en verwacht mag dan ook worden, dat de literaire produkten gestadig in aantal en soort, kwaliteit en kracht mogen toenemen, opdat er vanuit het Hindostaanse levensgevoel mede vorm en inhoud wordt gegeven aan een zich ontwikkelende Surinaamse literatuur, als een eigen bijdrage tot verrijking en verdieping van een specifieke Surinaamse cultuur in statu nascendi.

[soela 6/7]

john ferdinand de motorfiets

Met het stralende gelaat van iemand, die zonet telegrafisch heeft vernomen dat zijn suikeroompje het hoekje is omgegaan, stapte Rudie Kruif de leeszaal van de ATVA binnen, keek om zich heen, zag ons zitten, stevende op ons af, trok met veel misbaar een stoel bij en zeeg neer.

De ATVA was een tehuis voor arbeiders waar enige studenten ad 1.40 per dag een twee bij drie kamer konden krijgen en voor één gulden een portie snert. Als gewoonlijk zaten wij de wereldpolitiek te ontrafelen en tussen de bedrijven door de vloer aan te dweilen met de dekselse Surinaamse politici. Wij waren weinig enthousiast met Rudie's entree, daar wij gewend waren aan zijn onbenullige opmerkingen die blijk gaven van grote onnozelheid in politieke vraagstukken. Hij werd altijd vergeleken met de voorzitter van één der Surinaamse politieke partijen.

‘Ben je geslaagd?’ vroegen wij hoopvol, uit vrees dat hij zich in het gesprek zou mengen. Hij trok achteloos aan zijn pijp, oogde de rook na en antwoordde plechtig. ‘Iets geweldigers, ik heb een motorfiets gekocht.’ Hij nam een spannende stilte in acht om het bericht voldoende te laten inwerken en keek ons aan als een minister van financiën, die een fikse belastingverlaging heeft aangekondigd. Applaus bleef echter uit. Geen kreten van bewondering, verwondering of opgetogenheid ontsnapten onze lippen. Slechts een onverschillig ‘Zo?’. Hij was diep teleurgesteld. En hij had er zo op gerekend in onze achting te zullen stijgen. ‘Een pracht van een ding is het. Een koopje voor slechts 250 pop’. probeerde hij enthousiast. ‘Je kan me meer vertellen met je koopjes’ vond Wilfred sceptisch. ‘Wanneer leer je nou eindelijk, dat als Hollanders een argeloze neger kunnen plukken zij het niet zullen laten?’ Rudie was diep gekrenkt. Hoe durft men twifelen aan zijn zaken-feeling? ‘Maar ik zeg je toch dat dit een koopje is’, riep hij verontwaardigd uit. ‘Die kerel wou er zelfs 1000 ballen voor hebben. Toen ik in de gaten kreeg dat hij in geldnoot zat heb ik de koelie-greep op hem toegepast’.

‘Koelie-grepen kan je alleen toepassen op stomme blakka-mans, maar hebben op Hollanders geen effect’, viel Wilfred hem in de rede. Met veel aandrang begon

Rudie te pleiten om zijn karretje te gaan bezichtigen. Om hem een plezier te doen volgden wij hem naar de kelder van de AVTA, die als fietsenstalling dienst deed. Daar stond de motorfiets. Geheel authentiek. Op het eerste oog een pracht ding, kennelijk opgepoetst door een pantoffelheid die van zijn vrouw op zijn donder had gehad en zich op iets had willen wreken. ‘Vinden jullie het geen pracht beest’, vroeg Rudie geanimeerd, onderwijl zijn bezit met welgevallen hier en daar bekloppend. ‘Die kerel zou hem nooit van de hand hebben gedaan als hij geen auto had aangeschaft’.

‘Hoezo’ vroeg Wilfred geringschattend naar de motor kijkend. ‘Je zei daarstraks, dat hij in geldnoot zat. Nu horen wij weer iets anders. Zal ik je iets vertellen mijn waarde’, vervolgde hij ‘je bent er lelijk ingetrapt. Dit karretje is reeds sinds de eerste wereldoorlog met pensioen’.

‘Doet hij het’ kwam een ander tussenbeide.

‘Natuurlijk doet hij het’, antwoordde Rudie verontwaardigd zonder op de ironische opmerkingen van Wilfred te reageren. ‘Probeer het zelf maar’, bood hij royaal aan, waarvoor echter niemand belangstelling had.

II

De volgende dag was een troosteloze dag, zo troosteloos als alleen Hollandse hefstdagen vermogen. De Bilt had storm met windkracht negen voorspeld en had warempel juist geraden ook. Met veel geraas joelde de wind door de bomen en liet hen zo kaal achter als de Surinaamse schatkist. Alsof dat niet genoeg was, keilde hij alles wat niet vast zat tegen de vlakke. Eenzame fietsers die de moed hadden de elementen te trotseren, traptten zich voorovergebogen op het zadel van hun fiets een breuk.

Een ijzige wind blies door de kieren naar binnen. Met sombere blikken zaten wij, met de neus tegen de ruiten gedrukt, ons aan het natuurgeweld te vergapen. Niemand dacht eraan naar college te gaan. ‘Als wij straks in Suriname terugzijn’, begon Wilfred mismoedig, ‘zal geen sterveling willen geloven welke ontberingen wij hebben moeten doorstaan om aan een rot papiertje te komen’. Wij luisterden maar half naar zijn ontboezemingen daar onze aandacht werd getrokken door een eenzame figuur, die met de kraag van zijn regenjas opgeslagen, als Frankenstein uit de nevel kwam opdoemen. Twee enorme pakketten torste de verschijning met zich mee. ‘Maar dat lijkt warempel wel op Rudie’, werd er verbaasd geroepen.

Wij haastten ons naar de voordeur, om die open te houden. ‘Rot weer’, mompelde hij verbeterd met stijve kaken.

‘Waarom ben je niet op je motor uitgegaan en wie loopt nou op zo'n onchristelijk uur buiten?’ werd gevraagd. ‘Ik ga verdomme niet op mijn arme motorfiets in zulk rotweer rijden’, vond hij. ‘En buitendien is het niet zo vroeg; het is reeds bij negenen. Ik was reeds om zes uur op. Toen ben ik Ansje gaan ophalen. Dat is waar ook’, vervolgde hij, zich plotseling iets herinnerend. ‘Sorry jongens, Ansje zit boven op me te wachten’. Hij repte zich naar de trap. Rudie bracht ons niet graag in aanraking met zijn aangebedene. Surinamers waren niet te vertrouwen vond hij. Wij waren echter machtig geïntrigeerd door de pakken die hij meedroeg en gingen dus achter

hem aan, de trap op. Hij keek verstoord om, met een gezicht van ‘wat kletsen jullie nou’, maar bij zijn kamer aangekomen verhelderde zich plotseling zijn gelaat. ‘Kom binnen, kom binnen jongens’, zei hij welwillend, de deur van zijn twee bij drie opentrappend. Ansje keek op uit het tijdschrift waarin ze had zitten snuffelen. Het gebruikelijke Hollandse type: blond haar, blauwe ogen. Een type waar sommige Surinamers wild op waren. Zo had eens één een winti gekregen, de eerste keer dat hij een dergelijk blondje in nakie zag.

Rudie gaf haar ter begroeting een kus en daar wij als gasten niet onbeleefd wilden zijn, gaven wij haar elk een kus. Rudie keek bedenkelijk bij deze interpretatie van de gastvrijheid en sprak misnoegd: ‘Niet zo wild man, het is hier geen bordeel’, en begon terstond te frunniken aan de touwen waarmede de pakketten waren vastgebonden. Na een spannend moment riep hij uit: ‘Knickers dicht, daar komt de verrassing’. Een verrukte uitroep van Ansje deed ons opkijken. Rudie hield twee zwarte leren jekkers triomphantelijk voor zich uit. Van binnen waren ze gevoerd met geelachtig bont. ‘Oh wat enig’, riep Ansje geagiteerd. ‘Is deze voor mijn?’ vroeg ze, de kleinste hoopvol beetpak-

kend. ‘Natuurlijk snoezepoes. Wat dacht je anders’, antwoordde Rudie verongelijkt. Zij viel haar aangebedene uitbundig om de hals en gaf elk van ons van de weeromstuit ook een zoen. Rudie deed alsof dit alles hem niet aanging, en trok ongeduldig aan het touw waarmee het tweede pakket was vastgebonden. Behulpzaam werd een zakmesje aangereikt. Uit het tweede pakket kwamen twee valhelmen, compleet met oorkleppen en stofbrillen tevoorschijn. Weer kreeg ieder een zoen. ‘Mag ik ze passen?’ vroeg Ansje hoopvol.

‘Een machtig idee’, werd van alle kanten enthousiast geroepen. Jekker en valhelm werden met het nodige ceremonieel aangetrokken en als een volleerde mannequin keerde zij zich om en om, teneinde bewonderd te worden. ‘Hoe staat hij?’ vroeg ze koket.

‘Beeldig’, werd er geantwoord, hoewel zij er danig toegetakeld uitzag. En als om te bewijzen hoe verrukkelijk zij wel was, kreeg ze van elk onzer weer een zoen, waarbij Wilfred een demonstratie gaf van een echte Surinaamse brasa. Waarna wij prompt de deur werden uitgetrapt:

III

Twee dagen lang zag of hoorde niemand iets van onze held. Het was zaterdag dus voor de meesten onzer: geen college. Als gewoonlijk zaten wij in de leeszaal de politieke ontwikkelingen in Suriname te becritiseren en het Statuut als waardeloos pakpapier aan flarden te scheuren, toen Rudie als een Russische straalbommen-werper kwam binnenstormen en zonder inleiding buiten adem verklaarde:

‘Nou jongens het is voor mekaar hoor’. Wij keken hem sprakeloos van verbazing aan. ‘Wat voor den drommel is voor mekaar’, sprak Wilfred. ‘Je duikt als een vervloekte NSB'er twee dagen onder en niemand ziet of hoort iets van je. Zeg op hoe gaat het met je rot motorfiets’.

‘Puik, prima, fantastisch’, luidde het antwoord. Elke dag gaan wij - Ansje en ik - toeren. Niet ver hoor. Zo naar Amstelveen, Ouderkerk en omstreken. Wij hebben reeds 175 km opzitten. En vanavond gaan wij naar Haarlem’. ‘Naar Haarlem?’ vroegen wij verwonderd. ‘Jij lijkt wel knettergek man, in zulk hondenweer. En waarom naar Haarlem?’

‘Oh, dat zal ik jullie vertellen’, zei hij weer opstaande. ‘Tante Ria is vandaag 25 jaar getrouwd. Tante Ria is Ansje's tante’ voegde hij er ter verklaring nog aan toe. ‘Een sof dat jullie niet meekunnen, maar je weet, een motorfiets kan slechts twee personen dragen’, hernam hij meewarig en hij repte zich naar de uitgang. ‘Wat voor haast heb je’, werd hem nog nageroepen. ‘Ik moet weg. Een presentje kopen’, antwoordde hij, de deur achter zich dichttrekkend. Het klonk alles wel aanlokkelijk en als Rudie dacht dat hij het feest door onze neus zou boren dan had hij nog nooit van Surinaamse boromans gehoord. Hij kwam weliswaar uit Surinaamse ouders maar was in Indonesië geboren.

‘Wij moeten in de gauwigheid wat zien te versieren’, meende Wilfred met overtuiging. ‘Maar hoe?’. Eén onzer had verkering met een griet die een auto bezat. De auto was speciaal aangeschaft om onze bruine Don Juan te vertederen. Wilfred

bezat een internationaal rijbewijs dat nog niet was vervallen zodat de zaak dik in orde was.

IV

Rudie stond compleet met leren jekker en valhelm langs de leestafel te ijsberen, toen wij om zes uur beneden kwamen. Zo nu en dan wierp hij een blik op de krantenkoppen die de wereldse narigheid etaleerden. Zo van. 'Kroetsjef dreigt met waterstofbom'. 'Auto-ongeluk kost vijf personen het leven'. Wilfred ging naar hem toe en gaf hem vriendschappelijk een schouderklap die hem haast van de voeten sloeg. 'Je bent wel vroeg kerel', betoogde hij. 'Van hier naar de Achtergracht is slechts 25 kilometer'. 'Hoezo, vijf en twintig kilometer', vroeg Rudie achterdochtig.

'Nou, tante Ria woont toch op de Achtergracht?'

'Ach jij kletst maar wat', zei Rudie wrevelig. 'Zij woont helemaal niet op de Achtergracht maar in de Vermeerstraat en het feest wordt gegeven in de Rode Leeuw'. 'Oh op zo'n manier. Dat wist ik niet', sprak Wilfred vergoelijkend. 'Maar Rode Leeuw of geen Rode Leeuw, het feest begint pas om half negen. Of ben je misschien bang dat je motorfiets het onderweg zal begeven?'. Zonder hem een antwoord waardig te keuren, keerde Rudie zich om en ging mokkend in de verste hoek van de zaal voor zich uit zitten staren. 'Jongens, goed ont-

houden', zei Wilfred op geheimzinnige toon. 'De Rode Leeuw; het moet één of ander hotel zijn'.

Toen de charmante gestalte van Ansje, ook compleet met leren jekker en valhelm in de deuropening verscheen, veerde Rudie op, als had iemand hem met een punaise op het zitvlak gedrukt. 'Waarom moest je zo laat komen opdagen', begon hij woedend, haar groet negerend. 'Zo laat' meende Ansje verbaasd. 'Het is pas zeven uur en ik gaon niet om vêf uur naar een feesie dat om negen uur begint'. 'Jij altijd met je 'ik gaon en hij heb, wij moeten opschieten', sprak Rudie ongeduldig, haar bij de arm vattend.

'Wacht es even' kwam Wilfred ertussen. 'Jullie gaan toch niet weg, zonder eerst model afscheid van ons te hebben genomen? Wie weet zien we jullie nooit meer', vervolgde hij ernstig. 'Niet dat je motorfiets zo rottig is hoor; dat niet. Maar je kan nooit weten met deze krenge. Misschien weigert hij onderweg te stoppen en komen jullie helemaal in de Soedan terecht. En daarom Rudie, mijn vriend', zei hij plechtig onderwijl Rudie's arm pompend, 'mijn beste wensen vergezellen je op deze lange en gevaarlijke reis'.

'En Ansje' sprak hij, zich tot haar wendend, 'laat me je ten afscheid een brasa op zijn Surinaams geven'.

'Dat hoeft niet' begon Rudie wanhopig.

'Waarom niet' meende Ansje verveeld. 'Ik vin het juist zo lief van ze dat ze afscheid kommen nemen'. En zij onderging geduldig de Surinaamse brasa met alle daarbij behorende franjes. Wij konden natuurlijk ook niet achterblijven en demonstreerden achtereenvolgens een koelie brasa, een Jampaneese brasa, een Koronie brasa, een Boesnengre brasa, een kawina brasa en een winti brasa. Na deze laatste brasa straalde Ansjes gelaat van verrukking, en Rudie verloor geen tijd met haar mee te sleuren. Omslachtig namen ze plaats op de motorfiets en stoven weg. Wij wuifden hen na tof zij uit het oog waren verdwenen. Toen liepen wij op een draf naar de auto die om de hoek geparkeerd stond en persten ons met zijn zessen in de Volkswagen.

V

De Rode Leeuw bleek een vergaderzaal te zijn, voor de gelegenheid opgetuigd met guirlandes, vlaggetjes en een ereboog. In het midden van de zaal troonden tante Ria en Ome Manus, geflankeerd door kroost en familieleden. Tante Ria was aan gene zijde van de 40; rond en gezellig; in een mantelcostuum gesjord, met een blik alsof zij verwachtte dat de baleinen het elk ogenblik zouden begeven.

In tegenstelling tot tante Ria die ruimschoots kwalificeerde voor de super-zwaargewicht-klasse was Ome Manus vlieggewicht. Een miezerig klein manneke dat nooit veel sprak, maar met tragische blik de wereld gadesloeg. Hij was gestoken in zijn zondagse costuum, dat twee, drie maten aan de ruime kant was en waarvan de broek werd opgehouden door een stel bretels, jaargang 1920.

'Studievrienden van Rudie', kondigden wij ons op feestelijke toon aan.

'Boezemvrienden van Ansje' klonk als extra aanbeveling. En wij begonnen Surinaamse brasas weg te geven. Op de vraag hoe Rudie en Ansje het wel maakten,

vroegen wij verwonderd of ze nog niet waren komen opdagen. Zij waren een kwartier vóór ons vertrokken op een motorfiets, die volgens hun zeggen beslist 200 kilometer per uur kon halen. Wij waren nauwelijks begonnen een jonge dame onder de afkeurende blikken van haar wederhelft precies uit te leggen en te illustreren wat een winti brasa is, toen mitrailleurvuur gevolgd door het inslaan van granaten ons naar de straat deed hollen. Wij verkeerden namelijk in de veronderstelling dat de goede Surinaamse gewoonte van het opluisteren van feesten met vuurwerk tot in Haarlem was doorgedrongen. Daverend kwam Rudie de hoek omstuiven terwijl de gehele straat schokte en trilde. De motorfiets verwekte sensatie. Met diep ontzag werd het glanzende vehikel bekeken en betast. Rudie glunderde van plezier en vergat het in de consternatie vreemd te vinden dat wij ook present waren.

‘Hier’, sprak hij stralend van genoeg ‘Zie je dit pedaal. Dat is Amerikaans. Vind je op geen enkele andere motorfiets in Nederland’. ‘De man van wie wij het hebben gekocht’, luidde Ansjes bijdrage, ‘hep geselt dat ie makkelijk 200 kilometer kan haole. En soepel dat ie reit, soepel. Mieters. Met een vaort van 100 kilometer ken je op gaon leggen en je valt er niet af’.

‘Hij hep niets geseit’ sprak Rudie, verstoord naar haar kijkend.

‘Maar Rudie’, vond Ansjie verongelijkt, ‘Hij hep toch self geseit dat ie 200 kilometer kan haole?’

‘Hij hep niet geseit, maar hij heeft gezegd; en niet dat hij 200 kilometer ken haole, maar 200 kilometer kan halen’, sprak Rudie geërgerd. ‘Je doet ook altijd zo dik, ik gaon maar naar Wilfred en de anderen, die sijn tenminste geselliger’, zei Ansjie gepikeerd, hem de rug toekerend.

VI

Oom Joop was helemaal uit Amsterdam gekomen om het feest met zijn accordeon op te luisteren. Dit werk deed hij als bijverdienste en aangezien het zaterdag was, had hij minstens een tientje laten schieten om het feest van zus Ria op te vrolijken. Als doekje voor het bloeden had Oom Manus hem met tragisch gelaat drie knaken beloofd en het vooruitzicht hierop deed hem verwoed zijn accordeon te lijf gaan. Er werd ingezet met een polonaise en een ieder moest achter Oom Manus en Tante Ria aanhossen en kringetjes en bochten maken op de gedecideerde aanwijzingen van Oom Joop, onderwijl luidkeels zingend van: Bij die Westertoren en Amsterdam Ik houd van jou.

Tante Ria weerde zich dapper zover haar baleinen haar zulks veroorloofden. Was zij niet 25 jaar geleden uit Mokum weggehaald, om haar leven in deze kampong aan de zijde van Oom Manus te slijten? Daarbij waren de Haarlemmers rare snijbonen. Verbeeld je, zij spraken altijd van hij heeft en ik ga en ik lig en dergelijke flauwe kul meer en hadden hoegenaamd geen verstand van gezellig feest vieren. Bij deze gedachten sprong tante Ria op en zong uit volle borst: Geef mijn maar Amsterdam, dat is mooier dan Parijs. Geef mijn maar Amsterdam, mijn Mokums paradijs.

Onderwijl zat Rudie aan een tafel heftig te gesticuleren. Zat hij te vertellen hoe er in Suriname feest gevierd wordt? Daar wist hij niets van. Hij was er nog nooit geweest. Nieuwsgierig kwamen wij naderbij. Een oude deftig geklede baas had het woord. ‘De heer Drees’, betoogde hij met klem, ‘heeft het meest vreemdsoortige stelletje beunhazen bij elkaar getrommeld om ons land te besturen. Daarom hebben de proletariërs zoveel praats in dit land gekregen’. Hij toeterde luidruchtig in zijn zakdoek, blijkbaar van de narigheid en wreef zijn neus af, die vuurrood was geslagen door de heer Lucas Bols. ‘Precies mijn mening, mijnheer van Slochteren’, sprak Rudie vol overtuiging. ‘De man is niets anders dan een vervloekte proletariër. Ik heb horen vertellen dat hij op een fiets rijdt. Op een fiets mijnheer. Wie rijdt nou als minister-president op een fiets’ zei hij laatdunkend. ‘In deze tijd eist het leven meer vaart. Meer vaart mijnheer. Waarom schaft hij zich geen motorfiets aan. Neem nou mijn persoontje. Ik heb slechts een eenvoudig motorfietsie. Slechts 1500 gulden gekost. Maar vaart dat hij heeft. Vaart mijnheer. Je ken met gemak 200 kilometer mee haole’.

‘U bedoelt zeker, je kan’, zei mijnheer van Slochteren stijfjes op zijn Haags.

‘Je ken, je kan, kennen kunnen, voor den drommel, ik begin oud te worden’, sprak Rudie onthutst.

‘Ook mijn idee’, kwam eensklaps de stem van Ansjie. ‘Het wor langzamerhand tijd om op te stappe. Het is al over twaolfe’.

‘Weggaan, kletsika’, antwoordde Rudie verveeld. ‘Het feest is nauwelijks begonnen en waarom zouden wij reeds weggaan’.

‘Wees nou voor een keer verstandig’, zei Wilfred vaderlijk ‘en ga braaf met haar mee. Als je nu naar huis gaat, kan je nog vervoer krijgen als je motorfiets het onderweg begeeft’.

Rudie werd purperrood. ‘Jij altijd met je begeven en begeven. Jij zal het eens begeven. Je misgunt mij mijn motorfiets. Dat is alles. En ik ga niet weg’, snauwde hij driftig. Wilfred voerde Ansje aan haar middel weg voor een Engelse wals.

VII

Om half twee besloten wij eindelijk op te breken. Het was intussen druilerig begonnen te regenen. Rudie had een ieder uitgenodigd om de start bij te wonen. Met krachtige tred beende hij naar zijn motorfiets, frunnikte aan het stuur, keek de omstanders aan, als een beroepsbokser die zich opmaakt om zijn zoveelste tegenstander knock-out te slaan, en gaf met zijn voet een krachtige trap tegen het pedaal. De motor bracht een gegrom voort als een gekwelde koe in barensood, en liet het verder afweten. Rudie kreeg een frons op zijn

voorhoofd, keek aandachtig of alle handgrepen wel goed waren uitgevoerd, draaide nu hier dan daar, trok hier iets uit, stopte daar iets in en sprak vol overtuiging: ‘Nu komt hij mensen. Everybody ready?’ Weer een trap tegen het pedaal. De motor kermde als een uitgetelde bokser en vertikte het pertinent verder. ‘Eigenaardig’, zei hij verwonderd. ‘Dit moet van de kou zijn’. ‘Kou me grootje’ werd er geroepen. ‘Van de ouderdom’.

‘Hij hep reumatiek’, zei een ander smalend.

‘Geef hem een trap, misschien slaapt hij’, meende een derde.

Rudie weigerde koel op dit blijk van technisch onbenul in te gaan en trapte met de kracht der wanhoop op het pedaal. Eerst begon de motor erbarmelijk te hoesten en voordat iemand erop verdacht was, sloeg hij met een knal, die veel weg had van het inslaan van een handgranaat, aan. Een enorme zwarte walm ontsnapte aan de uitlaat. Degenen die te dicht op de motorfiets hadden gestaan, sprongen verschrikt achteruit. Sommigen, kennelijk oud-verzetstrijders - en daarvan zijn er in Nederland heel wat - wierpen zich plat op de buik. Met een ruk schoot de motorfiets vooruit, finaal onder Ansjie door, die zich nog niet schrap had gezet. Zij stortte loodzwaar neer en kwam met een smak met haar zitvlak precies op een grote kei terecht, waarmede de onvolprezen Haarlemse straten zijn geplaveid. Met een verongelukt gezicht beknuffelde zij de bewuste plek en weigerde hooghartig de aangeboden massagehulp. De verdere start geschiedde zonder incidenten.

Wij reden op veilige afstand achter het paar en hadden het spoedig uit het oog verloren. Een kilometer of vijf buiten Haarlem zagen we ze weer aan de kant van de weg staan. Rudie verbeterde tegen het pedaal trappend, alsof het krenge eindelijk goede manieren moest worden bijgebracht. Ansjie met een nijdig gelaat in het koude gras zittend. Er bleek een krachtige ruzie vol wederzijdse verwijten aan de gang. Zij had het woord: ‘Jij mot je altijd late beswendele. Pracht koopie hèh? Waoren we maar met de trem gegaon. Jij bent er lekker ingetrapt, sukkel. Met mijn was het niet gebeurd. En ik gaon niet naar Amsterdam lope’.

‘Houd je snater’, brulde Rudie, ‘jij met je ik gaon, ik gaon, jij kan alleen maar vies flirten, dat kan je. Denk je dat ik je niet heb gechecked op het feest’.

‘Sjekke, sjekke, wat sjekke. Jullie zwartjes hebben teveel verbeelding. Ik zeg je, ik gaon niet lope en ik gaon niet lope. En jij ken barste’. Wilfred vond het tijd om tussenbeide te komen. ‘Luister eens vriend’, zei hij op vriendschappelijke toon ‘er is niet veel ruimte in de auto maar met een beetje wringen gaat het nog wel. Wees verstandig. Laat de motorfiets hier achter en morgen komen wij terug met een monteur. Jij hebt geen verstand van motoren en wij nog minder’.

‘Duvel op met je mooie praatjes’, zei Rudie verbolgen. ‘Het enige wat jij kan is andermans meisjes afpikken. Dat kan jij’, vervolgde hij met stemverheffing.

‘Jij ken kletse zoveel als je wilt’, zei Ansjie gedecideerd, ‘ik gaon met ze mee’.

‘Jij gaat nergens heen. Jij blijft hier’, zei hij purperrood van drift.

‘As ik zeg dat ik gaon dan gaon ik’.

‘Ik verbied je te gaan’..

‘Ik gaon wel’.

‘Als je gaat is het uit tussen ons’.

Ansjie stapte vastberaden naar de auto, maakte het portier open, wrong zich naar binnen en kwam op onze schoot zitten.

‘Ajuus’, beet ze hem toe.

‘Ga je niet mee?’ vroeg Wilfred overredend.

‘Luister es man’, zei Rudie getergd, ‘als je niet opdondert, pleeg ik wis en waarachtig een moord’.

Met een gebaar van berusting week Wilfred terug naar de auto en startte de motor. Rudie gaf grommend van woede een trap tegen de motorfiets en begon met grimmige volharding te trappen tegen het pedaal, onder het slaken van de nodige verwensingen.

VIII

Mistroostig zat Rudie voor zich uit te staren toen wij de volgende middag de leeszaal binnenstapten en keek ons met onmiskenbare walging aan.

‘Wat zeggen we Rudie’, vroegen wij nieuwsgierig.

Silence.

‘Doe niet zo ongezellig kerel, wat is ermee?’

Nog steeds silence.

‘Kop op kerel, niet zo zwartgallig. Dat kan een ieder

overkomen. Ieder heeft weleens een sof. Dat is toch geen reden om zo diep in de put te zitten en zo kribbig te doen?’

Met een enorme klap kwam zijn grote vuist op de tafel terecht.

‘Verdomme’, bracht hij met grote verbittering uit. ‘Meisje verloren, dat is niet zo erg, maar verdorie, motorfiets ook foetsie’.

‘Hoezo motorfiets foetsie, hij kan toch nog gerepareerd worden?’ vroegen wij stomverbaasd.

‘Dat kan niet meer’, zei hij slapjes. ‘Hij ligt in de gracht’.

‘Hoezo gracht, welke gracht?’

‘In de gracht, hier aan de overkant. Ik heb hem erin gesmeten’.

‘Dat is knap zeg. Wil je beweren dat je 20 kilometer hebt gelopen met je motorfiets, om hem hier aan de overkant weg te smijten. Dan had je hem evengoed in Haarlem kunnen wegsnijten’. Rudie keek de spreker koel aan en deed er het zwijgen toe.

‘Iets anders’, kwam Wilfred ertussen, ‘zat er benzine in?’

‘Dat zal wel’, klonk het onzeker.

‘Hoezo, dat zal wel, wanneer heb je er benzine ingedaan?’

‘Nou toen ik hem kocht, heb ik hem laten vullen’.

‘Daarna niet meer?’

‘Neen’, klonk het aarzelend, ‘wat doet het er eigenlijk toe’.

‘Dat zal ik je vertellen’, zei Wilfred. ‘Gisteren zei je nog dat je reeds 175 kilometer had gereden. Van hier naar Haarlem is ongeveer 25 kilometer. Hoeveel liters gaan er in een tank?’

‘Ongeveer 20 liters’, luidde het antwoord.

‘En hoeveel kilometers doet een motorfiets op een liter?’

‘Ongeveer 10 kilometer’.

‘Zo, zo’ sprak Wilfred. ‘175 plus 25 kilometer is 200 kilometer. Een gevulde tank is goed voor 200 kilometer. Man, je had geen benzine’.

Zonder een woord te zeggen rees Rudie overeind, schreed langzaam naar de uitgang en keurde ons verder geen blik waardig.

cyrano**fata morgana**

De overrijpe
gebersten lippen van
een papavergele zon
lachen vals

straks komen de grauwe kontoeren
van een moskee opdoemen
en het kromgetrokken dak
van een godvergeten stad

straks zijn mijn gebersten lippen
papavergeel gebrand
en ik zal klauwen in
het godverdoemde zand

toenadering

U en ik,
schichtige nachtvogels
vliedend
voor
de dageraad....

Jij en ik,
zorgeloze duiven
fladderend
naar
de zon....

padi

Als fonkelend goud staat de padi.

Haast onzichtbaar vibreren haar slanke aren schuchter op de cadans van een lichte bries.

Diep staan haar spichtige stengels geplant in de drassige bodem om zich te laven aan het zwarte zwampwater dat de akkers overvloedt.

De veelkleurige vleugels van een speelse kolibri vangen een zonnestraaltje op en weerspiegelen zich in het water als een met zilver overgoten regenboog.

Tussen de goudgekroonde aren duikt een libel omlaag om haar tulen spiegelbeeld een kus op de natte mond te drukken.

De zon brandt fel als jaloers op de rijpe padi.

Als blakend goud staat de padi....

Een warme droge wind waait over de rijpe massa, die zich ver aan de horizon verliest in het vage niets....

De vette aren buigen diep; ze buigen diep als de schare zwangere vrouwen die als teken der vruchtbaarheid van het eerste ochtendgloren af in het water stond om de padi met volle hand uit te zaaien; ze buigen diep als de ketting kleumende kleintjes die dag in dag uit over de groene graszee heenboog om het bibit met beblarde handjes over te planten en met dampende jeugdloze lijfjes tot gouden aren te poetsen.

De halfnaakte rompjes torsten een korstig hoofdje met helglinsterende spookoogjes, terwijl de gezwollen lippen weerloos zwegen.

Als stromend goud staat de padi....

In de verte klinkt de late roep van de aka; de rijstvogeltjes trillen en duiken weg onder het goud dat zich beschermend over hen heensluit....

Lomerig ligt de aarde in de bruin-bakken namiddag.

De blote steltvoetjes van de magere kleuters bewegen zich trager, al maar trager in hun spel.

De trekos volgt met zijn levensmoede gang de eeuwigzelfde weg naar de stal.

Aan de einder leunt een grote moegebrande zon zwaar tegen de avond aan.

Vredig staat de gouden padi....

joh. schouten-elsenhout

sekete oema

O ho
 mi sekete oema
 a mindri a krin moenkenki fesi
 ini boesi ondro den taki
 foe a mama kankantri
 pe mandron e boro doti sek mi gebre
 not no d'e 'f loes mi jeje
 di spikri tanapoe a fes den bromki
 di joe awese foetoe e trowe gi gron
 joe koti skin a tap kwakwa bangi
 a mindri den difrenti
 moi pangi strepi
 brantmarki den toe blaw ai nanga
 gowtoe 'wiri foe a njoni bromki a joe sé
 d'e op' ede gro kon a loktoe
 foe wiki mi djodjo a mindri
 dipi sribi joe kroesoe 'wiri e bosro
 mi frestan kon krin 'f si den
 toe brenki ai di was mi kra
 mek a opo a doengroe
 'f djompo fet a krin soekoe
 san lobi nanga broedoe ben tai

watrai

Loekoe!
 mi fini garden
 e poeroe smoko
 osé a faja seti
 wan safri lafoe
 kibri a baka
 pe mi broedoe
 e tron watra
 'f koekoe m'insé
 it' ai a mindri
 a tranga lon watra
 mi langa watrai
 e seni njoensoe go
 gi den masanegre
 'f mi n'abrasé
 tak mi bro
 e feti 'f tapoe
 wan pkin kraboe
 no d'e 'f si oten
 tan boen mi safri lafoe
 adjosi
 mi langa watrai

akantamasoe

A dis na dofo kampoe
 di tanapoe 'f broko saka
 lek por oedoe a gron

a dis na a diri boeba
 'f kromanti pangi
 d'e feti 'f prit a toe

a dis na a gowtoe-sroto
 foe negre ati
 pe mi totro broedoe e lon

a dis na a ogri
 foe akantamasoe
 d'e koekoe a boesi e kon

dis a wan kroederi
 di 'm n'e agri
 foe ogri tongo e mata skin

a sa bles mi 'f bar aleloeja
 mek santa jeje saka kon
 poer den a mindri dofo kampoe

froebontoe sipi

Saka joe ati ini skoena 'f libi
mek lobi winti sér en gwe
mindri skwala nanga sekwatra
tek pasensi lek koelaman
ori konsensi a mindri njoenfroedoe
no mek falawatra srep en gwe
opo joe séri a mindri ebi draiwinti
tek ondrofeni lek joe kapten
séri joe skoena
nanga safri boen winti
mindri a tiri lon watra 'f bribi
trowe joe ankra a stanfasti lampe
bika foe troe a skoena 'f libi
toedé brawbronki d'e séri 'f sjatoeten
en wawan sabi a bigi froebontoe
di loktoe ben sroto nanga gron.

tenten boto

Joe no doro tide
i sa doro tamara
séri mi boto seri go
broko genti
a mindri springi
séri mi boto séri go
abra den skwala
nanga bigi plana
séri mi boto séri go
loek fa sarki ai
e brenki a watra
piren tak pé pot mi dja
séri mi boto séri go
abra ansoe ef tigri bangi
séri mi boto séri go
krape e wakti te liba dré
no wai ede mi boto séri go
wins a mindri ebi draiwinti
snepi fré opo joeroe kon
séri mi boto séri go

masanga

Dja mi ati e naki
 mindri a opo wé
 dja mi jeje e taki
 san lobi nanga broedoe ben tai
 djaso mi wani 'f de

dja mi konsensi e fon mi
 mindri a banawtoe wé
 dja mi gebre sek mi
 a mindri den awese
 pe kromanti e dans a faja
 djaso mi kampoe bow

dja mi kra opo mindri a broko wé
 a mindri den blaka bakba
 d'e troes' ede a hé pe skin e fir en srefi
 djaso mi djodjo sdon

dja mi bribi ankra mindri friman gron
 ini mi égi masanga
 pe m'e pré boskopoe dron
 a mindri den loweman bana
 djaso mi ati doro man

winti

A swit sewinti
 d'e wai a branspen
 te doro ini
 sranan liba
 e mek mi jeje djonko
 a naki 'f den plana
 a sé matrosbroki
 e boboi mi gebre
 a lon watra
 a mindri liba
 d'e drai tron wan kolkoe
 a mi ati lanpe
 e broko mi djodjo
 saka gi doti
 mi winsi
 wan njoen dé opo fesi
 foe wiki mi kra
 mek a djompo a loktoe
 di a switi sewinti
 e feti 'f sribi

loulou van buren politoer

De hangmat hing stil. Voor vijf minuten was nog het schurend geluid van de haak en het gekreun van het oude houten balkon te horen.

De hand die telkens tegen het traliewerk afduwde was enkel zichtbaar boven de hangmat, die de omtrek van een lichaam weergaf.

Ze staaarde met nietsziende ogen in het halfdonker van de stadsnacht. De wind die de oorzaak was van haar bewegingloos zijn, blies door haar verwarde haren, streelde en koelde haar blote armen en schouders. ‘Als de wind warm en droog wordt, gaat mijn bloed gisten. Dan moet ik dansen en kermis vieren, varen op de rivier en zwemmen in een zwarte kreek. Ik moet de rauwe lucht van zwampvissen ruiken en de zoete geur van anijs-bladeren.

De rook van houtvuur moet mijn ogen doen tranen. In een hangmat moet ik kijken naar de dans van glimwormen en mij laten vangen door de betovering van een tropen-nacht met het geluid van de tamtam in de verte.’

Met de herinnering stak weer de pijn, die ze al verjaard en vergeten gemeend had.

‘Ik ben een bohémien in hart en nieren. Mijn vrouw maakt me gek met haar burgerlijkheid.’

Waarom zei hij dat allemaal tegen haar. Voelde hij dat zij een klankbord was van zijn gedachten?

‘En nu als een zoete jongen terug naar het kooitje. Ze maakt me wel dol, maar is toch lief genoeg om haar dit te besparen.’

Had hij gelijk? Met zijn ‘compromis met het leven’. Wie had er gelijk? De puriteinen, de achtenswaardige gezeten burgers, de gezapigen, de bon-vivants, de ‘krukken’ van goede wil?

Haar vingers tastten naar het verkreukelde pakje sigaretten.

‘Rook toch niet zoveel kind’. ‘Ach Ma, wij zetten alles om in rook.’

‘Het leven is geen illusie, maar een realiteit die je beleven moet, schat. Het geluk zit in het ondergaan, niet in de vlucht.’

Dat ze dit nog kon zeggen. Of had ze op haar eigen manier toch gelijk? En met haar al die andere mensen, die ‘gewoon’ gelukkig probeerden te zijn met het leven van alledag?

In hun pogen en mislukken hieraan wat glans te geven? Ze zuchtte vermoeid. Haar hand zocht weer het traliewerk.

Even later kreunde het balkon en steunde de haak op de cadans van de wiegende hangmat.

ernesto albin

matrozenliedje

(uit den oorlog)

Op de maat der ukelele
moet mijn hart zo hevig trillen

en het slaan van castagnetten
maakt een eind aan alle wetten

Chiquita, ik wil ver weg varen
waar niemand ons kan achterhalen

en we kinders kunnen krijgen
die de stieren zullen rijgen

en we drankjes kunnen drinken
waar ons maagsap van gaat stinken

Olé, laat ons samba dansen
zwiep je heupen in een trance

Mag de dood zijn serenade
voor een andere maar bewaren

Elkeen gaat naar de haaien
al of niet in lichte laaie.

ojeje-ajoemba

Nu wordt het tijd de boeien van 't verleden
te bergen in een kast bij 't oud porcelein.
Laat ze bestoft, geheiligd en vergeten
tot relequiën worden in een schrijn.

O, Mon Trésor, Nid d'Or, maîtresse L'Espérance,
vervloekte klanken die niet willen zwijgen,
Ik loop het bospad af, van alle kanten
voel ik hun schaduw langs mijn lichaam strijken.

Geen vogel roept meer, - als de doden rijzen
swingen de takken kruisen in de lucht,
Bejaarde priesters uit vergane rijken
duiden de tekens, die het volk ducht.

Ik zal vannacht in 't bos de offers brengen,
met drank betalen de ontstemde grond,
plat op de aarde een bezwering zeggen,
de witte klei maskeert het trekken van mijn mond.

En ik zal naakt mijn kleren naast mij leggen,
de krachten van de kruiden ondergaan,
en zelf demon met demonen vechten

OJEJE, OJEJE, OJEJE
OJEJE, OJEJE, Oje

Een slang sliert van een tak
omlaag en valt mij aan,
zijn tong serveert het gif

OJEJE, OJEJE, OJEJE

Ik dans mijn nieuwe naam:
De slangenkoning - ik
De slang - mijn onderdaan

OJEJE, OJEJE, OJEJE
OJEJE, JEJE, JEJE,
Ajoemba

j.h. slagveer**totness coronie**

Hier ben ik geboren
 tussen de erebogen
 van de cocospalmen
 uit de schoot
 van een negerin
 hier klonken
 de eerste vreugde-
 kreten van mijn vader
 en de vroedvrouw
 terwijl mijn huilen
 moeders hijgen
 eenzaam begeleidde
 hier wil ik sterven
 tussen de erbogen
 van de cocospalmen
 dit is mijn land
 mijn eigen land
 geen blanke die mij
 dit ontnemen kan.

jerekoroba dansi

Balake Balake
 mi si fa boen jeje
 e leri joe
 a Soko dansi

Afrika e waka
 foe boi
 joe tron man

Europa e wiki
 Sranan e dansi
 gi joe Balake
 a ferekoroba dansi.

in memoriam mijzelf

Je dagen zijn geteld
 dit is reeds lang voorspeld
 voor ik geboren werd

de dood doet zacht zijn plicht
 ik trek nog aan het licht
 als mens
 de drang te willen leven

niets heb ik hier volbracht
 wel heb ik iets gebracht
 een orchidee
 die verdord

in mijn graf moet rusten.

**ré ruisman
onder de manjaboom**

De baby van Rookiah was geboren! Een pracht jongetje van bijna 7 pond. Zwart haar, licht bruine huidskleur.

Niets dat het raadsel kon oplossen. Want de komende baby had de gedachten van de districtsgemeenschap beheerst en nu de baby er was, ontstond er een nieuw raadsel. Eerst was de centrale vraag: ‘Hoe zal de baby er uit zien? Daaruit hoopte men dan te kunnen afleiden het antwoord van de thans intrigerende vraag: ‘Wie is de vader?’

Deze vraag, kenmerkend voor de districtsgemeenschap, die in de samenstelling van de bevolking een miniatuur was van het gehele land, historisch en ethnologisch. Men had in roddelgesprekken iedereen die in aanmerking kwam onder de loupe genomen, maar het antwoord was niet gevonden.

De districts-Commissaris Pettenbos.... Dat was eigenlijk te gek: Pettenbos was een koloniaal product, jarenlang gezagsdrager sedert de dag dat hij van ervaren secretariéklerk in een Nederlandse gemeente (hij had het nooit verder kunnen brengen) gebombardeerd werd tot hoofdbestuursambtenaar. Zijn loopbaan was een zwerftocht door alle districten geweest en een leerschool voor accurate routinemensen. Hij was een sympathiek persoon, in het hele land populair en Rookiah was na de dood van haar ouders zijn speciale beschermeling met wie hij veel contact had. Maar hij kon de vader niet zijn, zijn reputatie was te goed en het haar van de baby te zwart.

Op het districtskantoor was Rookiah nog in aanraking gekomen met de toenmalige districtssecretaris Tjoen-Lai-Kon, die, als fungerend notaris, de vermogensrechtelijke zijde van de erfopvolging had moeten regelen. Maar na een verblijf van twee maanden in dit district was hij wegens verplaatsing (door hem aangevraagd) weer vertrokken met zijn moeder en verzorgster, de weduwe Tjoen Lai Kon-Arbot. De regeling van Rookiah's zaken had twee besprekingen geduurd en men had Rookiah nooit meer op het kantoor geweest en men had hem zijn woning vlak er naast nooit zien verlaten.

De districts-dokter Regrob, die de verlossing had verzorgd kwam ook niet in aanmerking. Hij was pas een goed half jaar in het district. Na afgestudeerd te hebben aan de Geneeskundige School te Paramaribo, was hij na een particuliere praktijk van een jaar of drie met de verdiende centen naar Holland gegaan en was te Leiden geslaagd als arts. Behalve zijn arts-diploma bracht hij ook mee naar Suriname zijn Hollands vrouwtje, een onderwijzeres. Neen, hij kon evenmin de vader zijn. Deze mensen waren heel gelukkig met elkaar en het haar van de baby had niet genoeg krul.

Ook de oppasser van dokter Regrob kon niet de vader zijn. Soedokromo was met Dr. Regrob meegekomen, was dus niet lang genoeg in het district.

Er was maar één persoon, die ervoor werd aangezien, hoewel er geen zekerheid was. Francois Marchand woonde al jaren in het district. Iedereen wist dat hij wegens een soort crime passionel naar Cayenne was gedeporteerd en vandaar gevlucht was naar Suriname. Hij was 32 jaar, maar zag er goed uit. Een charmante kerel uit Zuid-Frankrijk, bruin gebrand, met donkere oogen en zwart haar. Hij had een lady-killer-reputatie en op de verschillende plaatsen, waar hij tijdens zijn zwerftocht door Suriname was geweest, spraken nog verschillende meisjes en vrouwen over hem. Hij kende Rookiah nog voordat hij in dit district was komen wonen. Zij hadden elkaar, toen Rookiah naar hier verhuisde dan ook als oude kennissen behandeld. Hij kwam ook bij haar thuis, want Francois Marchand, die in Frankrijk een of andere technische opleiding had moeten onderbreken, verrichtte allerlei reparaties aan fietsen, karren, naaimachines, pompen en andere werktuigen en ook aan dakgoten,

waterleidingen en zulke dingen. Hij kwam dus bij vele mensen thuis en bleef soms min of meer lange tijd voor het uitvoeren van zulke herstellingen.

Natuurlijk hadden Rookiah en de vader de spanning kunnen opheffen. Maar de vader was en bleef onbekend en Rookiah....

Rookhia was het raadsel van het Districtsplaatsje. Ze was nu 20 jaar oud. Als kind van 6 jaar was ze door de ouders naar Paramaribo gezonden voor Onderwijs. Deze ijverige landbouwers wilden het beste voor hun oudste kind. Ze hadden er toen al 3. Het Nederlands was niet hun taal en Rookiah was in de stad in huis bij familie waar ook geen Nederlands werd gesproken. Daarom had ze pas op haar 19e jaar het Mulo-diploma behaald na hardnekkige inspanning. Kort daarna kwam de klap. Beide ouders stierven kort na elkaar en lieten

behalve Rookiah nog vijf kinderen, hun landbouwperceel en hun klanten na. De twee oudste jongens studeerden met behulp van familieleden, de een in Nederland, de ander in de Verenigde Staten. De jongsten waren nog schoolgaand en hadden verzorging nodig.

Rookiah deed niet lang over het nemen van een besluit. Ze volgde toen in Paramaribo een opleiding voor de onderwijzersakte. Misschien viel de studie haar zwaar. Misschien kon ze haar verzorgingsdrang geen weerstand bieden, misschien ook zag ze in de landbouw een betere toekomst dan in het onderwijs. Ze liet zich van de cursus afschrijven en wijdde zich volledig aan het landbouwbedrijf en de verzorging en opvoeding van haar broertjes en zusjes. Dit meisje met een Mulodiploma ging werken in de stal, het veld en het huishouden. Ze ging het plaatsje rond met een mand vol groenten om haar klanten te voorzien en de kleineren bezorgden de melk.

Elke middag ging Rookiah na het eten met de groenten rond. Tusen 2 en 3 uur had ze al haar klanten bediend en keerde terug. Ze volgde altijd dezelfde route. Het bedrijf was winstgevend. Behalve in de verse groenten handelde Rookiah nog in bananen en aardvruchten, fruit en pluimvee. Ze leverde zelfs aan klanten in de stad. Binnen een maand na de bevalling had Rookiah haar werkzaamheden in het bedrijf weer volledig op zich genomen. Niemand had van haar kunnen vernemen wie de vader van de baby was.

Er was in het district maar één persoon die het onder deze omstandigheden kon weten. Hij wist altijd zo goed als alles van het districtsleven, kon van iedereen iets of alles vertellen als hij wilde. Hij roddelde niet, want het kostte de grootste moeite iets uit hem te krijgen bij de zeldzame gelegenheden dat het lukte. Maar soms deelde hij spontaan iets mee, vaak iets dat men niet had verwacht.

Louis Seymour was een nakomeling van een Neger uit een van de eilanden die 3 of 4 generaties geleden in het land was gekomen. Hij had echter niets meer over dat aan het buitenland herinnerde, behalve misschien zijn naam. Louis had de lagere school doorlopen en de Mulo-school ook. Hij had een onderwijzersakte, sprak behalve zijn eigen taal, vloeiend Frans, Duits en Engels. Hij had een praktijk-diploma boekhouden. Vroeger had hij op kantoren gewerkt, tot zijn ergernis. Hij voelde niets voor het onderwijzerswerk hoewel hij veel van kinderen hield. Toen hij de erfenis kreeg was Louis verlost van het werken in loondienst. Zijn oom liet hem een kapitaaltje na en daarbij het vruchtgebruik van 2 huizen in de hoofdstad. Louis als verstokt vrijgezel en sober wijsgeer had genoeg om in zijn onderhoud te voorzien. Hij gebruikte zelfs zijn kapitaaltje niet en deed het van de huurpenningen van zijn vruchtgebruikhuizen.

Louis was in het district de man van de manjaboom. Als men hem zag of sprak, was het zelden ergens anders dan onder de manjaboom. Deze manjaboom stond dichtbij de rivier, waar alle wegen van het districtsplaatsje samenkwamen. Hij was een bijzonder grote en zag er eeuwenoud uit. Vele dikke takken en een buitengewoon grote bladrijkdom maakten dat er altijd een ruim stuk schaduw onder de boom was.

Precies tussen twee wortels van de boom ging Louis altijd zitten of liggen, pratende of lezende of slapende. En dat gedurende het grootste deel van de dag en de avond, want sedert de erfenis werkte Louis niet meer en wat hij op deze plaats had, bood

zijn huisje hem niet. De plaats tussen de twee wortels was ideaal. Je kon er zitten als op een gewone stoel en als in een leunstoel. Je kon er op liggen met niets dan lucht onder je, als in een hangmat. Een van de wortels was aan de bovenkant horizontaal afgesleten zodat je die als eetof schrijftafel gebruiken kon. Dat alles in de schaduw en wanneer het regende viel er daar geen druppel, omdat de stam een beetje scheef stond en de dikke takken er boven in gunstige stand gegroeid waren.

Vanaf dit punt had men een prachtig uitzicht. Louis zag, als hij daar zat of lag, voor zich de brede mond van de rivier waaraan het plaatsje lag, terwijl hij links vóór de wijde oceaan zag waarin de rivier uitmondde en rechts voor zag hij een klein jungle-riviertje in de hoofdriever stromen. Op het land was vóór hem de steiger, een beetje lager gelegen dan zijn plaatsje zodat hij een overzicht had op al het gebeuren op en bij de steiger. Rechts een groot plein met daarop woonhuizen, winkels en scholen, gescheiden door de straten

die op het plein uitliepen. Achter dit plein staken op een afstand kerktorens en radiomasten uit. Links in de richting van de zee keek hij langs een haag van bougainville in verschillende kleuren en anga-lampoes. Die haag sloot alles af en men kon niets erachter zien. Er liep een weg langs die links erachter verdween en uitkwam op een pleintje met het Districts-kantoor, de woning van de Districts-secretaris (de commissaris woonde op het grote plein) en nog een stenen gebouwtje dat als archief dienst deed en door de bevolking 'Stonkasi' werd genoemd.

Hier onder de manjaboom zat Louis elke morgen tussen 9 en 12. Dan ging hij eten bij het echtpaar Rodriquar, afstammeling van emigranten uit Madeira. Hij was daar in de kost.

Om 2 uur was hij er weer tot ongeveer 5 uur. En om 2 uur verzamelden zich daar ook de praters van het plaatsje. Het was een soort openbare vergadering van een parlement zonder macht. Louis was de voorzitter, ook wanneer hij niets zei. Geen spreker was er die geen rekening met hem hield. Soms pauseerde een spreker en keek naar Louis voordat hij verder ging met zijn betoog. Want het was zo dat Louis de kennis bezat van het plaatsje, de mensen en hun zaken en verhoudingen, van het hele land en alle mogelijke dingen, die nodig waren om het betoog van een spreker volledig of onaantastbaar te maken, of ook wel om het ineen te doen vallen.

Vele mensen die moeilijkheden hadden, waren door Louis daaruit geholpen. Hij had meermalen voor verrassingen gezorgd. Eens was hij doodkalm opgestaan van zijn wortels tijdens een openbare vergadering, naar het gras gelopen en had daaruit een pokai-slang gehaald met de hand achter de kop van het beest en had het vlak voor de zwijgende groep doodgewurgd.

De districts-secretaris had zijn aansteker verloren en na een paar dagen bracht Louis hem het hem op kantoor. Maar hij zei niet waar hij hem gevonden had, want Louis kon ook zwijgen.

Zwijgen deed hij ook in de kwestie Rookiah. Maandenlang stond dit punt op de agenda van de openbare vergadering en uren praten waren eraan besteed. Honderden malen had men Louis vragen gesteld of hem alleen maar aangekeken. Toen hij eindelijk voor de druk zwichtte zei hij (de baby was nog niet geboren): 'Ik weet het, maar ik kan niets zeggen, want ik moet nog zekerheid hebben'. Telkens weer verwees hij naar deze woorden, ook na de geboorte van het kind.

Drie maanden na de geboorte. Half drie 's middags. Louis ligt tussen zijn wortels. Rookiah komt langs met haar mand groenten en fruit op het hoofd. 'Dag meneer Louis' zegt ze en verwacht het stereotype 'Dag Rookiah'. Maar het blijft uit. In plaats daarvan 'Zo Rookiah, hoe gaat 't met die jongen van de Districts-Secretaris' Rookiah's schrikschok is zo hevig, dat ze met beide handen de mand op haar hoofd moet vasthouden. Steenstil staat ze een ogenblik. Dan fungeert de opengezakte mond weer: Meneer Louis, hoe weet U....' Verder fluistert ze niet, maar kijkt als 't ware 't antwoord uit Louis' mond.

Hij wenkt haar dichterbij en vertelt zachtjes: Ik zag je elke middag langs de haag en dan linksaf gaan. Eens viel het me op dat daar niet zoveel klanten wonen om je soms zo laat te zien terugkomen. Ik dacht dat je af en toe een beetje lang babbelde met je klanten. Maar op een middag viel het me op dat een soort sjaal die je over je

arm had toen je ging er niet meer was toen je terugkwam. Toen werd ik nieuwsgierig. Ik liep langs de haag, toen je uit het gezicht was. Ik sloeg linksaf en zag na een paar stappen Stonkasi open staan. Ik sloop naar binnen en vond op de grond tussen de kasten die sjaal. Toen ik hem opraapte viel er iets uit: de aansteker, die de Districts-Secretaris verloren had, zoals hij later vertelde. Ik heb hem nooit gezegd waar ik hem gevonden had.

Zie je Rookiah, toen je de baby verwachtte wist ik het al. Maar ik had geen zekerheid. En die heb ik vanmiddag gekregen van jou.

Niemand anders in het districtsplaatsje heeft ooit geweten wie de vader van de baby was, behalve Louis en Rookiah zelf, want ze bleven zwijgen. En Tjoen-Lai-Kon was een maand na zijn overplaatsing aan de gevolgen van een aanrijding overleden en had zijn geheim meegenomen in het graf.

shrinivasi

partiele impressies

De Stad vaar ik
 voorbij zijn tenen;
 maar drijf je weg
 van de amandelbomen
 dan druipen de gevels
 van je verder af
 en hurken de huizen
 tegen de Financiëntoren.

Van Meerzorg uit
 spreek je met jezelf af:
 zo moet je je land bekijken:
 van dichtbij
 terwijl het je overdondert
 van een afstand
 in zijn juiste proportie.

Dan gaan we terug
 vanwaar we zijn afgestoken.
 Weten we wel
 dat wij dit dagelijks doen?
 Denken aan wat eerder gebeurde
 en verder stevenen
 naar een volgende einder?

De Stad loop ik nu
 op zijn tenen
 en verder sta ik
 tegen zijn knieën aan;
 tegen zijn borst zoek ik
 koelte en rust
 maar hij draagt zijn hart
 zo hoog....
 en wat er omgaat in zijn hoofd
 kan ik nauwelijks bevroeden.

Maar de moed geef ik niet op.
 Je loopt onder de amandelbomen
 je groet
 die je kent en
 niet kent
 het is je om het even.

Dan vraag je de tamarinden
 die treuren
 bij het gouvernementspaleis
 waarom zij de rotte vruchten
 niet afschudden
 maar die lijdzaam blijven dragen.

De Financiëntoren

brenge je tot bezinning
wanneer haar slag
dreunt over de Stad
en hakt in je haperende adem;
dan valt in mij
een nieuwe gedachte:
Zeg, denk ik,
met jou
valt er te praten.
Geef mij een renteloos bedrag
waarvoor ik terug kan komen
hier nogmaals staan
en mijn land
misschien ánders proeven
rijper en
niet onvoldaan.

Ik vergeef je je slag
uit de hoogte.
Zie je
men moet je verstaan.

Dan sta ik
in de duizelende drukte
de scholen slaan uit
voor de eb;
de stroelende wielende kinderen
als spartelende veelkleurige vissen
schieten door de Gravenstraat.

Ik sta midden de geluiden
van brommers
en rinkelende fietsen.

De Stad
rijden de kinderen uit;
ze lopen samen
te praten
geafspraak wordt er
en overlegd
dit roep ik uit:
'Dít is S U R I N A M E !'
Een bloementuin
midden de straat;
je kiest niet
want er is geen keuze
je plukt maar steeds
bijelkaar
dan heb je
een uitbundige ruiker
van zoveel maar zoveel
miss universe,
sprankelend
zo jong
zo dauwvers
met ogen
als de wijde rivier
en blikken
als zijn trage water
en een gang
sierlijk en schoon.

hoor ik niet
 hun weelderig kwetteren
 als vogels
 in de takken
 van het middaguur
 wanneer de zon overdondert
 de Stad zonder duur!

Je beziet de flegmatische Chinezen
 de negers beluistert je oor
 in hun klankrijk en breed negerengels;
 de indiaan rept zich
 naar de stilte
 uit het oorverdovend geluid;
 je ziet alle volkeren der wereld
 en nergens
 zo-dicht-bijelkaar
 op een zonnige conferentie.
 Javaansen met brede vlechten
 sluimerend
 in het dal van haar rug;
 Hindostanen brons als de padi
 sierlijke, buigzame rijst.

Je noemt zovele namen
 toch zijn ze mij eender
 gelijk
 geen kan mij meer na aan het hart zijn;
 Hoe zou dit anders bestaan?

Alles zou ik dan moeten verraden
 breken met wat ik ben
 de brug
 tussen de oevers;
 de veerboot
 tussen Stad en
 plantage.

Ik zou moeten afstaan de lamp
 die ik een ieder te lichten voorhoud
 de lamp
 van de zachte liefde
 de lamp
 van het wonderlijk geduld;
 de lamp tegen geïrriteerdheid
 tegen wanhoop
 vertwijfeling;
 de lamp van
 het juiste woord
 van het zoeken
 van het tasten
 naar de taal,
 die het hart verovert
 de lamp tussen
 pool en tegenpool;
 want ik vermoed de drieste gevaren

ik weet waar de angels zijn
de klemmen liggen verborgen

Maar...
ik weet ze te ontwijken
daarom kan ik nimmer zijn:

spelbreker
in de gewijde historie van
een land dat ik noem

MIJN LAND!

Daarom kan ik nimmer zijn:
 de splijtzam
 tussen de volkeren
 de neger en de hindustaan;
 javanen en chinezen
 de boslanders onderling
 noch tussen welke groep afzonderlijk
 ook niet in de deftige arena
 van de zovele intellectuelen
 de staten
 de magistratuur
 de duizenden ambtenaren
 doktoren en
 de verpleegstersschaar;
 de naarstige onderwijzers
 de boer en de handelaar;
 de eenvoudige melkventer
 de sinaasappelenman en
 de houtskoolbrander
 de verbouwer van groenten
 van rijst en
 de stille visser.

Ik zie wel de korstige wond
 in ogen;
 in vele droeve gezichten
 pluk ik de overrijpe klacht
 tegen de beulen van
 het onbeperkt egoïsme.

Ik weet
 er is veel te veranderen
 buiten de gebouwen
 met splitdak
 pittoreske gevels
 parketvloeren
 en bezode gazons.

Maar hoe bouwvallig
ben ook ik?
Daarom vraag ik ootmoedig
veroordeel
noch stenig mij hier.

Bid met mij
zoals ik durf bidden
voor jullie
in een eerlijke taal
universeel
voor eenieder verstaanbaar
de sleutel
bij ons naarstig zoeken
de taal
die de deur openklopt
de taal
van het echtelijk verbinden
van het ene
met het andere hart
van het ene
met het andere volk
want telkens ervaar je weer
het onstuimige verlangen
van Suriname
op het kruispunt der tijden.

Ik loop in de woelige wateren
die sleuren mij
in hun wilde vloed
en ik voel mij beetgenomen
maar ik vind dit
behaaglijk goed
in de dorstige armen te toeven
van de wilde waterval en
in de welwillende greep van
de soela.

En ik laat mij onderwerpen
ik drink het levende water
ik onderga de nieuwe doop
de drang
naar adem te snakken
te grijpen
naar het lonkende leven
bloeiend op de voorplecht
der wereld....
en mijn stem aarzelt eerst
maar mengt zich dan
lenig en krachtig
in het festival van de vreugden.

Sta ik niet vandaag voor de dammen?
Eindelijk vlakbij hetgeen
mijn hart begeert?
De vervulling

van het uiteindelijke wonder?

Ik sta weer
midden de straten
midden de duizenden kinderen
midden de dansende dag.

Ah, hoe zie ik ze allen
we d i j v e r e n
om het nieuwe alfabet
de meer dan zes en twintig tekens
te binnen
voor een nieuwe mutatie
met het geheimzinnigste chromosoom
in een lied
dat in zijn verscheidenheid
eens eenmalig gezongen
levend onder een nieuwe huid
uitbreken zal
als een nieuwe zon;
het licht dat
de sluiers zal lichten
ons lezen zal
het tederst geheim
van eenheid
s a m e n leven
lief hebben

Suriname gelijk vele landen
groenend langs de evenaar
groet ik
met de wuivende palmen;
groet ik
met de padi-aar
nederig en
dankbewogen.

Gij blijft mij
rivieren van vreugden
mijn dank is
een waterval.
Mijn woorden worden
binnenlandsstil
om uw schoonheid
het duizelingwekkendste wonder.

ané doorson na dede foe andris porjon

Andris Porjon, di b'e libi na Bantaksi, let na sé foe na wenkri na tap na oekoe foe Langa-Dan nanga Vierde-Strati, pe den dri amandrabon tenapoe en pe ala joeroe foe dé sma ben kan si doksi nanga kwakwa e swen na in na kanari, di e lon na stratsé, Andris Porjon disi ben kon dede. Dis ben tjari bigi sek-seki na in Bantaksi, no wawan, ma na in her Kosoe. En moro fara srefi na in foer-foer presi na in Sranankondre, bika njoensoe ben panja dat Ba Andrisi - na so ala sma b'e kar en - ben goedoe èn dat a ben abi didonmoni.

Na ala sé foe kondre sma ben komopo kon na Bantaksi. Nanga oto, opolani, sipi. Den moro jongoewan nanga bromfiets. Ala b'e kar den srefi famiri foe Ba Andrisi. Na oso na Bantaksi ben kon foeroe. Pres no ben de foe ala den sma tan. Sa Anna, di b'e tan nanga Ba Andrisi - ala sma b'e taki dat a ben de Ba Andrisi wefi, ma Andrisi srefi no ben tak so - ben froewondroe foe si someni famiri, ala di Ba Andrisi ben ferter en, dat a n'a no wan famiri. 'En ef joe sorgoe mi boen na mi owroe dé, Anna, dan ala san mi abi na foe joe.'

Dis na den wortoe, di Ba Andrisi b'e taig en ala dé.

Krisjan, die ben doro lek nomroe wan, en di b'e doe

ala san di en wefi e taig en, no ben drai-drai foe aksi Sa Anna pe na transport foe en bigi omoe Andrisi de. Sa Anna, die no b'e prakser not moro lek na dede, di ben didon na pranga ete, piki taki dat Ba Andrisi toesjoer b'e taki dat te a dede a wan dat en skin moes transporter na tap dragi, so a denki dat na transport de na kerkiprasi, bika na drape ala den sort sani dat e tan.

Krisjan nanga en wefi foe den sé, no arki boen sa Anna taki, lek den pik pasi, den go na hedeman foe den kerkidinari foe aksi foe na transport. San den kis foe jere drape, mi no sabi, bika den no drai kon baka foe ferteri. Na bakadé mi kisi foe jere dat Ba Andrisi ben gi kerki na gron foe mek wan kerki-oso na baka en dede. Dat wan taki ef Sa Anna ben sa pot na en ede foe gwe lib na presi.

En so na dé foe na beri ben kon doro. En ala di den sma sidon na foroisi e wakti den dragiman, Anton di ben lib en oso na Domborgoe sondro foe prakseri foe tjar krosi foe waka na baka na beri, ben de na ini bigi ferlegi. Pe foe fen krosi now? Wan foe den trawan - mi kon las sort wan foe den - ben gi Anton na rai foe wer wan foe den pak foe na dedewan. En foe di Anton ben langa, fin-fini lek Ba Andrisi disi ben kon tap wan skreki gi Sa Anna, di a si a sma e saka komopo na sodro na in na blaka pak. Sa Anna, di b'e trobi nanga doengroe ai, ben prakseri dat na a dedewan opo baka. Wantron a bigin bari: 'Mi ben sab ala dat na fesi. Sargi ben wan beri na in en blaka paki. Mi ben taig oen dati. Now oen sref e si dat a go kenki en krosi. A ben kostoe den sma foer moeiti foe pot Sa Anna na en ferstan, dat a no a dedewan, ma dat na Anton wer

wan paki foe Ba Andrisi. A no de fanowdoe foe mi ferteri fa Anton srefi b'e firi na pis joer dati. Na in ala na woenjoe-woenjoe disi den dragiman ben kon doro. En ala di den b'e spikri na kisi tapoe, trobi ben fadon na prasi.

Fredrik foe Hanover ben gi en mofo wroko. A ben taki dati na en firi a no ben de fanowdoe foe ben meki wan monteri kisi, bika djonsro ala sani e go pori na ondro gron èn dan foe soso ala na moni dat lasi. Na tap disi na hedeman foe na fonsoe 'Vrede Na Arbeid', na fonsoe di Ba Andrisi ben de na ini, piki dati na Andris Porjon égi moni pai foe na kisi en dat na en firi no wan sma mag boemoei so fara.

Tjadorsi, di ben tenap na sé na kanari e ter den doksi nanga den kwa, pot en mofo na in na tori. 'Wan san mi wan aksi', a taki, 'omen na fonsoe-moni ben de?' Di a kisi foe jere, dat na 125 goloe na moni ben de, a taki dat na kisi nanga ala den pran-pran no kan kostoe somen moni. En Tjadorsi ben kan sabi, bika a b'e doe skrenwerki-wroko. En moro fara Tjadorsi ben wan sabi san psa nanga na moni di libi. Na hedeman foe na fonsoe - na en ben hab na winkri na sé - piki taki dat Ba Andrisi ben moes pai en wan pkin sani ete foe sopi. We dan a tori ben pori. Ala den famiri fadon wantron na a hedeman skin. Den bigin foe tak broeja-broeja, so dat foeroe san den taki mi no ferstan. Ma wan sani ben de krin foe jere èn dat na: dat den ben wan sabi ef na hedeman hab papira foe sor na paiman. Trawan kar en foerman.

En ala di na kroetoe e psa na prasi, den dragiman b'e kon nanga a kisi na doro e bar singi taki: 'Nanga palm mi d'e go! Nanga palm mi d'e go! Te mi doro janda na Jerusalem, nanga palm mi d'e go.'

Foe set na beri ben de wan tra reproesoe agen. Hedeman foe den dragiman - na krepsi soboen - ben wan tek na en tapoe foe set den sma na baka na beri, so lek fa na gwent de. Wantron Sisi foe Adorfoe djompo taki dat na en firi na en nanga en pikin moes waka lek foswan na baka na kisi, bika lek fa sargi Adorfoe ferter en dan Ba Andrisi ben de Adorfoe granpa égi brada foe wan m'ma nanga wan p'pa. Tjali piki dat, dat no wan tak noti, bika Sisi nanga Adorfoe no ben trow. Na tap disi Sisi piki taki Adorfoe èrkèn den pkin.

Adrian, di no ben tak noti ete sens a doro, bika a ben dofoe, ben kon firi dat na ten ben kon hé foe en srefi toe tak wan mofo foe en sé. A taki: 'Mi fen dat a froekoe pkinso foe bigin tak foe na moni, di mi big omoe Andrisi libi. Mi agri, dat den bigi wan - den speru foe mi so - moes kis moro foeroe, bika na den na den krosbé famiri foe na dedewan.' Dja a swar wan bigi watra-mofo. Bifo a opo en mofo foe go moro fara, Joesoe foe Novar bar aks en soema e tak prat moni tori nanga en, ef a no sabi dat en, Adrian, na séboto famiri. Na kroetoe ben sa go moro fara, ef wan foe den dinari foe kerki no ben opo en sten aksi ef dat na wan fasi foe den doe. Ef den n'e sjen foe reger foe grontapoe goedoe, ala di na dede de na tap doti ete.

Dis ben tjar den kon na den stan. En nanga pkinso joengoe-joengoe moro a ben kon so fara dat na beri ben kan loesoe komopo na oso.

Tjadorsi, na skrenwerki, b'e waka lek di 'f fo nanga Frederik foe Hanover, ma en prakseri no ben de na a dede tapoe. Nanga potlotoe nanga papira a b'e waka e teri omeni na kisi kan kostoe. En foe di a no ben si Ba Andrisi noiti na in en libiten a ben boekoe Fredrik nanga en bakanoe aks en: 'O langa joe denki dat Ba Andrisi ben de?' Fredrik pik en taki dat en no kan kar marki gi en, ma dat Ba Andrisi ben langa lek

Anton. Soema taig en foe tak so wan sani! Anton, di b'e waka na den fesi, jere san a taki. Wantron a drai har Fredrik wan skoepoe na en bonfoetoe, bar taki: 'No tek dedesma marki mi.' En foe di na foetoe foe Fredrik ben de wan owroe siki foetoe keba, oen kan ferstan sort skinati a ben moes njan.

Elena, na wefi foe Fredrik, si san psa. A bar taig Fredrik taki: 'Fredrik, skop en baka; a n'e law. J'a no dagoe f'a kon skon joe. Dan loek en gi mi dan'. Wans Frederik ben sa wan doe san Elena taig en, a no ben sa man. So wan hebi pen di a ben hab foe tjari. Na tinga-tinga a ben hab foe tinga-tinga go mit berpe.

Na berpe, hedeman foe na fonsoe, di ben de Voorlezer foe na kerki na Bantaksi toe en di ala lési te domri no ben de na en ben moes hor kerki èn beri sma, - èn dat b'e psa nofo tron, foe di na kerki na Bantaksi ben de wan waka kerki - ben tek na dede.

Jacopoe - bika na so na voorlezer ben nen - ben sreka

en srefi foe na okasi disi. A no ben de moro lek wan toe dé na fesi foe na dede foe Ba Andrisi, dat a ben taig en wefi Abeni, fa na wan her pis ten dat a no fen wan beri. Nanga en libisma prakseri a ben ferwakti dat na sa Afi foe tap kokro b'o go. En trawan b'e ferwakti na sref sani toe.

So di na beri doro na berpe, Jacopoe ben set en srefi foe sen na dedeskin go na bonjokondre na wan fasi di fiti wan man lek Ba Andrisi. Di na singi ben kon keba èn na baka di a ben lési ala san skrifi na in na singiboekoe foe na okasi disi, Jacopoe krin en neki èn taki: 'Tide, lobi brada nanga sisa, tide wi tenapoe na da opo grebi foe wi lobi brada Andris Porjon foe Bantaksi. Mi no kan ferter oen nofo fa mi ati e fir prisiri foe di na mi kis na okasi foe ber na boen mati foe mi disi. Andris Porjon, Ba Andrisi lek fa wi ala b'e kar en, ben de wan troe-troe dinari foe kerki. A b'e doe en prekti lek fa a fiti. Now a didon dipi na in olo, foe djonsro woron njan en skin. Ma disi wi kan sabi: na jeje foe Andris Porjon sa go na da presi di ben sreka e wakti en, èn dat na da reti hanoe sé foe Masra. Ba Andrisi, joe ben lob joe bita, ma no wan sma no kan taki dat joe no b'e pai joe paiman. Mi kan ketoigi dat te na baka joe dede srefi joe pai na laatste sopi paiman di joe ben habi. En mi wan foe ala.....'

Di na voorlezer doro na a pis disi, Tjadorsi, na skrenwerki, no man hor moro. A bar taki: 'Na foeroeroe de na joe ede. Mi bigi omoe noit' no kan dringi 57,25 sopi en 'wan. Mi wan si na wenkri-boekoe!'

Den tra famirman bigin knoroe èn dis gi Tjadorsi moro dehati. A tak go moro fara: 'Mi ter' ala sani fin-fini. Mi bigi omoe kis 125 goloe fonsoe-moni. Na kisi nanga ala den monter no kan kostoe moro lek 65 goloe. Ma mi pot' 2.75 na tapoe foe di mi no sabi fa katoen, terpentijn nanga den tra pkin-pkin sani lek dati e ser dja,....'

En so a ben wan go moro fara, ma den tra famiri begi en taki mek a lib na san dis foe baka beri, dat den toe ben pot na den ede foe opo na tori disi, nanga wan sper tra san moro. Ja, èn dat voorlezer no haf foe denki dat ai go hor na moni.

Na her prisiri di voorlezer ben de na ini kon pori. En so na baka di na laatste famirman tak foe na moni, Jacopoe bar amen, a tap en singi-boekoe, tek en blaka prasoro, a bigin waka gwe. Ma ef a ben prakseri dat ala sani ben psa, dan a ben kor e krabjasi. Ala den famiri tek lek marbonsoe na en baka, bika den wan sabi fa dat doe kon dat den omoe ben hab so wan hé sopi paiman.....

Na sé na opo grebi Sa Ana 'wan ben tan nanga den skopoeman. En lek fa na brokodoti b'e fadon na tap na kisi, so toe watra b'e lon na Sa Anna ai. Pe mi ben tenapoe mi ben kan si fa a beni en grani skin foe prani wan bromki na tap na njoen grebi. En mi jesi ben fanga den laatste wortoe di a ben taki: 'Andrisi, Andrisi, joe no ben libi switi, ma na sjen disi joe no ferdini. Sribi switi, mi lobi. Wan dé wi sa miti baka'.